

YENİ SÜREÇ GELİŞMELER AKTÖRLER TUTUMLAR

/// KSC

YENİ SÜREÇ

GELİŞMELER

AKTÖRLER

TUTUMLAR

(EKİM 2024 – ŞUBAT 2026)

ÇALIŞMA EKİBİ

Baran YALÇINKAYA

Berfin COŞKUN

Helin Yaren EKMEN

Reha RUHAVİOĞLU

Roj GİRASUN

Rona ŞENOL

Yusuf AKDAĞ

Bu yayının tüm hakları Kürt Çalışmaları Merkezi'ne (KSC) aittir. Kaynak gösterilmek (atıf yapılmak) ve hiçbir şekilde ticari amaçla kullanılmamak şartıyla kopyalanabilir ve dağıtılabilir. Eser üzerinde değişiklik yapılması, türetilmesi veya işlenmesi yasaktır. CC BY-NC-ND 4.0.

Yayının orijinali, KSC web sitesinde yer alan çevrimiçi nüshadır:
<https://ksc.org.tr/yeni-surec-gelismeler-aktorler-tutumlar-raporu/>

Atıf Formatı: Kürt Çalışmaları Merkezi, Yeni Süreç: Gelişmeler, Aktörler, Tutumlar Raporu, 2026.

İÇİNDEKİLER

YÖNETİCİ ÖZETİ	4
SUNUŞ	9
“Süreç” ve kronoloji: Kritik eşikler ve geçilmeyen eşikler	11
<i>Başlatıcı Sinyaller</i>	<i>11</i>
<i>Sinyallerden Temasa</i>	<i>15</i>
<i>Çağrı</i>	<i>18</i>
<i>Fesih</i>	<i>22</i>
Aktörlerin Pozisyonları	34
<i>Recep Tayyip Erdoğan</i>	<i>34</i>
<i>Devlet Bahçeli</i>	<i>49</i>
<i>Abdullah Öcalan</i>	<i>62</i>
<i>DEM Parti</i>	<i>64</i>
<i>Kandil</i>	<i>66</i>
<i>SDG</i>	<i>68</i>
<i>CHP ve İmamoğlu</i>	<i>96</i>
Medya	100
<i>İktidara Yakın Medya: Hürriyet, Sabah ve Yeni Şafak</i>	<i>100</i>
<i>MuhaLETE Yakın Medya: Cumhuriyet, Sözcü ve Halk TV</i>	<i>102</i>
Sonuç	105

YÖNETİCİ ÖZETİ

1

Ekim 2024 günü TBMM açılışında Devlet Bahçeli'nin DEM Parti sıralarına yönelerek Tuncer Bakırhan ve beraberindekilerle tokalaşması, Kürt Meselesinde yaşadığımız yeni dönemin başlangıç noktası kabul ediliyor. Bugün bölgesel dinamikler sebebiyle başladığı kanaatinin daha geçerli olduğu süreçte Bahçeli, 22 Ekim 2024'te PKK Lideri Abdullah Öcalan'ı "örgütünü lağvetmeye" davet etti ve süreçte hızlanan trafik Öcalan'ın 27 Şubat 2025'te örgütü silahsızlanmaya çağırın mektubuyla önemli bir eşikten geçti.

Sürecin bölgesel bağlamında, Suriye'de Şam ile SDG arasında imzalanan 10 Mart Mutabakatı'nın, SDG'nin istikametini Şam'a entegrasyon yönünde netleştirmesiyle de hızlanan gelişmeler Mayıs ayında PKK tarafından silahsızlanma kongresini, Temmuz ayında da sembolik bir silah yakma merasimini mümkün kıldı. Ağustos 2025'te TBMM çatısı altında kurulan Milli Dayanışma, Kardeşlik ve Demokrasi Komisyonu, sürecin kurumsal bir zemine taşınmasının ve resmiyet kazanmasının önemli göstergelerinden oldu. Çalışma süresi boyunca çok geniş bir yelpazeden yaklaşık 137 kişi dinleyen

YENİ SÜREÇ *GELİŞMELER, AKTÖRLER, TUTUMLAR*

komisyon, kendi raporunu da hazırlayarak görevini tamamladı. Bugün gelinen noktada silah bırakan örgüt üyeleri için eve dönüş yasası tartışmaları sürüyor ancak mevcut bir taslak henüz meclise sunulmuş değil.

Büyük ölçüde bölgesel güvenlik dinamikleriyle şekillenen süreç, ABD ve İsrail'in İran'a saldırıları ile İran'ın ABD müttefiki ülkelere saldırıları ve bu saldırı ortamında İranlı Kürt grupların nasıl davranacağı gibi belirsizlikler sebebiyle duraksamalar yaşadı. Yine Suriye'de 10 Mart Mutabakatının belirlenen sürede hayata geçememesi ve taraflar arasında Ocak 2026'da Halep ile başlayan çatışmalar yaklaşık bir ay sürdü ve SDG'nin önemli ölçüde toprak kaybederek 10 Mart Mutbakatının gerisinde bir anlaşma imzalamak zorunda kaldığı bir final yaptı. Sürecin en kırılgan dönemi olan bu sert türbülans, Suriye'de anlaşmanın sağlanması ve entegrasyonun ilerlemesiyle yerini yeniden dengelenmeye bıraktı. Öyle ki, SDG komutanlarından Sipan Hemo Suriye Savunma Bakan Yardımcısı olarak göreve başladı.

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, silahsızlanma sürecine başından itibaren süreci kendi iktidar denkleminin bir değişkeni olarak yönetme stratejisiyle yaklaştı. Başlangıçta temkinli bir izleyici konumunda kalırken, zaman içinde, özellikle İmralı Heyeti ile görüşmeler ve Temmuz 2025 Kızılcahamam konuşmasıyla, kontrollü bir sahiplenmeye doğru ilerledi. Fakat bu adım sürecin içeriğini demokratikleşme lehine genişletmedi. Bahçeli'nin gündeme taşıdığı kritik başlıklara yanıt vermekten kaçınması, siyasal maliyeti üstlenmeden süreci yönlendirme tercihinin somut bir göstergesi oldu. Sonuç itibarıyla sürecin çerçevesi ve gidebileceği sınırlar büyük ölçüde Erdoğan'ın tercihlerine göre şekillenirken, silahsızlanma ve Kürt meselesini şiddet denkleminde çıkarma hedeflerine gerçekten ulaşıp ulaşılmayacağı tartışmaları güncelliğini koruyor.

Devlet Bahçeli, 1 Ekim 2024'ten itibaren silahsızlanma sürecinin çerçevesini, aktör haritasını ve rotasını başından belirleyen ana aktör konumuna geçti; süreci Kürt meselesi veya demokratikleşme zeminine taşımak yerine yalnızca terörün tasfiyesi ve milli birlik ekseninde tanımladı. Öcalan'ı tek muhatap olarak belirleyip Kandil ve Demirtaş'ı

YENİ SÜREÇ *GELİŞMELER, AKTÖRLER, TUTUMLAR*

başlangıçta dışarıda bırakan Bahçeli, zaman içinde Demirtaş için tahliye çağrısı gibi hamlelerle kendi kurguladığı çerçeveyi aşacak bir esneklik de gösterdi. Bahçeli'nin süreçteki en kritik işlevi, temkinli ve mesafeli bir tutum sergileyen Erdoğan'ı harekete geçirmeye yönelik açıklamalar, sembolik adımlar ve zaman zaman doğrudan baskı unsurları içeren çıkışlarla süreci ileriye taşımasıydı. İkili arasında nihai hedef ortaklığı bulunuyorsa bile, Bahçeli'nin ivedilikle talep ettiği birçok başlığın Erdoğan'ın temkinli takviminde geciktiği görüldü. Sonuç olarak Bahçeli, radikal çıkışlar ve sembolik dil değişiklikleriyle hem DEM Parti'yi ve tabanını kapalı sürecin mimarisini koruyarak sürece yakınlaştıran hem de Erdoğan'ın hız ve öncelik sıralamasını zorlayan özgün bir misyon üstlendi.

Abdullah Öcalan, bu süreçte önceki deneyimlere kıyasla daha merkezi bir konuma yerleşti. Devletin açıktan muhatap aldığı başat figür hâline gelmesinde hem siyasi esnekliği hem de PKK ve geniş Kürt tabanı üzerindeki belirleyici otoritesi etkili oldu. Silah bırakma çağrısını, örgütün ortaya çıktığı tarihsel ve ideolojik koşulların büyük ölçüde ortadan kalktığı ve silahlı mücadelenin artık anlam yitirdiği tezi üzerine inşa ederken, çözümü “demokratik entegrasyon” kavramı etrafında tanımladı. Öcalan, silahsızlanmayı salt güvenlik meselesine indirgemeyerek TBMM komisyonu aracılığıyla yasal ve siyasal düzenlemelerin bu süreçle eş zamanlı ilerlemesini talep etti. Bu yaklaşım, devletin güvenlikçi öncelikleriyle kısa vadede örtüşse de ilerleyen aşamalarda demokratikleşme ekseninde kurumsal adımlar gerektiren bir gerilim alanı yaratma potansiyeli taşıyor.

DEM Parti, süreç boyunca Kürt siyasetinin Türkiye'deki kurumsal temsilcisi olarak temas kanallarını taşıdı ve sürecin toplumsal meşruiyetini üretmeye çalıştı. İktidarın somut güven artırıcı adımlar atmadığı bir ortamda beklenti yönetimini tek başına yürütmek zorunda kaldı. Kayyum atamaları ve yargı operasyonlarının sürdüğü koşullarda hem iktidarın daralttığı alanda hareket etmek hem de muhalefet içindeki konumunu dengelemek zorunda kalan parti, manevra alanını genişletemedi. Ancak silahlı aktörlerin

YENİ SÜREÇ GELİŞMELER, AKTÖRLER, TUTUMLAR

geri çekildiği bir denklemde demokratik siyasetin ağırlık kazanmasıyla Kürt siyasetinin yeniden DEM Parti etrafında şekillenme ihtimali canlı kalmaya devam ediyor.

PKK, Ekim 2024'teki şüpheli ve mesafeli tutumdan, Öcalan merkezli koşullu bir açıklığa, oradan Mayıs 2025'te kongre ve fesih kararıyla stratejik bir dönüşüme evrildi. Silahlı mücadelenin "tarihi misyonunu tamamladığını" ilan etti. Ancak bu dönüşüm her aşamada karşılıklılık ve güvence talebine (demokratikleşme, hukuki düzenleme ve Öcalan'ın koşullarının iyileştirilmesi) bağlandı.

SDG, Türkiye'ye karşı doğrudan provokatif bir hat izlemekten kaçındı ama Ankara'nın "Suriye'de tek devlet, tek ordu" beklentilerini karşılamadığı ölçüde tehdit olarak algılanmaya devam etti. Özerk model inşa etme iddiasıyla yola çıkan hareket, Türkiye, Şam ve ABD arasındaki güç dengesi içinde sıkışarak Ocak 2026'da Rakka ve Deir ez-Zor'daki kontrolünü yitirdi ve 30 Ocak'ta kapsamlı bir entegrasyon anlaşması imzalamak zorunda kaldı. Bununla birlikte SDG, Kobanî ve Haseke'nin Kürt nüfus yoğun ceplerinde varlığını korurken anlaşmanın uygulanması hem sınırlı ilerleme hem de derin gerilimler barındırmaya devam etti.

CHP, sürecin başından itibaren sert bir muhalefet hattı benimsemek yerine silahsızlanma girişimini ilkesel düzeyde destekleyen, "Kürt sorunu vardır ve Meclis'te çözülmelidir" çerçevesiyle süreci demokratik bir zemine taşımaya çalışan bir tutum aldı. Komisyona katılarak kurumsal meşruiyete katkı sunan parti, İmralı heyetine üye vermeme kararı ve 19 Mart operasyonlarının zorladığı iç gündem kayması nedeniyle süreci daha görünür biçimde sahiplenemedi. **İmamoğlu** ise başlangıçtaki sorgulayıcı tutumundan Mart 2025 Diyarbakır konuşmasıyla normatif bir desteğe geçti; Kürtçe Nevruz kutlaması ve Demirtaş'ın tahliyesi talebi gibi sembolik adımlarla güçlü bir açılım sergiledi. Ancak anayasal reform ve dil hakları gibi somut başlıklarda ayrıntılı bir yol haritası sunmadı. Sonuç olarak CHP, inisiyatifin iktidar tarafından belirlendiği ve müzakere mimarisinin kapalı tutulduğu bir zeminde iktidarın çizdiği sınırları genişletmeye ve süreci Meclis zeminine taşımaya çalışan dengeleyici konumunda kaldı.

YENİ SÜRECİ GELİŞMELER, AKTÖRLER, TUTUMLAR

İktidara yakın medya (Sabah, Yeni Şafak, Hürriyet), süreci büyük ölçüde güvenlikçi bir çerçevede (PKK'nin tasfiyesi ve devletin stratejik konumlanması ekseninde) ele aldı. kritik eşikler aşıldıkça "Kürt meselesi" veya "kardeşlik" gibi kavramlara sınırlı ölçüde yer açıldı, ancak bu söylemsel genişleme hiçbir zaman bağımsız bir siyasal açılıma dönüşmedi.

Muhalefete yakın medyada ise iki farklı hat belirginleşti: Cumhuriyet ve Sözcü, süreci seçim hesabı, anayasa değişikliği ve "Büyük Ortadoğu Projesi" gibi komplo çerçevelerine oturarak alaycı ve alarmist bir dille reddederken Kürt meselesini ve aktörlerini sistematik biçimde itibarsızlaştırdı; Halk TV ise şüpheli tutumunu korumakla birlikte itirazlarını soyut ideolojik senaryolar yerine DEM Parti'nin muhalefetten kopması, anayasal riskler ve CHP'ye yönelik operasyonlar gibi somut siyasal olgular üzerinden kurarak daha analitik bir muhalefet dili geliştirdi.

SUNUŞ

Ekim 2024'te, Devlet Bahçeli'nin çağrısıyla başlayan süreç, Türkiye'nin yaklaşık kırk yıldır etrafında dönüp durduğu mesele hakkında girilmiş ilk çözüm arayışı değil. Ama bu kırk yıl boyunca çatışmanın şekilleri, aktörleri, coğrafyası değişti. Türkiye değişti, Kürt ve Türk toplumu değişti. Ancak bütün bu dönüşüme rağmen çatışmayı anlamaya ve anlatmaya çalışırken çoğu zaman eski alışkanlıklarla hareket ediyoruz. Bugün içinden geçtiğimiz dönemin, bu uzun tarihin en güncel karesi olduğunu, dolayısıyla tarihin herhangi bir anından farklı olduğunu çoğu zaman unutuyoruz.

Bugünkü arayış özellikle silahların devreden tamamen çıkacak olması hasebiyle Türkiye'deki toplumsal grupların, özellikle de Kürtlerin toplumsal dönüşümleriyle ve güncellenen yaklaşımlarıyla uyumlu bir yerden başladığından, toplumun desteği yükselen bir trend izledi. Ancak toplumun gözünden bakınca sürecin metodolojisi de öncekilerden karmaşık. Bu yöntem, kaygıları giderip güven arttırma beklentilerine yaklaşık iki yıldır yeterli cevap veremedi.

YENİ SÜREÇ

GELİŞMELER, AKTÖRLER, TUTUMLAR

Yine de bugünkü süreci öncekilerden ayıran önemli farklar bulunuyor. Daha önceki denemelerin hiçbirinde ulaşılmayan bir aşamaya geldik: Öcalan silahları bırakma kararının stratejik bir karar olduğu vurgusuyla çağrı yaptı ve PKK bu çağrıya uyarak silahları bıraktığını ilan etti. Bir yıl gecikmeli de olsa silah bırakanların eve dönüşü ile ilgili bir yasanın çıkması aşamasına gelmiş bulunuyoruz.

Biz Kürt Çalışmaları Merkezi (KSC) olarak süreci başladığı günden bu yana dikkatle ve yakından izliyoruz: Kronolojiyi takip ediyor, kamuoyu araştırmaları yoluyla toplumun tutumunu kaydediyor, siyasi aktörlerin gelişmeler karşısındaki tutumunu izliyor ve medyanın bu gelişmeler karşısında nasıl konumlandığına odaklanıyoruz. Okumakta olduğunuz bu rapor, bugüne kadar karar alıcı ve politika yapıcı kurum ve aktörlere sunduğumuz bu geniş veri havuzundan üretildi.

Bu rapor, yeni sürecin kronolojisini ortaya koymak, aktörlerin pozisyonlarını anlamlandırmak, medyada oluşan tartışmaları izlemek ve bütün bunların arasındaki ilişkiyi mümkün olduğunca nesnel bir çerçevede analiz etmek maksadıyla hazırladık.

Bu çalışmanın, süreci izleyen araştırmacılar, akademisyenler, gazeteciler, siyasetçiler, sivil toplum ve karar vericiler için mütevazı ama kalıcı bir başvuru kaynağı olmasını umuyoruz.

KSC olarak yaklaşık iki yıldır mesaimizin önemli bir kısmını ‘yeni’ sürece hasrettik. Yukarıda zikredilen çalışmaların yanında Ankara, İstanbul, İzmir, Van, Erbil gibi şehirlerde çeşitli çalıştaylar organize ettik ve toplantıların paydaşı olduk. Kurduğumuz masaların etrafında birbirinden çok farklı yaklaşımlara sahip yüzlerce aktörle süreçteki gelişmeleri tartıştık. TBMM’de kurulan Süreç Komisyonu başta olmak üzere Brüksel, Washington, Londra, Berlin, Erbil ve Süleymaniye gibi dünyanın farklı kentlerinde Türkiye’de devam eden süreçle ilgili sunumlar yaptık, tespit ve öngörülerimizi paylaştık.

Bütün bu çalışmaları KSC’deki sevgili ekibimizin büyük özverisiyle gerçekleştirebildik. Berfin, Rona, Baran, Yusuf ve Helin başta olmak üzere KSC mutfağının her bir üyesine ayrı ayrı teşekkür ediyor, aynı ekibin parçası olduğum için kendimi bahtiyar addediyorum. İyi ki varlar, iyi ki yol arkadaşınız.

Reha Ruhavioğlu
Kürt Çalışmaları Merkezi Direktörü

“Süreç” ve kronoloji: Kritik eşikler ve geçilmeyen eşikler

Başlatıcı Sinyaller

- ✓ 1 Ekim’de Bahçeli’nin DEM Parti’ye yönelik el sıkışması ve “yeni dönem” söylemiyle ortaya çıkan ilk pozitif sinyaller.
- ✓ Uçum, Ala ve Tunç’un “yeni süreç yok” açıklamalarına karşın Bahçeli’nin 22 Ekim’deki Öcalan’a yönelik doğrudan çağrısı.
- ✓ Ömer Öcalan’ın İmralı ziyareti ve Öcalan’ın olumlu mesajına rağmen Esenyurt, Mardin, Batman ve Halfeti’ye kayyum atanması.

2013 ile 2015 arasında yaşanan son çözüm sürecinin akamete uğramasının ardından Türkiye’de Kürt meselesi iktidar açısından yeniden ‘büyük oranda bir güvenlik sorunu’ olarak algılanmaya başlamıştı. Kürt meselesinin sosyal, kültürel, ekonomik vb. boyutları görmezden gelinmiş ve sorunun birçok veçhesi güvenlik perspektifi içinde eritilmişti. Yaklaşık on yıl boyunca güvenlikçi ve milliyetçi söylem, meseleyi tartışmanın siyasi zeminini daraltmış; Kürt siyasal alanı ise operasyonlar, kayyum uygulamaları ve parti kapatma tehdidi altında varlığını sürdürmeye çalışmıştı. Bu dönemde Kürt toplumunda, meselenin diyalog yoluyla çözülebileceğine dair beklenti

YENİ SÜREÇ GELİŞMELER, AKTÖRLER, TUTUMLAR

büyük ölçüde aşınmış; siyaset, umut üretmekten çok zararı sınırlamaya çalışan bir savunma alanına dönüşmüştü.

Bu bağlamda 2024 sonbaharında yaşanan gelişmeler, özellikle iktidar kanadından gelen açıklamalar dikkat çekti. Kürt meselesinin diyalog yöntemiyle çözülebileceğinin işaretleri geldi. Bu sinyallerin ilki, 1 Ekim 2024'te TBMM'nin açılışında Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) Genel Başkanı Devlet Bahçeli'nin DEM Parti sıralarına giderek tokalaşması ve ardından "yeni bir döneme giriyoruz" ifadesi oldu. Bu jest, doğrudan bir sürecin başladığını ilan etmese de, uzun süredir kapalı olan bir ihtimali aralayan ve anlamlı bir pozitif sinyal niteliği taşıyordu. Aynı dönemde Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın açıklamaları da güvenlik vurgusunu korumakla birlikte "yeni bir dönem" söylemini ima eden bir tonda seyretti.

Buna karşılık, Ekim ayının ilk yarısında iktidar kanadından gelen bazı açıklamalar, bu pozitif işaretler karşısında süreci izleyenlerde soru işareti uyandıracak negatif sinyaller de üretti. 10 Ekim'de Cumhurbaşkanı Başdanışmanı Mehmet Uçum'un "devletin çözüm almadığı süreci tekrar devreye sokmayacağı" ve "yeni bir versiyonun gündemde olmadığı" yönündeki açıklaması, 11 Ekim'de AK Parti Grup Başkan Vekili Efkan Ala'nın "yeni çözüm süreci" iddialarını açık biçimde reddetmesi ve 14 Ekim'de Adalet Bakanı Yılmaz Tunç'un "böyle bir gündem yok" gibi ifadeleri, yine de kamuoyu ve medyada çözüm tartışmalarını durdurmadi. Toplumun geniş kesimlerine uzun süre negatif olarak sunulan 2013-2015 çözüm sürecinin iktidar tarafından tekrar edilmeyeceğinin yetkililer tarafından duyurulması ancak yeni doğacak sürecin sınırlarına ve geliştiği bağlama dair yorumlara sebep olabildi.

22 Ekim 2024

Devlet Bahçeli: "Şayet terörist başının tecridi kaldırılırsa gelsin, TBMM'de DEM Grup Toplantısı'nda konuşsun. Terörün tamamen bittiğini ve örgütün lağvedildiğini haykırınsın" dedi. Bahçeli, Öcalan'ın durumu hakkında yasal çözümü de işaret ederek "Bu dirayeti gösterirse umut hakkının kullanımıyla ilgili yasal düzenlemenin yapılmasının önü de ardına kadar açılsın. Adres İmralı'dan DEM'e uzansın"

YENİ SÜREÇ *GELİŞMELER, AKTÖRLER, TUTUMLAR*

Başlatıcı sinyallerin ağırlığı ve yönü, 22 Ekim 2024'te Devlet Bahçeli'nin TBMM grup konuşmasıyla belirgin biçimde değişti. Abdullah Öcalan'ı doğrudan muhatap alan, tecridin kaldırılması, Meclis'te konuşma ve "umut hakkı"na ilişkin yasal düzenleme ihtimalini açık biçimde dile getiren bu çıkış, önceki sembolik jestlerin ötesine geçerek çözüm ihtimalinin ilk kez bu denli açık ve somut biçimde kamusal alana taşınması anlamına geldi. Bu nedenle 22 Ekim, başlatıcı sinyaller içinde en kuvvetli eşik olarak öne çıktı ve önceki negatif sinyallerin etkisini zayıflattı.

Bu eşiği izleyen günlerde yaşanan gelişmeler, pozitif sinyallerin yalnızca söylem düzeyinde kalmadığını gösterdi. 23 Ekim'de DEM Parti milletvekili Ömer Öcalan'ın, yaklaşık 43 aydır ziyaretçi alınmayan İmralı Adası'na giderek Abdullah Öcalan ile görüşmesi ve devlet tarafından buna izin veriliyor oluşu çözüm ihtimalinin pratik karşılıklar üretmeye başladığına işaret etti. Aynı gün PKK'nin bir savunma sanayi şirketi olan TUSAŞ'a yönelik saldırı düzenlemesi ardından birçok siyasinin "provokasyon" olarak adlandırması ve yine devlet yetkililerinden ve Cumhurbaşkanı'ndan gelen açıklamaların görece yumuşak ve kontrollü bir tonda kalması, sürecin bu aşamada sert bir güvenlik refleksiyle kesintiye uğratılmadığını gösteren dengeleyici bir işaret sundu. Bu hızlı gelişmeler yaşanırken milletvekili Ömer Öcalan, 24 Ekim'de Abdullah Öcalan'ın mesajını kamuoyuyla paylaştı: "Tecrit hala devam ediyor. Koşullar oluşursa bu süreci çatışma ve şiddet zemininden hukuki ve siyasi zemine çekecek teorik ve pratik güce sahibim." Böylelikle Öcalan, mesajında sürecin hukuki ve siyasi zemine çekilebileceğine dair açık bir iradenin ifade edilmesiyle Bahçeli'nin çağrısına olumlu yanıt verdiğini gösterdi.

Ancak bu kuvvetli pozitif sinyalin hemen ardından, çözüm ihtimalinin konuşulduğu siyasi atmosfere gölge düşüren yeni bir gelişme yaşandı. 30 Ekim'de, DEM Parti-CHP arasındaki "kent uzlaşısı" kapsamında seçilen Esenyurt Belediye Başkanı Ahmet Özer'in tutuklanması ve belediyeye kayyum atanması, diyalogla çözüm ihtimalinin konuşulduğu ortamda otoriter pratiklerin devam ettiğini gösteren güçlü bir çelişki yarattı. Öte yandan sürecin güvenlikçi paradigmayı devam ettirerek süreceğinin de işareti verildi.

YENİ SÜREÇ GELİŞMELER, AKTÖRLER, TUTUMLAR

Bu çelişki, Kasım ayı boyunca derinleşerek devam etti. 4 Kasım'da Mardin, Batman ve Halfeti belediyelerine kayyum atanması; bu isimlerden birinin özellikle Kürt siyasi geleneğinin sembolik isimlerinden Ahmet Türk olması, kamuoyunda yeni gelişen sürece dair güvensizliği yeniden tetikledi. Bu adımların devam edeceğine ilişkin açıklamalar ve Cumhurbaşkanı Erdoğan tarafından kayyum atamalarını savunan söylemler, çözüm ihtimalinin pratik karşılık bulmadığına dair kanaatleri güçlendirdi. Kasım ayı içinde Dersim, Ovacık, Bahçesaray ve diğer belediyelere yönelik kayyum atamaları ve gözaltı-tutuklama dalgaları, negatif sinyallerin yoğunluğunu daha da artırdı. Buna karşın 5 Kasım'da Devlet Bahçeli'nin grup toplantısında yaptığı konuşma, sürecin ilerlemesinde ısrarcı olduğunu göstermesi bakımından önemliydi.

5 Kasım 2024:

Devlet Bahçeli: Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına çarptırılan teröristbaşı, terörün bittiğini, PKK'nın lağvedildiğini, ihanet ve bölücülüğün çıkmaz sokak olduğunu söyleyecekse, haydi DEM grubuna gelsin, bunları teker teker söylesin, ak koyun kara koyun ortaya çıksın, umut hakkından da istifade etsin. Sözümün arkasındayım ve teklifimde ısrarlıyım. Tabular kalktıkça, ezberler bozuldukça, statüko delindikçe, insanlar birbirine dürüst davrandıkça, içlerinden geçeni özgürce söyledikçe, bir anlaşma ve mutabakat noktasından diğerine küçük adımlarla ilerlemek daha kolaydır. (...) Özellikle ciddi sağlık sorunları olan, yaşı kemale ermiş bulunan ve köklü bir aileye mensup Kürt ağası Sayın Ahmet Türk'ün istismar edilmesi, İmralı'yla DEM Parti arasına çomak sokma sinsilikleri CHP'nin başını çektiği kara kampanyanın dış bağlantılı mahsulüdür.

Bu tablo, 2024 sonbaharında Kürt meselesine ilişkin olarak ortaya çıkan sürecin ne tek yönlü bir “demokratikleşme sürecinin içindeki çözüm iradesi”ne ne de kesintisiz bir güvenlikçi paradigmanın devamına indirgenebileceğini gösteriyor. Dolayısıyla bu dönemi ayırt edici kılan, uzun süreden sonra çözüm ihtimalinin ilk kez bu denli açık biçimde dile getirilmesi kadar, bu ihtimalin güvenlikçi reflekslerle aynı anda yürütülmesi de oldu.

Sinyallerden Temasa

- ✓ DEM Parti'nin "yol temizliği" talepleri karşılıksız kalırken kayyum atamaları ve yargı operasyonları sürdü.
- ✓ Esad rejiminin devrilmesi ve Suriye'de güç dengesinin değişmesiyle SDG-Türkiye teması gündeme geldi.
- ✓ 28-29 Aralık'ta İmralı heyetinin Öcalan'la görüşmesi ve 27 Şubat 2025'teki "Barış ve Demokratik Toplum Çağrısı" ile süreç yeni bir eşiğe taşındı.

DEM Partili siyasetçilerin ilk sinyaller gelmeye başladığında dillendirdikleri "bir yol temizliğinin yapılması" önerileri, en azından son 10 yıla hâkim olan güvenlikçi ve milliyetçi siyasetin Kürt toplumu için yarattığı yıkımın onarılması isteği idi. Seçilmiş belediye başkanlarına görevlerinin iadesi, tutuklu veya hükümlü siyasetçilerin tahliye edilmesi gibi adımlar bu kapsamda talep edildi. Böylelikle toplumun yeniden başlayacak bir süreci anlamlandırması ve güvenmesi daha

kolaylaşacaktı, fakat pratikte gelişmeler tam tersi yönde seyretti, zaten henüz sürecin toplumsallaşması için çabalayan bir aktör de yoktu. 2024 Kasım'ı ile 2025 Mart'ı arasında yaşananlar yargı müdahalelerinin, muhalefete yönelik siyasi operasyonların ve kayyum atamalarının artarak devam ettiği ve fakat Abdullah Öcalan'dan istenen örgüte fesih çağrısının en net haliyle geldiği bir dönem oldu. Bu dört aylık periyoda bakıldığında başlangıç sinyallerinin verildiği dönemdekine benzer şekilde iktidarın muhalefete, iş dünyasına, medyaya ve sivil topluma yönelik baskısının genişlediği görüldü. Eş zamanlı olarak ise sürecin başlatıcılarının nihai hedef olarak belirlediği örgütün feshi ve silah bırakmasına giden yollar açıldı.

Kasım ayının son haftasıyla birlikte sürece dair işaretler daha düzenli bir aksa yerleşti. Devlet Bahçeli'nin 24 Kasım'daki açıklaması, 22 Ekim'de önerdiği çerçeveyi geri çekmediğini; aksine "Türk-Kürt birlikteliği" ve "İmralı-DEM görüşmesi gecikmemeli" gibi ifadelerle süreç lehine dili genişlettiğini gösterdi. Devlet Bahçeli'nin sürecin ilerlemesine yönelik önerilerinin yanında kullandığı dilin normalleşmesi de paralel olarak gerçekleşti. Dönüşen dilinde en çok dikkat çeken detaylardan biri önüne "kökenli" gibi ikincilleştiren

YENİ SÜREÇ **GELİŞMELER, AKTÖRLER, TUTUMLAR**

bir ifadeyi kullanmadan yalnızca “Kürt” demeye başlaması oldu. Öte yandan sürecin başından itibaren ortaya konulan siyasi perspektif yine korundu, “Kürt sorunu” kavramından bahsedilmedi ve buna uygun olarak hak-hukuk-demokratikleşme yerine, söylem ancak kardeşliğe kadar uzandı.

Aralık ayına gelindiğinde bölgesel denklem hızlı biçimde değişti. 7 Ekim 2023’te Hamas’ın yaptığı saldırının ardından İsrail’in Gazze’yi yerle bir etmesi ile başlayan süreçle İran’ın bölgedeki etkisinin zayıflaması, 8 Aralık 2024’te Ahmet eş-Şara liderliğindeki Heyet Tahrir el-Şam’ın (HTŞ) Esad iktidarını devirmesiyle somut bir kırılmaya dönüştü. Bununla beraber Rusya, Suriye’deki etkisini önemli ölçüde kaybetti. Şam’da oluşan yeni yönetim, zaman içinde uluslararası aktörler tarafından fiilen muhatap alınmaya başladı ve kayda değer destek aldı. Savaş yorgunu Suriye toplumunun istikrar arayışı da bu yönelimi güçlendirdi. Bu jeopolitik kırılım, Türkiye’de başlayan sürecin bölgesel boyutunu ve güvenlik ayağını öne çıkaran bir dinamik olarak değerlendirildi. Yeni bir yönetimin uluslararası güçlerin de desteğiyle Suriye’de devletin kurumsal yapısını tekrardan inşa ederek ayağa kaldırma çalışmaları, Suriye’de Kürtlerin durumunun da tekrardan tartışılacağı bir alan açtı. Dolayısıyla, Suriye topraklarının yaklaşık üçte birini kontrol eden ve yönetiminde Kürtlerin başat güç olduğu Suriye Demokratik Güçleri (SDG) ile Türkiye arasındaki temas ihtiyacı daha fazla gündeme gelmeye başladı. Böylece sürecin hareketlenmesi ve yeni boyutlar kazanması için uygun bir zemin oluştu.

Suriye’de yaşanan bu gelişmeler karşısında Türkiye’de iktidar kanadından gelen ilk açıklamaların silahsızlanma süreci öncesinde sürdürdüğü güvenlikçi çizgiyle aynı olduğu görüldü. SDG’yi doğrudan telafuz etmektense “PKK/YPG terör örgütü” olarak adlandırıp tasfiye edilmesinin gerekliliğine dair ortak bir yaklaşım benimsendi.

Aralık ayının sonuna doğru gelirken süreçte önemli bir yol katedildi. 28 Aralık’ta DEM Parti’den Sırrı Süreyya Önder ve Pervin Buldan’ın yer aldığı heyetin İmralı’ya giderek Abdullah Öcalan’la görüşmesi, 29 Aralık’ta bu görüşmeden gelen mesajın

YENİ SÜREÇ **GELİŞMELER, AKTÖRLER, TUTUMLAR**

paylaşılmasıyla birlikte yeni bir evreye geçildi. Mesajda “çağrı yapmaya hazırım” ve “TBMM ile muhalefetin katkıları önemli” gibi vurguların yer alması, sürecin Bahçeli’nin kurduğu denklemde ilerlediğini ve buna mukabil bir temas düzeni üretebildiğini, iktidar tarafının beklediği gelişmelerin kısa sürede gerçekleşebileceğini gösterdi.

Ocak 2025 boyunca temas trafiği ilerledi, kayyum ve operasyon gündemi devam etti. 22 Ocak’ta İmralı heyetinin ikinci kez adaya gidişi ve görüşmenin dört saat sürmesi, temasların süreklilik kazandığını gösterdi. Aynı gün İçişleri Bakanlığı’nın “PKK/KCK’ya dönük” geniş operasyonları “terörsüz Türkiye” hedefiyle duyurması, devletin güvenlikçi hattını sürdürdüğünü teyit etti. Ocak sonunda iktidar kanadı “pazarlık yok, beklenen fesih/silah bırakma çağrısı” çizgisini açık biçimde tekrarlarlarken; DEM Parti meclisin yasal çerçeve için sorumluluk üstlenmesi gerektiğini vurguladı. Böylece çerçevenin iki ana eksenini daha görünür hale geldi: çağrı/fesih beklentisi ve hukuki-siyasal zemin talebi.

Şubat ayında süreç yürümeye devam etse de gündemdeki yeri geriledi. Sürecin ana aktörü Devlet Bahçeli’nin sağlık sebepleriyle bir süredir aktif olmayışı ve Kartalkaya’daki Grand Kartal otelinde meydana gelen yangın üzerine son İmralı görüşmesinden bir içeriğin paylaşılmaması kararı bunlarda etkili olmuş olabilir. Artık “çelişkili” görüntüsü vermekten uzak kayyum atamaları ve yargı operasyonları ise yine süreçle beraber devam etti. Van’a ve Kars’ın Kağızman ilçesine kayyum atandı, HDK soruşturması kapsamında 30 kişi tutuklandı, TÜSİAD başkanları gözaltına alınıp yurtdışı çıkış yasağı konuldu, Kent Uzlaşısı davasından yeni gözaltı ve tutuklamalar yaşandı ve soruşturmayı yürüten başsavcılık tarafından yapılan açıklamada “Kürtlerin belediye meclis kararlarında söz sahibi olmalarının hedeflendiği” ifadelerine yer verildi. Bunlara paralel olarak DEM Parti heyetinin temas trafiği sıklaştı, 16 Şubat’ta DEM Parti heyetinin Mesud Barzani ile görüşmesi ve görüşmede Öcalan mesajının da aktarılması, sürecin bölgesel Kürt siyasetini de harekete geçiren bir temas ağını tetiklediğini gösterdi. 17 Şubat’ta

YENİ SÜREÇ GELİŞMELER, AKTÖRLER, TUTUMLAR

Öcalan'dan Kandil'e, Avrupa'ya ve Kuzey-Doğu Suriye'ye mektup gittiğinin teyit edilmesi, çağrının muhataplarına ulaştırılması bakımından önemli bir hazırlık adımıydı.

Bu gelişmelerle beraber süreç, 27 Şubat 2025'te üçüncü İmralı görüşmesi ve hemen ardından okunan “Barış ve Demokratik Toplum Çağrısı” ile yeni bir eşiğe ulaştı. Çağrı, “tüm gruplar silah bırakmalı ve PKK kendini feshetmelidir” cümlesiyle sürecin en kritik beklentisini açık biçimde kayda geçirdi. Aktörlerin büyük çoğunluğunun kamuoyu önünde yaptığı sert açıklamalara, “çelişkili” siyasi olaylara ve dönüşüm aşamasında olan bölgesel denkleme rağmen örgüte fesih çağrısının bu netlikte yapılıyor olması sürecin kritik kavşakları başarıyla geçtiğini ve yıllardır en önemli anlaşmazlık noktalarından biri olan silah bırakma kararında artık tarafların hemfikir olduğunu gösterdi. Çağrı ve sonrasında iki farklı ciddi belirsizlik alanı da belirdi: 1) Çağrı okunduktan sonra Sırrı Süreyya Önder tarafından eklenen dipnot (“Şüphesiz pratikte silahların bırakılması ve PKK'nin kendini feshi, demokratik siyaset ve hukuki boyutun tanınmasını gerektirir”). 2) Çağrının Suriye'yi kapsayıp kapsamadığı. Bu iki meselenin ilerleyen kısımlarda kendi içlerindeki serencamını ve süreci nasıl etkilediğini göreceğiz.

Çağrı

- ✓ 27 Şubat çağrısıyla fesih ve silah bırakma talebi netleşirken devlet “sonuca bakılacağı” mesajını öne çıkardı.
- ✓ Çağrının SDG'yi kapsayıp kapsamadığı tartışması ve 10 Mart SDG-Şam mutabakatıyla sürecin bölgesel boyutu belirginleşti.
- ✓ 19 Mart'ta İmamoğlu'nun tutuklanması meşruiyet tartışmalarını büyütürken, 12 Mayıs'ta PKK 12. Kongre kararıyla örgütsel fesih ilan edildi.

27 Şubat çağrısı, süreci somut bir eşiğe taşıdı. Metnin açık ve bağlayıcı cümleleri, devlet tarafının beklentisini tek bir noktada yoğunlaştırdı: örgütsel fesih ve silah bırakma. Fakat çağrının hemen ardından ortaya çıkan ilk tablo, sürecin tek hat üzerinden yürümeyeceğini; aynı anda iki ayrı ölçekte sınındığını gösterdi. Birinci ölçek içerideydi: devletin bu çağrıyı nasıl okuduğu ve hangi hızda siyasi ve hukuki bir zemine oturtacağı.

YENİ SÜREÇ GELİŞMELER, AKTÖRLER, TUTUMLAR

İkinci ölçek bölgeseldi: çağrının kapsamı ve Suriye’deki siyasal denklemlerle nasıl bağlanacağı.

Bu ikili sinama, 27 Şubat çağrısı sonrasındaki açıklamalarda hızlı biçimde görünürleşti. İktidar kanadından gelen ilk değerlendirmeler, çağrının “özünü” fesih ve silah bırakma olarak tespit ederken, bundan sonra “sonuca bakılacağı” mesajını öne çıkardı. Efkan Ala’nın “biz sonuca bakarız” vurgusu, Ömer Çelik’in “pazarlık yok” çizgisi ve Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın 27 Şubat mektubu sonrası ilk açıklamasında “demir yumruk devreye girer”, “taş üstünde taş, omuz üstünde baş bırakmadan operasyonlar devam eder” gibi sözleri sürecin kamuoyu önündeki güvenlik dilini koruduğunu ve Erdoğan’ın başından beri olan ihtiyatlı duruşunu teyit etti. Diğer yandan Devlet Bahçeli’nin “İmralı’da kaleme alınan açıklama baştan sona değerli ve önemlidir” tespiti, Öcalan’ı “kurucu lider” olarak nitelemesi ve Pervin Buldan’ı arayarak teşekkürlerini iletip “elinden geleni” yapacağını taahhüt etmesi gibi taraflar arasındaki diyalog ortamını geliştiren jestler de görüldü. Buna karşılık DEM Parti cephesinde, çağrının pratikleşmesi için tecrit koşullarının kaldırılması ve Meclis’in sürece dair bir tür hukuki çerçeve üretmesi gerektiği daha yüksek sesle dile getirildi. Tayip Temel’in “başlangıç adımı” vurgusu, çağrının nihai hedefe giden bir ilk eşik olarak görüldüğünü, devamı için süreklilik gerektiren bir temas düzenine ihtiyaç duyulduğunu işaret ediyordu.

Bu aşamada ortaya çıkan kritik tartışmalardan biri, çağrının ‘kime’ yöneldiği meselesiydi. Kürt hareketinden gelen yorumlar, çağrının doğrudan muhatabının PKK olduğunu; SDG’nin bu çerçevede farklı bir zeminde durduğunu belirginleştirdi. Buna karşın, Devlet Bahçeli dahil olmak üzere devlet tarafından gelen açıklamalarda 27 Şubat çağrısının SDG’yi de kapsadığı, onların da silah bırakması gerektiği vurgusu yapıldı. Bu başlık, ilerleyen haftalarda sürecin dış halkasını belirleyen en önemli kavşaklardan birine dönüşecekti.

YENİ SÜREÇ *GELİŞMELER, AKTÖRLER, TUTUMLAR*

Mart ayı, yine süreç için eşiklerin çoğaldığı bir dönem oldu. Bir yanda 1 Mart günü ateşkes ilanını duyuran Kandil'in açıklamaları, kongrenin toplanmasının güvenlik koşullarına bağlı olduğunu ve bunun için temasların güçlenmesi gerektiğini söylüyordu. Diğer yanda Ankara'dan gelen değerlendirmeler, fesih ve silah bırakmanın kapsamını genişleterek Suriye'deki uzantılara doğru taşıma eğilimi gösteriyordu. Bu ayırım, dikkatleri Suriye sahasında birleştiriyordu. Ayın başında gündeme gelen, Suriye'nin sahil hattında yoğunlaşan ve Alevilere yönelen şiddet dalgası Suriye'deki gerilim hattını tırmandırdı. Bu sırada Mazlum Abdi ile Ahmed eş-Şara arasında imzalanan 10 Mart anlaşması, sürecin dış hattında yeni bir referans noktası yarattı: SDG'nin Suriye devlet kurumlarıyla bütünleşmesine dönük bir çerçeve mutabakat imzalandı ve bu, Türkiye'deki süreci etkileyen bölgesel eşiklerden biri olarak kayda geçti. Takip eden açıklamalarda bu anlaşmanın referans olarak taraflar tarafından sıkça dillendirilmesi, mutabakatın yoğun bir içeriğe sahip olmasındansa bir çerçeve anlaşma olarak ortaya çıkması ile bağlantılıydı. Yine de Türkiye'de siyasi aktörlerin 10 Mart mutabakatına sürekli referans vermesi, sürecin kuvvetli bir bölgesel bağlama oturmuş olduğuna işaret etti.

19 Mart'ta CHP'nin Cumhurbaşkanı adayı ve İstanbul Belediye Başkanı Ekrem İmamoğlu'na yönelik operasyon ve tutuklama, silahsızlanma süreci ile aynı anda muhalefetin sindirilmesine dönük daha geniş bir siyasal dizaynın da yürütüldüğüne dair bir okumanın kendini göstermeye başladığı kritik bir eşik oldu. Bu hamle iktidar blokunun öncelik hiyerarşisini görünür kıldı: Bahçeli'nin süreç doğrultusunda stabilizasyon arayışı ile Erdoğan'ın iktidarını tahkim etme refleksi arasındaki gerilim, kamuoyunda sürecin samimiyetine dair soruları büyüttü. Kayyum atamalarıyla başlayan ve yargı müdahaleleriyle genişleyen tablo, "silah bırakma" eksenli temas düzeni ilerlerken eş zamanlı olarak siyasal alanın daraltıldığı bir ikili strateji görüntüsünü ortaya çıkarmış oldu. Böylece 19 Mart, sürecin kamuoyu önündeki meşruiyet zemininin Türkiye'de demokratik rekabet alanının bütünlüğü açısından da sınındığı bir dönemeç haline geldi.

YENİ SÜREÇ **GELİŞMELER, AKTÖRLER, TUTUMLAR**

Nisan ayındaki en kritik gelişmelerden biri, 10 Nisan’da İmralı heyetinin Külliye’de Cumhurbaşkanı Erdoğan’la 1 saat 25 dakikalık bir görüşme gerçekleştirmesi oldu. Erdoğan’a MİT Başkanı İbrahim Kalın ve Efkan Ala da eşlik etti. İlerleyen süreçte Sırrı Süreyya Önder’in ağır sağlık problemi ve 3 Mayıs’taki vefatı süreçle beraber taraflar arasında gelişen ilişkinin düzeyini açığa çıkardı. Geniş bir siyasi yelpazeden gelen geçmiş olsun ve taziye mesajları, normal koşullarda yan yana gelmesi zor aktörlerin ve beraberindeki siyasi sembollerin ve sloganların aynı yerde buluşabildiği nadir bir an oluşturdu.

Bu atmosfer, teması güçlendiren bir ortak kayıp ve acı üretirken, sürecin taşıyıcı figürlerinden birinin kaybının yaratacağı boşluğu da görünür kıldı. Nisan ayının son haftasında yaşanan bir başka önemli gelişme çeşitli Kürt aktörlerin “Rojava Ulusal Konferansı”nda bir araya gelmesi oldu. SDG, PYD, ENKS, KDP, KYB ve DEM Parti olmak üzere birçok farklı siyasi çizgiden parti ve kurumdan temsilcilerin katıldığı konferansta Suriye’deki Kürt sorununa ‘demokratik ve adem-i merkeziyetçi bir Suriye’ çözümü’nün adil olacağı yönünde ortak tutum alındı. Türkiye’deki süreç ve Esad rejiminin bitişiyle bu sefer Suriye’de tekrardan görünür olan Kürtler arası birlik ihtimallerinin en önemli aşamalarından biri bu konferans oldu.

Mayıs başına gelindiğinde, bir süredir, özellikle iktidar kanadından gelen açıklamalar sürecin son eşiğe doğru ilerlediğini düşündüren bir ton kazandı. 8 Mayıs’ta Erdoğan’ın milletvekilleriyle toplantıda “fesih ve silah bırakma”nın yakın olduğuna dair aktarımı, beklentiyi yoğunlaştırdı. PKK yöneticilerinden Mustafa Karasu’nun da ifade ettiği üzere, örgütün feshi ancak bir kongre ile olabilirdi. Nihayetinde 12 Mayıs günü PKK, 12. Kongre kararını açıklayarak örgütsel yapının feshi ve silahlı mücadele yönteminin sonlandırılması kararlarını duyurması, 27 Şubat’ta açılan hattın en somut karşılığı oldu. Böylece sürecin, Öcalan’ın ilk açıklamasında bahsettiği siyasi ve hukuki bir zemine oturmasının olanakları net bir biçimde açıldı.

YENİ SÜRECİ GELİŞMELER, AKTÖRLER, TUTUMLAR

Bu aşamadan itibaren sürecin siyasi ve hukuki zeminde kalıcı biçimde ilerleyebilmesi, bu zemini tahkim edecek somut adımların atılmasına bağlı hale geldi. Ancak silahsızlanma ve fesih kararlarının ardından gelinen bu kritik eşikte, sürecin başlıca aktörlerinin önceliklerinin ve beklentilerinin birbirinden ayrışması, ilerleyişin hızına ve yönüne dair belirsizlikleri artırdı. Sürecin hangi derinlikte ve ne ölçüde kurumsallaşacağı öngörülebilir olmasa da, bu aşamada asgari müştereklerde buluşan tutumların korunması, sürecin raydan çıkmasını engelleyecek temel koşul olarak öne çıktı.

Fesih

- ✓ *PKK'nin 12. Kongre bildirisiyle örgütsel fesih ve silahlı mücadelenin sonlandırılması ilan edildi.*
- ✓ *Bahçeli'nin önerisiyle kurulan "Milli Dayanışma, Kardeşlik ve Demokrasi Komisyonu" ve 11 Temmuz'daki silah yakma töreni sürecin kurumsal ve sahadaki karşılıklarını oluşturdu.*
- ✓ *Şubat 2026 itibarıyla Suriye'de Şam-SDG entegrasyonu ilerlerken içeride hukuki-siyasi inşa süreci "geçilmeyen eşik" olarak kaldı.*

PKK'nin 12. Kongre bildirisi, örgütün tarihsel meşruiyet anlatısını Lozan Antlaşması ve 1924 Anayasası'yla ilişkilendirilen "inkâr ve imha siyaseti"ne karşı konumlandırarak başlatıyor, 1978'den itibaren yürütülen silahlı mücadelenin Kürt varlığını kabul ettirdiğini ve "tarihi misyonunu" tamamladığını savunuyordu. Bildiri, 1993 ateşkesi ve 1999 sonrası İmralı sürecini dönüm noktaları olarak anarken, Öcalan'ın geliştirdiği "demokratik, ekolojik, kadın özgürlükçü toplum" paradigmasını yeni aşamanın ideolojik çerçevesi ilan ediyor. En kritik manşet ise, PKK'nin örgütsel yapısının feshedilmesi ve silahlı mücadele yönteminin sonlandırılması kararı; ancak bunun Öcalan'ın süreci yürütmesi, demokratik siyaset hakkının tanınması ve güçlü bir hukuki güvenceyle mümkün olacağı vurgulanıyor. Metin, çözüm çerçevesini "Ortak Vatan", "Eşit Yurttaşlık" ve Kürtlerin kurucu unsur olduğu "Demokratik Türkiye Cumhuriyeti" perspektifi üzerinden kurarken TBMM'yi, siyasi partileri ve toplumsal kesimleri barış ve demokratik toplum sürecine aktif katılıma çağırıyordu. Böylece silahlı mücadeleden "demokratik siyaset dönemine geçiş" ilan

YENİ SÜREÇ **GELİŞMELER, AKTÖRLER, TUTUMLAR**

ediliyor ve yeni aşama hem anayasal-siyasal reform talebi hem de geniş bir toplumsal seferberlik çağrısı ile birlikte formüle ediliyordu.

PKK'nin 12. Kongre kararıyla “örgütsel fesih” ve “silahlı mücadelenin sonlandırılması” ilanının ardından gelen ilk tepkiler, aynı anda hem tarihî bir eşik vurgusunu hem de uygulama ve denetim kaygısını yansıttı. İktidar cephesinde Dışişleri Bakanı Hakan Fidan kararı “tarihi ve önemli” bulurken, takip eden “pratik alanların” yakından izleneceğini söyledi; Cumhurbaşkanı Erdoğan ve AK Parti sözcüleri ise bunun ancak tüm uzantıları kapsayacak şekilde fiilen uygulanması halinde bir dönüm noktası olacağını vurguladı. MHP lideri Bahçeli, “siyasi ve hukuki reformlar” ile “stratejik ve yasal adımların çerçevesinin” müştereken ele alınması gerektiğini öne çıkarırken; Adalet Bakanı Tunç ve İçişleri Bakanı Yerlikaya açıklamayı “terör belasından kurtuluş” ve “kardeşlik” anlatısı içinde sahiplendi. Bölgesel aktörler ve uluslararası çevrelerde daha destekleyici bir dil gözlemlendi: AB tarafları fırsatı değerlendirmeye çağırdı; Mesud ve Neçirvan Barzani süreci “yeni bir sayfa” ve “tarihi adım” olarak karşıladı; Bafel Talabani benzer biçimde başarı temennisinde bulundu; ABD Büyükelçiliği de kararı “dönüm noktası” olarak tanımladı. Muhalefette CHP liderliği ve İmamoğlu, şiddetin devreden çıkmasını olumlu karşıladıklarını söylemekle birlikte, kalıcı barışın Meclis zemini, şeffaflık, demokratik meşruiyet ve özgürlük iklimi gerektirdiğini vurguladı; DEM Parti ise bunun “sadece fesih değil, demokratik değişim ve dönüşüme davet” olduğunu ilan etti. Buna karşılık milliyetçi muhalefet içinden sert itirazlar da yükseldi; İYİ Parti Genel Başkanı Dervişoğlu süreci “ihanet” olarak niteleyen bir çizgiye yerleşti.

Bu gelişmeler sonrasında sürecin öncülüğünü yapan Devlet Bahçeli, silahsızlanma sürecini kurumsallaştıracak ve hukuki düzenlemeler için adımların atılacağı bir komisyon önerisiyle geldi: “Teamüllere uygun olarak TBMM Başkanı'nın çağrısı ile ‘Yeni Yüzyılın Terörsüz Türkiye Stratejisi; Milli Birlik ve Dayanışma Komisyonu’ kurulması samimi teklif ve temennimizdir.” Devlete yaptığı bu çağrıyı, sürecin hızlanması için artık devletin de adımlar atması gerektiğini “Barış tek kanatlı kuş değildir. Kaldı ki tek kanatla

YENİ SÜREÇ **GELİŞMELER, AKTÖRLER, TUTUMLAR**

havalanmak mümkün değildir” diyerek dile getirdi. Silah yakma sonrası odağını süreçten başka bir yere kaydırmayan Bahçeli’nin aksine Erdoğan, yeni anayasa gündemine odaklandı ve bu yönde açıklamalarda bulundu. 22 Mayıs’ta “Yeni anayasayı kendimiz için değil, ülkemiz için istiyoruz. Benim tekrar seçilme veya tekrar aday olma gibi bir derdim yok” açıklamasında bulunduktan sonra 27 Mayıs’ta "dün itibarıyla 10 hukukçu arkadaşımı görevlendirdim. Türk siyasetinin rüştünü ispat etmesine vesile olacak anayasayı, aziz milletimizin envanterine katmakta kararlıyız" dedi. Cumhurbaşkanı’ndan bu açıklamalar gelirken AK Parti yöneticileri, MHP kurmayları ve muhalefet partileri örgütün fesih kararı sonrası meclisin rol oynaması gerektiğine dair açıklamalar yaptı ve böylelikle çeşitli aktörlerce dile getirilmiş ve en açık haliyle en son Devlet Bahçeli tarafından talep edilen silahsızlanma süreci için çalışacak komisyon fikri yavaşça somutlaştı.

Temmuz ayına geldiğimizde süreç yoğun temas trafiği ve komisyon fikri etrafında mutabakatın sağlanmasıyla ilerlemeye devam ederken sürecin seyri bakımından genel tabloda pek bir değişim yoktu. Bahçeli’nin öncülük ettiği süreç devam ederken, 19 Mart ile başlayan CHP’ye operasyon süreci paralel ilerliyordu. 5 Temmuz günü CHP’li Adana Büyükşehir Belediye Başkanı Zeydan Karalar, Antalya Büyükşehir Belediye Başkanı Muhittin Böcek, Adıyaman Belediye Başkanı Abdurrahman Tutdere’nin de arasında olduğu 13 isim “Aziz İhsan Aktaş suç örgütü” soruşturması kapsamında gözaltına alındı. Muhittin Böcek aynı gün tutuklandı. Genel tabloyu tamamlamak açısından: 6 Temmuz’da Mithat Sancar ve Pervin Buldan’dan oluşan İmralı Heyeti, İmralı Adası’nda Abdullah Öcalan ile, 7 Temmuz günü ise Beştepe’de Cumhurbaşkanı Erdoğan, MİT Başkanı İbrahim Kalın ve AKP Genel Başkanvekili Efkan Ala ile bir araya geldi. Hareketli devam eden Temmuz ayında Abdullah Öcalan’ın 1999 yılından beri ilk defa videolu görüntüsü yayımlandı.

YENİ SÜREÇ GELİŞMELER, AKTÖRLER, TUTUMLAR

9 Temmuz 2025

Abdullah Öcalan: “Varlık tanınmış, dolayısıyla ana amaç gerçekleşmiştir. (...) Gerek TBMM ve komisyon için anlam ifade edecek, gerek kamuoyundaki şüpheleri giderecek ve sözümüzün gereğini karşılayacak şekilde silahların bırakılmasını, ilgili çevre ve kamuoyuna açık olarak temin etmeniz doğal karşılanmalıdır. (...) Silah bırakma mekanizmasının kurulması süreci ileri taşıyacaktı. Yapılan silahlı mücadele aşamasından demokratik siyaset ve hukuk aşamasına gönüllüce geçiştir. Bu bir kayıp değil, tarihi bir kazanım olarak değerlendirilmek durumundadır. Silah bırakmaya ilişkin detaylar belirlenecek ve hızlıca hayata geçirilecektir. Silahın değil, siyasetin ve toplumsal barışın gücüne inanıyorum. Ve sizi de bu ilkeyi hayata geçirmeye çağırıyorum.”

Temmuz ayında görünen manzara şöyleydi: Bahçeli, PKK’nin fesih kararına cevaben iktidarın da adımlar atması gerektiğini vurguluyor, AK Partili siyasetçiler PKK’den silah bırakma yönünde adım beklediklerini açıklıyor, geniş kesimler ise “PKK silah bırakmaz” yorumları yapıyordu. 11 Temmuz günü Türkiye’den de gözlemcilerin katıldığı bir törende PKK militanlarından otuz kişi bir silah yakma töreni gerçekleştirdi. Tören, Irak Kürdistan Bölgesel Yönetimi’ndeki Süleymaniye şehrinin 50 kilometre batısında bulunan Cesene Mağarası’nda düzenlendi. Benzeri süreçlerde en son adım olarak görülen silah bırakma, bu süreçte PKK’nin feshiyle beraber en başta atılan ciddi adımlardan (ya da güçlü niyet beyanlarından) biri oldu. Silahların yakılmasının ardından PKK yöneticilerinden Bese Hozat, artık yasal düzenlemelerin yapılması gerektiğini vurguladı.

Bu törenden sonra oluşan olumlu hava, aktörlerin tebrikleri ve temaslariyla devam etti. Devlet Bahçeli, Selahattin Demirtaş’a iletilmek üzere avukatını aradı. “Bu sonucun ortaya çıkmasında katkıları çok değerli ve etkili oldu, bu vesileyle teşekkürlerimi, selam ve saygılarımı kendisine iletirseniz sevinirim” dedi. Böylece Ekim ayında sürecin Öcalan ve DEM Parti ile sürdürüleceği yönündeki Demirtaş’ı açıkça dışarıda bırakan çerçevesini de esnetmiş oldu.

Bu gündem içerisinde bir süredir Rojava meselesi daha az tartışıla geldi. İktidar tarafından gelen açıklamalarda da SDG’ye dair kullanılan dil yumuşamış, örneğin “terör örgütü PKK/YPG/SDG” gibi ifadele başvurulmaksızın doğrudan “SDG” ya da “YPG” olarak telaffuz edilir olmuştu. Devlet Bahçeli ve Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın açıklamalarında bu

YENİ SÜREÇ **GELİŞMELER, AKTÖRLER, TUTUMLAR**

görülyordu. Rojava'nın gündemdeki yeri ABD'nin Suriye Özel Temsilcisi Tom Barrack'ın açıklamaları vesilesiyle tekrardan konuşulmaya başlandı. Tom Barrack, "SDG, YPG'dir. YPG, PKK'nın bir türevidir. (...) Onlara bir devlet içinde kendi bağımsız yönetimlerini kurma hakkını borçlu değiliz" dedi.

Silahların yakıldığı törenden önce "tarihi" olacağı duyurulan Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın konuşması da nihayetinde 12 Temmuz günü duyuldu. Pek çok tartışmayı beraberinde getiren "şimdi, AK Parti, MHP, DEM; biz en azından üçlü olarak bu yolu beraber yürümeye kararı verdik" açıklamasının yanında devletin bazı yanlış uygulamalarının da terörü büyüttüğüne dair tespitleri oldu. Türk-Kürt-Arap birlikteliğinin ve "ümme" söyleminin kapsamında yapılan bu açıklamaların, "tarihi" olma niteliğini karşılamadığı yönünde değerlendirmelerde bulunuldu. Fakat Erdoğan'ın silahsızlanma süreci boyunca ikna edilmeyi bekleyen ve pozitif adımların atılmasını engelleyen ihtiyatlı tutumunun, hem sürecin sahiplenilmesi hem de sınırlarının çekilmesine dair pozisyonunun güncellendiği görüldü. "İlk defa bu kadar açıktan sahiplendi" yorumlarının dayandığı açıklamanın aynı zamanda muhalefeti zorlayan bir tarafının olduğu da söylenebilir. Nitekim, kırılğan bir pozisyonda müzakereleri sürdüren DEM Parti'nin bu açıklamaların ardından "bir ittifak söz konusu değil" mealinde açıklamalar yaptığı da görüldü. Dolayısıyla Erdoğan'ın "tarihi" konuşmasıyla kurduğu geniş bağlam, sürecin kontrolünü elde tutarak kendisi için işlevselleşeceği noktada hareket etme ve bu minvalde muhalefeti zorlama girişimleri olarak da okunabilir.

Temmuz ayının sonuna doğru artık silahsızlanma süreci kapsamında komisyonun kurulacağı netleşti. İlk toplantısını 5 Ağustos'ta gerçekleştiren ve ismi "Milli Dayanışma, Kardeşlik ve Demokrasi Komisyonu" olarak netleştirilen komisyonun 51 üyeden oluşacağı ve İYİ Parti'nin de komisyona üye vermeyeceği belli oldu. Başkanlığını Numan Kurtulmuş'un yapacağı komisyonun kurulma aşamasında ilgileneceği konunun kapsamı, görev tanımı, yetkileri ve nasıl işleyeceği büyük ölçüde muğlak bırakıldı. İlk toplantıda bu belirsizliği giderecek bazı kararlar alındı: Komisyonun amacı "terörün Türkiye'nin

YENİ SÜREÇ **GELİŞMELER, AKTÖRLER, TUTUMLAR**

gündeminden tamamen çıkartılması, toplumsal bütünleşmenin güçlendirilmesi, milli birlik ve kardeşliğimizin pekiştirilmesi, özgürlük, demokrasi ve hukuk devleti alanlarında çalışmalar yapmaktır” şeklinde kabul edildi. Bu amaç doğrultusunda gerekli kanuni düzenlemeleri tespit etmek, kanun teklifleriyle ilgili çalışmalar yapmak ve kamuoyunu çalışmalar hakkında bilgilendirmek de komisyonun görevleri olarak belirlendi.

Silahsızlanma sürecinin topluma ve siyasete kapalı devlet projesi olarak yürütülmesinin özellikle muhalefeti zora sokan tarafları olmuştu. İktidar tarafının süreç için attığı ilk “kurumsal” adım olan komisyonla beraber sürecin siyasal zeminde konuşulabileceği ve toplumsallaşabileceği potansiyelinin doğduğu söylenebilir. Fakat komisyon çalışmalarının ilk üç ayının dinleme faaliyetleri kapsamında çatışmanın mağdurlarından sendikalara, sivil toplum kuruluşlarından araştırmacılara kadar birçok kesimin davet edilip komisyonda dinlenilmesi bir yandan toplumsallaşmaya dair sinyaller taşısa da süreç kapsamında potansiyel gelişmelerin geciktirildiğine dair izlenim oluştu.

Ağustos ayında komisyon, çalışmalarına dinleme faaliyetleriyle devam ederken süreç de siyasetin gündeminde de yavaşça arka sıralara geriledi. SDG ve Suriye başlığında kamuoyu ile daha çok konuşan Dışişleri Bakanı Hakan Fidan’ın açıklamalarıyla odağın SDG başlığına kaydığı söylenebilir. 13 Ağustos’ta Fidan önceki gün Şam’da Rojava Dışişleri Sorumlusu İlham Ahmed ile görüşen Suriye Dışişleri Bakanı Şeybani ile Ankara’da görüştü. Görüşme sonrası açıklamasında Fidan: "YPG-SDG, 10 Mart Mutabakatı’nın kendilerini bağlamadığını düşünüyor. Türkiye’deki ‘Terörsüz Türkiye’ sürecinin de kendilerini ilgilendirmediklerini söylüyorlar. Sizi ne ilgilendiriyor? İsrail’in maşası olmak mı?" dedi. Temmuz-Ağustos aylarında komisyonun kurulmasıyla içerideki tartışmaların pozitif yöne evrilme ihtimali artarken Fidan’ın İsrail ile SDG’nin işbirliğini iddia ettiği açıklamalarıyla iç kamuoyunu konsolide etme çabaları da görünür oldu.

Eylül ayına doğru gelirken iktidar tarafından belirlenen sürecin ritminin, — Erdoğan’ın silahsızlanma sürecini nasıl işlevselleştirebileceği sorusuna net cevap verememesi başından beri adımların atılmamasında belirleyici bir dinamik — bölgesel gelişmelerin

YENİ SÜRECİ GELİŞMELER, AKTÖRLER, TUTUMLAR

temposuna bağlandığı yorumları sıkça yapıldı. Ahmet el-Şara'nın New York'ta Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'na katılması, İsrail'in Suriye'nin güneyinde etkinliğini artırması ve hala SDG'nin sisteme entegre olmaması gibi gelişmeler, iktidarın silahsızlanma sürecini içeride zamana yayma eğilimini kuvvetlendirmiş olabilir. Yeni Suriye yönetiminin uluslararası sistemle bağ kurmaya başlaması SDG için ellerindeki pazarlık kozlarını daraltan bir durum olarak ortaya çıkarken, İsrail'in halihazırda kurumsallaşamamış Suriye hükümetini daha da istikrarsızlaştırması SDG'yi sisteme entegrasyondan iten bir faktör olarak okunabilir.

Bu tabloda Suriye'de işleyen takvimle süreci senkronik ilerletmeye çalışan Ankara, komisyonda dinleme faaliyetlerini sürdürdü. Bu senkronizasyon arayışı, kuşkusuz paragrafın başında değinilen Erdoğan'ın süreci kendi siyasal ajandası açısından nasıl konumlandığı sorusuyla doğrudan bağlantılı. Dış politikada elde edilen bir denge ya da başarı görüntüsü, iç siyasette tazelenmiş bir özgüven ve meşruiyet üretme potansiyeli taşıyor. Eylül ayında Trump ile yapılan görüşme de bu çerçevede okunabilir. Suriye sahasında Ankara'nın arzu ettiği tablonun ortaya çıkması, Erdoğan'ın içeride süreci daha güçlü bir konumdan yönetmesine imkân sağlayabilir.

Öte yandan, bu dönemde sürecin iç siyasette ilerletilmesi konusunda daha açık ve doğrudan çağrılar MHP'den gelmeye devam ettiği görülüyor. Ahmet Türk'ün görevine iadesi çağrısı ve komisyonun görevlendireceği bir heyetin İmralı'ya giderek Öcalan'ın beyanlarını alması önerisi, MHP'nin süreci kurumsal zeminde de ilerletme isteğine işaret etti.

2024'ün 1 Ekim'i Devlet Bahçeli'nin DEM Parti sıralarına gidip tokalaşması ve sonrasında gelişen süreçle sembolleşmişti. 2025 yılının 1 Ekim'inin sembolleştiğini söylemek zor olsa da Erdoğan'ın Meclis açılışında CHP, TİP ve EMEP dışındaki siyasi partilerle beraber verdiği fotoğraflarla epey konuşuldu. Erdoğan'ın silahsızlanma süreci kapsamında adımlar atmadığı, dahil olma görüntüsü vermediği ve yer yer ikna edilmeyi bekleyen aktör izlenimi yarattığı dönemin geride kaldığını işaret edercesine merkezde

YENİ SÜREÇ **GELİŞMELER, AKTÖRLER, TUTUMLAR**

konumlandığı, DEM Parti ile doğrudan iletişime geçtiği pozlar gündeme oturdu. Ne var ki “kontrol bende” iması taşıyan bu hamle, sürecin ilerlemesine vesile olmadı. Tersine, beklenen gelişmelerin hızlıca olmayacağına dair işaretler verildi. Aynı günlerde Selahattin Demirtaş’ın serbest bırakılmasına dair AİHM kararına Adalet Bakanlığı tarafından itiraz edilmesi de bu tavrı teyit eder nitelikteydi. Yaklaşık 9 yıldır cezaevinde bulunan Selahattin Demirtaş’ın avukatları, istinafa ilk tahliye başvurusunu yaptı. AİHM’in Demirtaş hakkında verdiği “hak ihlali” kararına karşı üç aylık itiraz süresi 8 Ekim’de dolacaktı. 7 Ekim gününe kadar yapılmayan itiraz Demirtaş’ın tahliye edileceği beklentilerine zemin hazırlasa da Adalet Bakanlığı, AİHM’in Selahattin Demirtaş’ın tutukluluğunu hak ihlali sayan kararına, 3 aylık sürenin dolmasına bir gün kala itiraz etti. Beklentilerin en yükseldiği anda bu hamlenin yapılması, bürokrasi içerisindeki bir kafa karışıklığından çok bunun sembolik anlamı olabileceğine işaret ediyor.

Ekim ayı içerisindeki yaşanan diğer gelişmeler de Demirtaş bahsinde alınan tavrı devam ettiren türdendi. Sık sık SDG’ye, yumuşak bir dille de olsa 10 Mart Mutabakat’ına uyması gerektiği söyleniyor, süreç kapsamında yapılan açıklamalar Suriye’ye odaklanıyordu. Süreçte hukuki aşamaya geçilmesi için örgütün silahlarını bıraktığının güvenlik bürokrasisi tarafından teyit edilmesi gerektiği de sıkça tekrarlanan bir başka husustu. Bu iki madde de süreç için adımların atılmamasını beraberinde getiriyor, üzerine bir de muhalefete operasyonlarla büyüyen otoriter dalga devam ediyordu. Bu kapsamda muhalif yayıncılık yapan televizyon kanalı TELE1’e kayyum atandı, “siyasal casusluk” suçu ile başlatılan soruşturma ile kanalın genel yayın yönetmeni Merdan Yanardağ, Ekrem İmamoğlu ve Necati Özkan tutuklandı. Sürecin silahsızlanma ayağında ise örgütten pozitif adımlar gelmeye devam etti. 26 Ekim’de PKK, Türkiye sınırları içindeki tüm güçlerini geri çekmeye başladığını duyurdu. PKK yönetimi, bu kararın Abdullah Öcalan’ın onayı ile alındığını vurguladı.

Sürecin genel resminde hukuki aşamaya geçilebilmesi için bir eşik olarak sunulan Komisyon’un Öcalan ile görüşmesi, Kasım ayındaki en önemli başlık oldu. Komisyon’nun

YENİ SÜREÇ **GELİŞMELER, AKTÖRLER, TUTUMLAR**

Öcalan ziyareti hukuki aşamaya geçiş için önemli olduğu kadar, Öcalan'ın da güvenlik bürokrasisi dışında seçilmiş siyasi aktörlerle görüşmesiyle sürecin (ve belki Öcalan'ın) siyasi zemine taşınmasını temsil etme potansiyeli taşıdığı için önemlidir. Bu eşikte Bahçeli'nin 18 Kasım'da yaptığı "kimse yanaşmayacaksa İmralı'ya gitmekten imtina etmem" açıklaması ön açıcı oldu. Bunun üzerine 24 Kasım'da AK Parti'den Hatay milletvekili Hüseyin Yayman, MHP'den İstanbul milletvekili Feti Yıldız ve DEM Parti'den de Kars milletvekili Gülistan Kılıç Koçyiğit İmralı Adası'nda Abdullah Öcalan ile görüştüler. Bahçeli'nin çarpıcı açıklamasından 1 gün sonra Erdoğan'ın cevabı, yine sorumluluk bahsinde geride kaldığını işaret ediyordu: "Komisyonun Türkiye için, Türkiye'nin güvenli geleceği için, milletimizin birlik ve beraberliği için en doğru, en isabetli kararı vereceğine yürekten inanıyorum" diyerek sorumluluğu Komisyon'a bıraktı. Sonuçta 21 Kasım günü Meclis Komisyonu'nda kapalı bir oturumda oy verilmesi kararının ardından CHP milletvekilleri toplantıyı terk etti ve sonrasında 32 "evet" oyu kullanıldı; yani MHP, AK Parti, DEM Parti, EMEP ve TİP'in oylarıyla Öcalan ile İmralı'da görüşme teklifi kabul edildi.

Komisyonun dinleme faaliyetlerinin en sonunda sürecin başından beri ana aktörlerden biri olan Öcalan'ı ziyaret etmesi kapsamında yaşananlar, aşamalara bölünmüş sürecin artık ikinci aşaması olan hukuki evreye girilmesi bağlamında değil; CHP'nin İmralı'ya gitmemesi ve Suriye bağlamında neler olacağı kapsamında tartışılıyordu. Özellikle 11 Kasım'da Trump ile Ahmet el-Şara'nın Beyaz Saray'da görüşmesi ve buna Hakan Fidan'ın da katılmasıyla Suriye gündemi Ankara'da daha görünür oldu. Özetle, Komisyon'un İmralı'ya gidip Öcalan ile görüşmesi beklenen eşik etkisini yaratamadı.

Aralık ayında da sürecin takviminin Suriye'deki gelişmelere bağlandığı izlenimi devam etti. İktidar kanadından mutedil bir dille 10 Mart Mutabakatı'na uyulması da telkin edildi, adem-i merkezîyetçi talepler ayak direme olarak algılandı ve askeri müdahaleyi ima eden "inisiyatif alırsız" tehditleri ile karşılandı. Suriye'ye yönelik Sezar yaptırımlarının kaldırıldığı dönemde Meclis Komisyonu'nda bulunan partilerin raporları da yayımlandı. AK Parti ve

YENİ SÜREÇ **GELİŞMELER, AKTÖRLER, TUTUMLAR**

MHP raporlarındaki hakim eğilim, hukuki aşamaya geçilmesi için PKK militanlarının silah bırakması ve bunun güvenlik bürokrasisi tarafından teyit edilmesi gerekliliği oldu.

Böylelikle SDG'ye yönelik baskıyı Suriye'deki yeni yönetime destekle beraber artıran iktidar, içeride yürüttüğü sürecin de zamana yayılmasına neden olacak bir siyaset izlemeye devam etti.

Ocak ayında ise Suriye'deki gelişmeler artık Bakırhan'ın "(iktidarın) zamana oynama lüksü kalmadı" dediği bir aşamaya geldi. 6 Ocak'ta Ahmet el-Şara'nın Paris'te ABD arabuluculuğunda İsrail yetkilileri ile anlaşmaya varması sonrası Halep'te yaşanan çatışmalar sahadaki durumu büyük ölçüde değiştirdi. İlk olarak Fırat'ın doğusunda başlayan çatışmalı süreç, çatışma ile ateşkes anlaşmaları arasında gidip gelerek SDG'nin kontrol ettiği alanın %80'nini kaybettiği bir duruma evrildi. SDG'nin bu yenilgisiyle beraber 30 Ocak'ta SDG ve Suriye hükümeti arasında askeri ve idari güçlerin aşamalı entegrasyonunu öngören mutabakata varıldı. Bu çerçevede SDG güçleri üç tugay halinde Suriye ordusu bünyesinde oluşturulacak bir tümen içine katılacak, Kobani'deki güçler Halep'e bağlı bir tugay olarak yapılandırılacak; Haseke ve Kamışlı'da güvenlik ve sivil kurumlar kademeli biçimde merkezi yönetime devredilecekti. Metin ayrıca Kürtlerin sivil ve eğitim haklarının tanınmasını, diplomaların denkliğini ve Afrin ile Serêkaniyê dahil yerinden edilenlerin geri dönüşünün garanti altına alınmasını içeriyordu.

Ocak ayındaki çatışmalı süreç boyunca Milli Savunma Bakanı Yaşar Güler'in ve Dışişleri Bakanı Hakan Fidan'ın gündeme gelen sözlerinin, medyada gözlemlenen zafer diliyle bezenmiş "Türk'ün başarısı" anlatısı ile birlikte Kürtlerde duygusal bir kırılma yarattığı söylenebilir. Öte yandan Özgür Özel'in tutturduğu dil ise Kürtlerle CHP arasında kurulan bağı güçlendirdi. "Ortadoğu'da o günün şartlarında sınırlar çizildi, bir kardeş orada kaldı, bir kardeş burada kaldı. Kendimi Suriye'deki Türkmenlerin de Kürtlerin de akrabası olarak görüyorum" ve "Suriye'de akrabalarımız olan Kürtler ve Aleviler için hassasiyet ve endişe duyuyoruz. İktidar medyası ve trollerin yeni algı operasyonları peşinde koştuğu, Kürtleri

YENİ SÜREÇ GELİŞMELER, AKTÖRLER, TUTUMLAR

rencide eden, aşağılayan ve onurlarıyla oynayan ifadeleri kullanmaktan çekinmediklerini üzümlere takip ediyoruz" ifadesi Kürtlerle duygudaşlık kuran sağduyulu açıklamalar olarak kayda geçti.

9 Ocak 2026

Hakan Fidan: "SDG, PKK'nın bir uzantısı olarak şu karakteristik özelliği taşıyor. Güç ya da güç tehdidi olmadan kendiliğinden diyalog yoluyla herhangi bir şey yapma şansı yok. Ben hiçbir şey vermeyeyim ama sembolik olarak veriyormuş gibi yapayım Suriye'de diyorlar. Bazı senatörlerle görüşmeleri var, İsrail ile sürekli bir görüşmeleri var."

Şubat 2026 itibarıyla süreç, "kritik eşikler"den birini daha geride bırakırken, daha önce işaret edilen "geçilmeyen eşikler"in de belirginleştiği bir aşamaya girdi. Suriye'de Şam-SDG entegrasyonunun sahada fiilen uygulanmaya başlaması (Haseke ve Kobani'ye Suriye güvenlik güçlerinin girişi), Ankara'nın aylardır vurguladığı "tek ordu-tek otorite" çerçevesinin somutlaşması anlamına geldi. Erdoğan'ın "Suriye'nin kuzeyindeki sorunun çözülmesiyle 'terörsüz Türkiye' sürecinin yükü hafiflemiş oldu" sözleri, dış sahadaki denklemin iç sürecin önündeki en büyük gerekçe olmaktan çıktığını ilan ediyordu. Bakırhan'ın "Artık Rojava'yı Türkiye'de yürüten sürecin önüne engel olarak koymasınlar" çıkışı da bu yeni eşikte iç siyasete odaklanma çağrısıydı. Böylece süreci yavaşlattığı söylenen bölgesel belirsizlik, Şubat'ta yerini "hukuki aşamaya geçiş" baskısına bıraktı.

Ancak aynı zaman diliminde ortaya çıkan tartışmalar, sürecin hâlâ aşamadığı sınırları da gösterdi. Komisyon raporunun kabul edilmesi ve "geçiş yasası" önerisinin gündeme gelmesi yasal zemine geçişin işaretiyken, Bahçeli'nin "İmralı'nın statü açığı" sorusunu ortaya atması ve Erdoğan'ın bunu Adalet Bakanlığı prosedürüne havale etmesi, yürütmenin siyasal sorumluluk almadaki sınırlarını gösterdi. Öcalan'ın "ikinci aşama entegrasyon" vurgusu, silahsızlanmanın ilk fazının tamamlandığı iddiasını pekiştirirken; devlet kanadının şartlı salıverme ve sınırlı düzenleme çerçevesine yaptığı atıflar, sürecin planlandığı üzere kontrollü bir şekilde ilerlediğini teyit etti. Dolayısıyla Şubat 2026, sürecin askeri ve bölgesel eşiklerini büyük ölçüde geçtiği; fakat içeride hukuki ve siyasi

YENİ SÜREÇ
GELİŞMELER, AKTÖRLER, TUTUMLAR

inşa aşamasını tahkim edecek gelişmelerin henüz “geçilmeyen eşikler” olarak kaldığı bir dönem oldu.

Aktörlerin Pozisyonları

Recep Tayyip Erdoğan

Türkiye'de onlarca yıllık silahlı çatışmanın ardından yeniden müzakere zeminine adım atılması, sürecin içeriğini ve siyasal sınırlarını belirleyen aktörlerin konumlarını kritik bir çözümleme nesnesi haline getiriyor. Bu aktörler içinde Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın tutumu, sürecin gidişatını doğrudan belirleyen bir değişken olarak öne çıkıyor. Sürecin başlangıcı kabul edilen 1 Ekim 2024'ten itibaren bakıldığında, kritik eşikler sonrası açıklamaları dahil olmak üzere, uzunca bir süre kanaatini açıkça ifade etmeden, temkinli bir izleyici pozisyonunda kalan Erdoğan, zaman içinde daha görünür bir sahiplenme pozisyonuna doğru ilerledi. Ancak bu hareket, süreci hızlandıracak veya içeriğini demokratikleşme lehine dolduracak bir etki yaratmadı. Daha ziyade sürecin hızını, kapsamını ve söylemsel çerçevesini belirlemeye dönük bir sahiplenme stratejisine işaret etti.

Erdoğan'ın "iç cephenin tahkimi", "terör belasından (çoğunlukla mücadele, kökünü kazıma gibi yöntemlerle) kurtulma" ve "Türk-Kürt-Arap kardeşliğini pekiştirme"

YENİ SÜREÇ **GELİŞMELER, AKTÖRLER, TUTUMLAR**

çerçevesinde gelişen birçok açıklamasında görüleceği üzere, Devlet Bahçeli'nin üst perdeden açtığı silahsızlanma sürecine içerik katacak, yönünü belirleyecek bir pozisyon alınmadı. Bunun yerine sessiz bir onay ile sürecin kontrollü bir şekilde ilerlemesine izin veren bir tutum alındı. Öcalan'ın 27 Şubat'ta örgütüne yönelik fesih ve silah bırakma çağrısının ardından da bu tutumun devam ettiği görüldü. Çağrı sonrası ilk açıklamasını 1 Mart günü yapan Erdoğan, “şayet verilen sözler tutulmaz sürekli oyalama, göz boyama isim değiştirip bildiğini okuma gibi şark kurnazlıklarına evrilmeye çalışılırsa günah bizden gider. Halen devam eden operasyonlarımızı gerekiyorsa taş üstünde taş, omuz üstünde baş bırakmadan son teröristi bertaraf edene kadar sürdürürüz” diyerek tutumunu vurguladı. Bunların yanı sıra Devlet Bahçeli'nin sunduğu öneriler kendisine sorulduğunda cevapsız kalmayı tercih etti. Örnek olarak, 30 Ekim'deki grup toplantısı sonrası kendisine yöneltilen Abdullah Öcalan ile ilgili “umut hakkı” sorusuna yanıt vermemesi gösterilebilir. Bahçeli'nin, İmamoğlu'nun diplomasının iptali ve tutuklanması ile başlayan 19 Mart sürecinin hızlıca sonuçlandırması talebi, Ahmet Türk ve Ahmet Özer'e dair yaptığı pozitif açıklamaları yine Erdoğan tarafından yanıtsız bırakıldı. Ezcümle, Bahçeli tarafından dillendirilen hususlara dair açıklamalarda bulunmamasıyla da pozisyonunu tahkim etti.

Ancak bu pozisyonun zaman içerisinde kontrollü bir şekilde genişlediği görüldü. Süreç içerisinde İmralı Heyeti olarak anılan Sırrı Süreyya Önder ve Pervin Buldan ile 10 Nisan 2025'te görüşmesi ve bu görüşmelerin tekrar etmesi, süreç lehine dilini yumuşatarak artık SDG'den doğrudan “SDG” olarak bahsetmesi ve tabii Temmuz 2025'te AK Parti'nin Kızılcahamam toplantısında yaptığı konuşmayla, bu temkinli pozisyonun kontrollü genişlemeyeyle temkinli bir sahiplenmeye evrildiği söylenebilir. Bir grup PKK militanının silahlarını yaktığı Cesene Mağarası'nda düzenlenen törenden bir gün sonra yapılan bu konuşmada Erdoğan, atılan adımın bir karşılığı olarak okunabilecek biçimde, “terörün sürmesini ve artmasını devletin geçmişteki yanlış uygulamalarıyla” ilişkilendirdi; AK Parti, MHP ve DEM Parti'yi kastederek “biz 3 parti olarak bu süreci sonuna kadar selametle götürmekte kararlıyız” açıklamasında bulundu. Sürecin ilk aylarında

YENİ SÜREÇ *GELİŞMELER, AKTÖRLER, TUTUMLAR*

görülmediği düzeyde sürece dahiliyetini hem temas trafiğiyle hem de açıklamalarıyla göstermiş oldu.

Ancak Erdoğan'ın sürece yönelik bu temkinli sahiplenme hamlesi, sürecin hızlanmasına veya içeriğinin demokratikleşme lehine genişlemesine yol açmadı. Bunun Erdoğan açısından temel motivasyonu, sürecin iktidar stratejisinden bağımsız bir siyasal dönüşüm projesi olarak ele alınmamasında yatıyor. Erdoğan için silahsızlanma süreci, bir yandan bölgesel jeopolitik kırılmalar karşısında devletin güvenlik mimarisini tahkim etmeyi amaçlayan bir adım olarak görülürken, diğer yandan iç siyasette iktidar dengesini yönetmenin araçlarından biri haline geldi. Bu yaklaşım, sürecin başlangıcında kurulan dar çerçevenin korunmasında da kendini gösterdi. Nitekim iktidar, Kürt meselesini çözülmesi gereken siyasal bir sorun olarak yeniden tanımlamak yerine, kendi döneminde yapılan reformlarla büyük ölçüde çözülmüş bir mesele olarak ele almaya devam etti ve süreci bu nedenle silahsızlanma ve güvenlik ekseninde sınırlı bir hatta tuttu. Erdoğan'ın Temmuz 2025'te yaptığı konuşmada "AK Parti, MHP, DEM; biz en azından üçlü olarak bu yolu beraber yürümeye kararı verdik" ifadesini kullanması da bu stratejinin bir başka boyutuna işaret etti. Bu söylem, sürecin sahiplenilmesi kadar, DEM Parti ile muhalefet arasında son yıllarda gelişen siyasal yakınlaşmayı zayıflatmaya dönük bir hamle olarak da yorumlanabilir. Benzer şekilde Erdoğan'ın süreç boyunca Devlet Bahçeli'nin gündeme getirdiği bazı kritik başlıklara mesafeli kalmayı tercih etmesi —Selahattin Demirtaş'ın tahliyesi tartışmalarına yorum yapmaması; AİHM kararına Adalet Bakanlığı aracılığıyla yapılan son dakika itirazı; "umut hakkı", İmralı ziyaretleri ya da Meclis komisyonunun kurulması gibi konularda doğrudan pozisyon almaktan kaçınması— sürecin siyasal maliyetini üstlenmekten kaçınan ve tartışmayı muhalefet alanına doğru iten (ve dolayısıyla muhalefeti sıkıştıran) bir stratejinin parçası olarak görülebilir. Bu tablo, Erdoğan'ın süreci ilerletmeye dönük güçlü bir siyasal irade üretmekten ziyade, sürecin kontrolünü elinde tutarken aynı zamanda iç siyasetteki güç dengelerini kendi lehine yönetmeye çalışan bir yaklaşım benimsediğini gösteriyor.

YENİ SÜREÇ

GELİŞMELER, AKTÖRLER, TUTUMLAR

Sonuç olarak Erdoğan, silahsızlanma sürecini ne reddeden ne de tam anlamıyla sahiplenen; bu ikilemin ötesinde süreci kendi iktidar denkleminin bir değişkeni olarak yöneten bir aktör olarak konumlandı. Mesafeli bir başlangıçtan temkinli sahiplenmeye uzanan bu yolculuk, sürecin çerçevesini dönüştürmedi; aksine o çerçevenin gidebileceği noktaları Erdoğan'ın belirlediğini teyit etti. Böylece süreç demokratikleşme ve Kürt meselesi eksenine taşınmayan, kayyım uygulamaları ve siyasi baskılarla ilerleyen, muhalefet alanını dizayn etmeye dönük taktiklerle iç içe seyretti. Erdoğan, bu eksenindeki pozisyonunu korumaya devam ederken sürecin en azından ilk başta belirlenen örgütü silahsızlandırma ve Kürt meselesini şiddet denkleminde çıkarma hedefine başarıyla ulaşıp ulaşılmayacağı ise geçen 17 aya rağmen cevaplaması zor bir soru olarak duruyor.

Recep Tayyip Erdoğan

KRONOLOJİK BAKIŞ

Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın süreç boyunca yaptığı açıklamalar, attığı adımlar ve sergilediği tutum kronolojik olarak aşağıda yer almaktadır.

1 EKİM 2024

Erdoğan, Meclis açılış konuşmasında 'iç cepheyi güçlendirme' vurgusu yaptı.

9 EKİM 2024

Erdoğan "Bahçeli'nin açıklamalarını takdirle karşılıyor, çok kıymetli buluyoruz. Muhatapları tarafından layıkıyla anlaşılmasını umut ediyoruz" dedi.

12 EKİM 2024

Erdoğan "Yeni süreç başlar mı?" sorusuna "Meseleleri terör dışı yöntemlerle ortadan kaldırmaya her zaman varız" diye yanıtladı, sorunların 'sivil ve özgürlükçü' anayasayla çözülebileceğini belirtti.

14 EKİM 2024

Erdoğan, "İç cephemizi tahkim ve takviye etmemiz fevkalade önemlidir. Bunun yolu da evveleminde siyasette diyalog zeminini güçlendirmekten geçiyor" dedi ve ekledi, "Bölgemizin tamamında Türk, Türkmen, Arap, Kürt demeden herkesi kucaklayan bir kardeşlik eksenini kurmaya çalışıyoruz. Uzatılan elin sıkıca tutulmak yerine kopartılmaya çalışılmasına izin vermeyiz" dedi.

22 EKİM 2024

Erdoğan, "Türkiye'nin geleceğinde teröre yer olmadığını herkesin idrak etmesini bekliyoruz. Açılan bu tarihi pencerenin hırsa kurban edilmemesini istiyoruz. Hep beraber terörün olmadığı Türkiye'yi inşa edelim istiyoruz" dedi.

24 EKİM 2024

Erdoğan, TUSAŞ'a düzenlenen saldırı ile ilgili "Bu alçakça saldırı, Türkiye'nin terörü bertaraf etme azmini ve kararlılığını daha da perçinlemiştir" dedi.

ERDOĞAN

KRONOLOJİK
BAKIŞ

YENİ SÜREÇ GELİŞMELER, AKTÖRLER, TUTUMLAR

30 EKİM 2024

Erdoğan, "Göreve geldiğimizde Doğu ve Güneydoğu illerimizde ihmaller söz konusuydu. Bu illere tarihin en büyük yatırımı biz yaptık. Türk ile Kürt'ün kardeşliğini büyütmek için hemen hepsini yaptık. Fakat her seferinde karşımıza bir ihanet çıktı... Kandil'deki terör baronlarına hiçbir çağrımız yoktur, olamaz da. TUSAŞ'a yapılan kalles saldırı bir kez daha göstermiştir ki, teröristin anlayacağı yegâne dil, terörle tavizsiz mücadeledir. Türkiye'nin içinde de Irak'ta ve Suriye'de de terörle mücadelemizi kararlılıkla sürdürecektir, ülkemize nereden tehdit geliyorsa kökünü kazıyacağız" dedi.

Erdoğan, grup toplantısı sonrası Abdullah Öcalan'la ilgili 'umut hakkı' sorusuna yanıt vermedi.

7 KASIM 2024

Erdoğan, kayyım atanmasının yolunu açan yargı mensuplarını tebrik ederek, "Çok ciddi bir dirayet ortaya koyuyorlar. Halkımın güvenini kazanıyorlar" dedi.

10 KASIM 2024

Erdoğan, "Seçilmiş başkanlar değil, örgütün atadığı ne idüğü belirsiz tipler tarafından yönetilen belediyelerin şehirleri yerine terör örgütüne hizmet edeceği izahtan varestedir. (...) Esenyurt Belediye Başkanı'nın kağıt üzerinde başka bir partide gözükmesi gerçeği değiştirmiyor" dedi.

20 KASIM 2024

Erdoğan, önceki hafta Bahçeli ile gerçekleştirdiği görüşmeye ilişkin "Devlet Bey ile bizim yaptığımız görüşme özellikle Cumhur İttifakı'nın uyumu, insicamı, birlikteliği ile Türkiye'nin içinde bulunduğu siyasi ve sosyal konjonktürde kritik önemdedir. Bizim aramızda bir anlaşmazlık, bir uyuşmazlık, bir fikir ayrılığı asla yoktur. Ama birileri 'Cumhur İttifakı bölündü, çatladı' gibi iddiaları ileri sürüyor. Ana muhalefet, eski-yeni yönetim ile belediye başkanları arasındaki kavgayı perdelemek için bu tür söylemlerden medet umuyor. Terörsüz Türkiye' hedefimize giden yolda atılabilecek ilave adımları aramızda değerlendirdik" dedi.

27 KASIM 2024

Erdoğan, "Sayın Bahçeli gerçekten cesur ve ezberleri bozan bir teklif ortaya koymuştur. Cumhurbaşkanlığı Külliyesi'nde 14 Kasım'da yaptığımız görüşme dahil pek çok konuyu ele alıyoruz. Sayın Bahçeli ile tam bir mutabakat halindeyiz. Uyum ve eş güdüm içinde hareket ediyoruz. Biz de bu meseleyi tüm yönleriyle ele alıyoruz. (...) Terör belasını bertaraf etmekte kararlıyız. Türklerle Kürtler arasında örülen terör duvarını yıkacağız. Bu hedefimizde samimiyiz, kararlıyız. Sayın Bahçeli'nin tarihi çağrısından sonra her iki yapının da aynı kafadan olduğunu göstermiştir. Karşımızdaki tablo çok da umutlu olmamıza izin vermiyor... Geçmişte silahları gömeceksiniz dedim,

ERDOĞAN

KRONOLOJİK
BAKIŞ

YENİ SÜREÇ GELİŞMELER, AKTÖRLER, TUTUMLAR

silahları gömdüğünüz anda önünüz açılır. Silahları gömmezseniz bu devletin eli de sizin omuzunuzda olacaktır. Terörle mücadelemiz son teröristi ortadan kaldırmaya kadar devam edecektir. Sınırlarımızda bir terör yapısının kurulmasına izin vermeyeceğiz. Terörle mücadelemiz son teröristi ortadan kaldırmaya kadar devam edecektir" dedi.

10 ARALIK 2024

Erdoğan, "Suriye kardan aydınlık günlere kavuşmuştur. Zalim Esed'in baskı zulüm ve katliamlarla yıllardır ayakta tutmaya çalıştığı azınlık rejimi çökmüştür. İnşallah ülkenin diğer kısımlarındaki DEAŞ, PKK gibi terör örgütlerinin de başı ezilecektir. Böylece Suriye'nin toprak bütünlüğü ülkenin her tarafında güçlendirilecektir. Türkiye tüm kapasitesiyle bu mücadelede Suriye halkının yanında olacaktır" dedi.

29 OCAK 2025

Erdoğan, "Suriye'den Filistin'e bölgede tarih yeniden yazılmaktadır. Terörsüz Türkiye hedefimize öyle veya böyle ama muhakkak ulaşacağız. Terör örgütleri üzerinden kurulan tuzakları darmadağın edeceğiz" dedi.

23 ŞUBAT 2025

Erdoğan, "Terörle siyaset, terörle demokrasi aynı anda bir arada bulunamaz. Bunun için "ya terör ya demokrasi" diyoruz, "ya silah ya sivil siyaset" diyoruz. Terörün, şiddetin, silahın karanlık gölgesinin ülkemizin ve bölgemizin üzerinden tamamen çekileceği günler inşallah çok yakındır. Terörsüz Türkiye ideali, her kesimden vatandaşımızın yürekten desteklediği geniş tabanlı bir millî mutabakatın ifadesidir. Türkler, Kürtler, Araplar olarak hep beraber kenetlenecek; tam kırk yıldır evlatlarımızın kanı üzerinde yükselen terör duvarını yıkıp atacağız. Terör sorunu ortadan kalktıktan sonra demokrasiden kalkınmaya, kardeşlikten bölgesel entegrasyona yeni bir dönemin kapıları Allah'ın izniyle açılacaktır" dedi.

1 MART 2025

Erdoğan, "Elbette meselelerimizin çözümünde önceliği görüşmeye, konuşmaya ve uzlaşmaya veririz, veriyoruz. Bundan sonra da nefret dili, kavga ve gerilim yerine karşılıklı saygıyı, hoşgörüü ve diyalogu gözetmeye devam edeceğiz fakat uzattığımız elin havada bırakılması veya ısırılması halinde de demir yumruğumuzu daima hazır tutuyoruz... Şayet verilen sözler tutulmaz sürekli oyalama, göz boyama isim değiştirip bildiğini okuma gibi şark kurnazlıklarına evrilmeye çalışılırsa günah bizden gider. Halen devam eden operasyonlarımızı gerekiyorsa taş üstünde taş, omuz üstünde baş bırakmadan son teröristi bertaraf edene kadar sürdürürüz... Birtakım marjinal gruplar hariç, terörsüz Türkiye girişimi, milletin ve siyasetin kahır ekseriyeti tarafından müspet karşılanmış, desteklenmiştir. Sınırlarımızın ötesindeki yapılanmaları da tasfiye ederek demokrasinin ve kardeşliğin asrı olacak Türkiye Yüzyılına güçlü bir başlangıç yapmayı hedefliyoruz" dedi.

ERDOĞAN

KRONOLOJİK
BAKIŞ

YENİ SÜREÇ GELİŞMELER, AKTÖRLER, TUTUMLAR

11 MART 2025

Erdoğan, Şam ile SDG arasında imzalanan anlaşmaya ilişkin "Suriye'nin terörden arındırılmasına yönelik her türlü çabayı, doğru yönde atılmış bir adım olarak görüyoruz. Dün varılan mutabakatın eksiksiz uygulanması Suriye'nin güvenliğine ve huzuruna hizmet edecek. Bunun da kazananı Suriyeli kardeşlerimizin tamamı olacaktır" dedi.

12 MART 2025

Erdoğan grup toplantısı sonrası gazetecilerin "DEM heyeti ile görüşür müsünüz?" sorusuna "Randevu istenirse veririm" şeklinde yanıt verdi.

30 MART 2025

Erdoğan "Devletimiz, çağrı yapılmasını sağlayarak üzerine düşeni yapmıştır. Şimdi sıra, örgütün çağrıya amasız fakatsız uymasına gelmiştir. Bu konuda da sınırsız bir vakte ve tahammüle sahip değiliz. Daha fazla oyalanılmadan, örgütün kendini feshetmesini ve silahlarını tamamen bırakmasını bekliyoruz" dedi.

10 NİSAN 2025

Sırrı Süreyya Önder ve Pervin Buldan'dan oluşan DEM Parti heyeti külliye de Cumhurbaşkan ı Erdoğan ile görüştü. Görüşmeye MİT Başkanı İbrahim Kalın ve Efk an Ala da katıldı.

30 NİSAN 2025

Erdoğan İtalya ziyareti dönüşü gazetecilerin sorularına verdiği yanıtlarda "Bildiğiniz gibi Sırrı Süreyya Önder DEM heyetinin içerisindeydi. Allah şifalar versin. Bu işi, biliyorsunuz, Millî İstihbarat Teşkilatı Başkanlığımız yürütüyor ve İbrahim Kalın Bey bu konuda çalışmalara öncülük yapıyor...Artık terör örgütü de çıkmaz yola girdiğini anlamalı ve kendilerine yapılan çağrının gereğini yerine getirmelidir. Bu süreçteki en büyük motivasyonumuz, evlatlarımıza terörsüz bir Türkiye, terörsüz bir ülke bırakmak. Biz motivasyonumuzu koruyoruz...Federatif yapı konusu ise ham hayalden öteye gitmeyen bir husustur. Suriye gerçekliğinde de yeri yoktur. Suriye'de federal yönetim hayalleri kurarak bölgeyi tehdit edecek kararlar değil bölgenin istikrarına hizmet edecek kararlar almalarını tavsiye ederim" dedi.

10 MAYIS 2025

Erdoğan, "Terörsüz Türkiye yolunda sağlam adımlarla ilerliyoruz. Devlet ciddiyetine yakışır bir şekilde çalışmaları an be an takip ediyoruz. Tüm annelerin samimi dualarıyla terörsüz Türkiye menziline varacağımıza inanıyorum. Her an müjdeleri alabilirsiniz ve alacaksınız" dedi.

ERDOĞAN

KRONOLOJİK
BAKİŞ

YENİ SÜREÇ GELİŞMELER, AKTÖRLER, TUTUMLAR

12 MAYIS 2025

Erdoğan, "Terörsüz Türkiye sürecinde bugün kritik bir eşiği daha aştık. Örgütün tüm uzantılarını da kapsayan bir karar olarak görüyoruz. Terörün, şiddetin devreden çıkmasıyla başta siyaset olmak üzere yeni bir dönem açılacaktır... Herhangi bir yol kazasının yaşanmaması için istihbarat ve güvenlik birimlerimiz bundan sonraki süreci de ciddiyle takip edecektir. Kökenlerimizi kültürlerimiz farklı olsa da hepimiz Türkiye Cumhuriyeti'nin birinci sınıf vatandaşlarıyız. Hep beraber Türkiye'yiz ve biz birlikte güçlüyüz. Bu kardeşlik şuurunu yükselttikçe Türkiye'nin bileğini kimse bükemeyecektir. Burada bir zafiyet yaşanırsa o zaman bize kimse yardım edemez" dedi.

14 MAYIS 2025

Erdoğan, AK Parti grup toplantısında konuştu: "Terörün, silahın, şiddetin, illegalitenin devri artık kapanmıştır. Meşru ve makbul yollar varken başka yollar aramak, zamanın ruhuna da aykırıdır. Avrupa ve dünyanın diğer yerindeki örgüte müzahir lobileri artık Türkiye'nin yanında görmek istiyoruz", "Belediyelerdeki kayyum uygulamasının yeniden istisna haline geleceğini düşünüyorum... Sözlerin tutulup tutulmadığının takibini MİT titizlikle yapacak. Örgüt kendi üzerine düşenleri yerine getirdiğinde kalan hususları konuşmak, ilerletmek siyasetin işi haline gelecek Terörsüz Türkiye gayretimizin bugüne gelmesinde emeğini ve fedakarlığını yakinen bildiğimiz Sayın Bahçeli'ye şükranlarımızı ifade ediyorum. Cumhur İttifakı'nın gücü, siyaset üretme kabiliyeti, bu süreçte bir kez daha görüldü. DEM Parti içinde sürece büyük destek veren rahmeli Sırrı Süreyya Önder başta olmak üzere, sorumluluk bilinciyle hareket eden tüm isimlere, eş başkanlara, siyasetçilere teşekkür ederim. Sağduyulu söylemlerin önümüzdeki dönemde de sürmesini bekliyoruz. Sayın Özel'e ve diğer siyasi parti yöneticilerine, bu süreçteki yapıcı tutum için takdirlerimizi sunuyoruz."

Erdoğan ayrıca belediyeler için yeni düzenleme sinyali verdi. Yetki paylaşımının gözden geçirilmesi gerektiğini ifade eden Erdoğan, "Vali ve kaymakamlarımızın görevlerini daha aktif hale getirmeliyiz. Yeni bir yapı kurulmalıdır" dedi.

22 MAYIS 2025

Erdoğan, "Silah vesayetinden kurtuldukça, DEM Parti de siyasi mücadelesini çok daha farklı bir şekilde sürdürme fırsatını yakalıyor. Siyaseti çok daha güçlü bir şekilde sürdürebilmesi DEM'e yeni avantajlar sağlayacaktır. DEM'in de yeni dönemde farkını ortaya koyması hem kendi tabanları için hem ülkemiz için hayırlı olacaktır. Benim tekrar seçilme veya tekrar aday olma gibi bir derdim yok. Atacağımız adımlarla ülkemizin itibarını nasıl yükseltiriz, derdimiz bu" dedi.

27 MAYIS 2025

ERDOĞAN

KRONOLOJİK
BAKİŞ

YENİ SÜREÇ GELİŞMELER, AKTÖRLER, TUTUMLAR

Erdoğan, "Dün itibarıyla 10 hukukçu arkadaşımı görevlendirdim. Türk siyasetinin rüştiünü ispat etmesine vesile olacak anayasayı, aziz milletimizin envanterine katmakta kararlıyız" dedi.

30 HAZİRAN 2025

Erdoğan, Resmi Gazete'de yayınlanan kararlara göre biri 'terör' ve diğeri 'suç örgütünden hükümlü iki kişiyi affetti.

5 TEMMUZ 2025

Erdoğan, "Örgütün silah bırakma kararını uygulamaya başlamasıyla süreç hız kazanacaktır. Suriye'nin kuzeyinde serbest ticaret bölgeleri, lojistik üsler, sınır pazarları gibi modelleri hayata geçirebiliriz. CHP yöneticilerine tavsiyem sabredip, bağımsız yargının kararlarını beklemeleri yönünde. Bekle, sabret" dedi.

7 TEMMUZ 2025

DEM Parti İmralı Heyeti ve Cumhurbaşkanı Erdoğan, MIT Başkanı İbrahim Kalın ve AK Parti Genel Başkanvekili Efkân Ala bir araya geldi. DEM Parti görüşme sonrası yaptığı yazılı açıklamada "Heyetimiz, sürecin geldiği yeni aşama ve yapılacaklar konusunda görüş ve önerilerini aktardı. Sürecin ilerlemesi konusunda karşılıklı iradenin devam ettiği vurgulandı" dedi.

11 TEMMUZ 2025

Erdoğan X hesabından PKK'nın silah yakma töreni sonrası "Terörsüz Türkiye hedefimize giden yolda bugün atılan önemli adımın hayırlara vesile olmasını diliyorum. Ülkemizin güvenliği, milletimizin huzuru ve bölgemizde kalıcı barışın tesisi için yürüdüğümüz bu yolda Cenab-ı Allah hedeflerimize ulaşmayı bizlere nasip eylesin" paylaşımını yaptı.

12 TEMMUZ 2025

Erdoğan "Ama terör; ne topraklarımızda ne de üs edindiği başka ülke topraklarında bitirilemedi. Bunda elbette devletin bazı yanlış uygulamalarının da payı vardı. Beyaz Toros'lar bunlardan biriydi. Faili meçhuller bunlardan biriydi. Diyarbakır Cezaevi bunlardan biriydi. Yakılan köyler, bir gecede göçe zorlanan insanlar, evladiyla cezaevinde Kürtçe konuşamayan analar, işte bu yanlış uygulamalardan biriydi. Hukuk ve meşruiyet dışı mücadele yöntemleri terörü bitirmek yerine tam tersine körükledi, büyüttü; terör örgütüne istismar edebileceği elverişli bir zemin sundu (...) Türk, Kürt, Arap eğer bir aradaysa, birse, beraberse, işte o zaman Türk vardır; Türk vardır; Arap vardır. Ayırtıklarında, bölündüklerinde, uzaklaştıklarında ise mağlubiyet, hezimet, hüznün vardır. (...) Şimdi, AK Parti, MHP, DEM; biz en azından üçlü olarak bu yolu beraber yürümeye kararı verdik" dedi.

ERDOĞAN

KRONOLOJİK
BAKIŞ

YENİ SÜREÇ GELİŞMELER, AKTÖRLER, TUTUMLAR

8 AĞUSTOS 2025

Erdoğan, Milli Dayanışma, Kardeşlik ve Demokrasi Komisyonu'nu tebrik etti: *"Komisyon kuruldu, böylece Türk siyaseti psikolojik bir eşiği daha aştı, bir ön yargıyı daha kırdı. Komisyona katılan siyasi partilerin temsilcilerinin ilk toplantıda verdikleri yapıcı mesajları takdirle karşılıyoruz. İlk güne hakim olan müspet atmosferin ilerleyen günlerde güçlenmesini ümit ediyoruz". Kürt sorununun çözümsüzlüğünden kaynaklı yarım asırlık faturanın 2 milyon dolar olduğunu dile getiren Erdoğan, "Ülkemizde ve bölgemizde yeni bir dönemin kapılarını açmak istiyoruz. Zarfımız birlik, mazrufumuz kardeşliktir" diye konuştu.*

14 AĞUSTOS 2025

Erdoğan AK Parti kuruluş yıldönümü programında konuştu: *"Terörsüz Türkiye sürecimizle inşallah bunu yeni bir safhaya taşıyoruz. Süreç sayesinde yalnızca terör sorununu çözmeyi değil, terör tehdidini ve ihtimalini de tamamen sıfırlamayı hedefliyoruz. Milletimizin arasına örülen bu duvarı yıkalım, ezeli ve ebedi kardeşliğimizi perçinleyelim, istikbali beraberce inşa edelim istiyoruz. Cumhur İttifakı olarak birlikte başlattığımız bir devlet politikası olarak yine beraberce yürüttüğümüz bu süreçte kısa sürede çok önemli mesafe alındı... Komisyon çalışmalarını maksimalist ve popülist taleplerle yokuşa sürmenin vebali ise çok ağır olacaktır. Her kim siyasi çıkarları uğruna bunu yaparsa açık söylüyorum ne bu millet onun yüzüne bakar ne de gelecek nesiller onu affeder" dedi.*

25 AĞUSTOS 2025

Erdoğan, Okçular Vakfı'nın Malazgirt Zaferi'nin 954'üncü yıl dönümü dolayısıyla Bitlis'in Ahlat ilçesinde düzenlediği etkinliklerde konuştu: *"Tarih, Türk, Kürt ve Arap bir ve beraber olduğumuzda, birbirimizi Allah için sevdiğimizde, ortak hedeflere doğru hep birlikte yürüdüğümüzde, içeride ve dışarıda hangi başarılarla imza attığımızın sayısız örnekleriyle doludur. Şarkın sevgili sultanı Selahattin Eyyubi'nin, atamız Sultan Alparslan'ın, Yavuz Sultan Selim'in ordusundaki ruh işte bu ruhtur. Malazgirt'teki düğüm bu ruhla çözülmüştür. Hasımlarımızı rahatsız ve tedirgin eden Terörsüz Türkiye menziline doğru kendimizden emin bir şekilde ne yaptığımızı ne murat ettiğimizi bilerek kararlı adımlarla yürümeyi sürdüreceğiz. Şehit ve gazilerimizin emanetini yere düşürmeden, huzurun, sükunun ve muhabbetin merkezinde yer aldığı aydınlık bir Türkiye'yi hep birlikte inşa edeceğiz...Şimdi son düzluğe varmış bulunuyoruz" dedi.*

26 AĞUSTOS 2025

Erdoğan Ahlat'ta *"Malazgirt Zaferi'nin 954. Yıl Dönümü" Kutlama Programı'nda konuştu: "Türkiye'miz aynı zamanda, sınırlarımızın ötesindeki kardeşlerimizin başı dara düştüğünde sığınacağı en güvenli limandır. Bakınız, bunu Irak'ta gördük. Bunu 14 yıl boyunca komşumuz Suriye'de gördük. Bunu daha önce Balkanlar'dan Kafkasya'ya, gönül*

ERDOĞAN

KRONOLOJİK
BAKIŞ

YENİ SÜREÇ GELİŞMELER, AKTÖRLER, TUTUMLAR

coğrafyamızın birçok köşesinde gördük. Dolayısıyla Suriye'deki tüm kardeş halklar gibi Kürtlerin de güvenliğinin, huzurunun ve esenliğinin teminatı Türkiye'dir. Yönünü Ankara'ya ve Şam'a dönenler kazanacak; kardeşlik ve komşuluk hukukunu gözetenler kazanacak. Kiblesini şaşırp kendilerine yeni yabancı patronlar arayanlar ise elinde sonunda kaybedecek. Tekrar ediyorum. Kılıç kınından çıkarsa kaleme-kelama yer kalmaz. Biz, tüm bölgemizde kalıcı barışın tesisinden yanayız. Biz, sorunların diyalog ve diplomasi yoluyla çözülmesinden yanayız. Kimse unutmasın: Türkler, Araplar, Kürtler olarak bu coğrafyada kıyamete kadar hep beraber yan yana yaşayacağız" dedi.

2 EYLÜL 2025

Erdoğan "Komisyon çalışmaları ile ilgili Meclis Başkanımız Numan Kurtulmuş ile bir telefon görüşmesi yaptım. Samimi bir şekilde bu turları belli bir noktaya getirdik. Bundan sonraki süreci de aynı kararlılıkla devam ettirecekler. İnaniyorum ki sonuçta Türkiye, 40 yıllık bir sorunu ortadan kaldıracak ve geleceğe bir ve bütün şekilde yürüyecektir. Türkiye'nin geleceğini ilgilendiren böylesi bir meselede dedikodulara, tevatürlere değil, devlet ciddiyeti içinde yapılan ve yapılacak açıklamalara odaklanmak en doğrusudur. Biz yol haritamızı da, menzilimizi de net bir biçimde belirledik. Terörle mücadeleye ayrılan kaynaklar artık kalkınmaya, üretime, yatırıma, istihdama harcanacak. Terörsüz Türkiye'nin kazananı tüm Türkiye, terörsüz bölgenin kazananı ise bölgemizdeki tüm kardeş halklar olacak" dedi.

8 EKİM 2025

Erdoğan, Azerbaycan dönüşü uçahta konuştu: "Suriye Demokratik Güçleri verdiği sözü tutmalı. Suriye ile bütünleşmeyi tamamlamalıdır. Kimse provokasyonlara gelmemeli, yanlış heveslere kapılmamalı. Halep'teki gerginlikte Suriye yönetimi hassasiyetini korumuş ve Suriye Demokratik Güçlerinden 10 Mart mutabakatına uygun davranmasının beklendiğini de ilan etmiştir" dedi.

5 KASIM 2025

Erdoğan, partisinin grup toplantısında konuştu: "Komisyon çatısı altında sürece dair tüm konuların tartışılmasını, kimsenin dışarıda bırakılmadan ilgili bütün tarafların dinlenmesini, aykırı da olsa farklı fikirlerin dile getirilmesini çok ama çok kıymetli buluyoruz." Erdoğan, grup toplantısı sonrası Demirtaş'ın tahliyesi sorusuna yanıt verdi: "Bu ülke yargı ülkesidir. Yargı bu konuda ne derse ona uyarız" dedi.

19 KASIM 2025

Erdoğan, Bahçeli'nin İmralı çağrısı hakkında konuştu: "Komisyonun Türkiye için, Türkiye'nin güvenli geleceği için, milletimizin birlik ve beraberliği için en doğru, en isabetli kararı vereceğine yürekten inanıyorum." "Sayın Bahçeli

KRONOLOJİK
BAKIŞ

YENİ SÜREÇ GELİŞMELER, AKTÖRLER, TUTUMLAR

ilk günden itibaren yaptığı cesur, ufuk açıcı, yol gösterici açıklamalarıyla Terörsüz Türkiye sürecinin bugüne gelmesine katkı sağladı" dedi.

24 KASIM 2025

Erdoğan, "Komisyonun aldığı en son kararı, sürecin önünü açan, sürece katkı sunacak, terörün tasfiyesini hızlandıracak bir karar olarak değerlendiriyoruz. Partimizi temsilen Hatay Milletvekili Hüseyn Yayman'ı malum görevlendirdik. Hüseyn Bey uzun yıllar bu meseleyi çalışmış, daha önce Akil İnsanlar Heyetimizde yer almış bir arkadaşımız. Bu konuya vukufiyeti sebebiyle Partimiz adına çalışmalara Hüseyn Bey katılacak. Terörsüz Türkiye menziline varana kadar sabırla, samimiyetle, cesaretle ve kararlılıkla hareket etmeyi sürdüreceğiz" dedi.

9 ARALIK 2025

Erdoğan, "Bilhassa 10 Mart mutabakatının altında imzası olanlar tarafından ahde vefa ilkesi gereğince hayata geçirilmesi önemli bir düğümü çözecektir. Mutabakatın suhuletle uygulanması; istikrarsız, bölünmüş ve güçsüz Suriye'ye yatırım yapan şer odaklarının hesaplarını altüst edecektir. Böylece Suriye, toprak bütünlüğünü haiz, müreffeh, muzaffer ve bölgesinin muteber bir ülkesi olarak istikbale yürüyecektir" dedi.

13 ARALIK 2025

Erdoğan, Türkmenistan dönüşü konuştu: "Suriye'de 10 Mart mutabakatının hayata geçirilmesi, bölgenin geleceğini yakından ilgilendiren bir süreçtir. Mutabakatın öngördüğü hedeflere ulaşılması, Suriye için en hayırlı netice olacaktır. Mutabakatın uygulanmasıyla Suriye'nin toprak bütünlüğü, birliği, beraberliği, istikrarı ve müreffeh geleceğe yürüyüşü tahkim edilecek" dedi.

16 ARALIK 2025

Erdoğan, Büyükelçiler Konferansı'nda konuştu: "Ayak direnmesi halinde krize dönüşme riski barındıran 10 Mart mutabakatının uygulanması için de gerekli telkinlerde bulunuyoruz" dedi.

2 OCAK 2026

Erdoğan, Cuma namazı çıkışı konuştu: "Netanyahu denilen bu firavunun yaptıkları yanına kalmayacak. Bu yavruların ahı onun yanına kar kalmaz. Trump'la da Pazartesi görüşmemiz olacak. Rusya-Ukrayna ve Filistin'deki konuları görüşme fırsatını bulacağız" dedi.

13 OCAK 2026

Erdoğan'ın AK Parti MYK toplantısında Halep'te yaşanan çatışmalarla ilgili "Halep'teki son gelişmeler 10 Mart Mutabakatı'nın uygulanması için tarihi bir fırsat sundu. Terör örgütünün Suriye'deki uzantısının maksimalist ve

ERDOĞAN

KRONOLOJİK
BAKIŞ

YENİ SÜREÇ GELİŞMELER, AKTÖRLER, TUTUMLAR

irrasyonel taleplerine rağmen, Suriye hükümeti kuşatıcı bir anlayışla hareket ediyor” dedi.

19 OCAK 2026

Erdoğan, kabine toplantısı sonrası konuştu: *"Suriye, yüz binlerce insanın hayatına mâl olan 13,5 yıllık zulmün ardından tarihi bir fırsat yakalamıştır. Bölgemizde terörün devri kapanmıştır. Ateşkes ve tam entegrasyon anlaşmasının gerekleri yerine getirilmeli, kimse bir kere daha yanlış hesap yapmamalıdır”.*

21 OCAK 2026

Erdoğan, grup toplantısında konuştu: *"Önceki zalim rejim, Suriye'deki Kürt kardeşlerimize kimlik dahi verilmiyor; anadillerini konuşmalarına müsaade etmiyordu. 2008'den itibaren yaptığım tüm görüşmelerde, Suriye'deki Kürtlerin hakkını kimse konuşmazken biz bunları açık açık muhataplarımıza ifade ettik.” Erdoğan, toplantı sonrası bir gazetecinin "Trump'ın Gazze Barış Kurulu davetine katılacak mısınız?" sorusuna "Hakan Bey katılacak” diye yanıt verdi.*

27 OCAK 2026

Erdoğan, *"Kürt kardeşlerimden, vatandaşlarımdan rica ediyorum, ezeli ve ebedi kardeşliğimize darbe vurmayı, aramıza nifak sokmayı amaçlayan oyunlara gelmeyin. Devlet içinde devlet, ayrı silahlı güç olmaz. Varılan anlaşmanın ruhuna uygun şekilde meseleyi suhuletle çözmek yegane çıkış yoludur. Sınırlarımızın ötesinde yaşayan Kürt kardeşlerimizden gelen insani yardım taleplerini Suriye hükümeti ile yakın işbirliği içinde karşılıyoruz” dedi.*

2 ŞUBAT 2026

Erdoğan, kabine toplantısı sonrası konuştu: *"Suriye'de barışa ve istikrara katkı veren, siyasi birliği garanti eden her adım makul ve makbuldür. Suriye hükümetiyle SDG denilen yapı arasındaki anlaşmaları bu zaviyeden değerlendiriyoruz.”*

5 ŞUBAT 2026

Erdoğan, Suudi Arabistan ve Mısır ziyaretlerinin ardından Türkiye'ye dönüşünde uçakta gazetecilerin sorularını yanıtladı. *"Suriye'nin kuzeyindeki sorunun çözülmesiyle 'terörsüz Türkiye' sürecinin yükü hafıflemiş oldu. Meclis'teki komisyon, ortak raporunu tekemmül ettirmek üzere. Temennimiz rapora, uzlaşının ve sürece dinamizm kazandıracak bir bakış açısının damga vurmasıdır” dedi.*

11 ŞUBAT 2026

ERDOĞAN

KRONOLOJİK
BAKİŞ

YENİ SÜREÇ GELİŞMELER, AKTÖRLER, TUTUMLAR

Erdoğan grup toplantısında “Halep’le birlikte Şam, Rakka, Haseke, Kamışlı da şen olana kadar; Deralı çocuklarla birlikte Kobanili yavruların da yüzlerinde tebessüm çiçekleri açana kadar Suriyeli kardeşlerimizi bir an olsun yalnız bırakmayacağız. Suriye’de tavrımız net, 18 ve 30 ocak mutabakatlarının uygulanmasını önemsiyoruz. 16 aydır sabotaj girişimlerine rağmen Terörsüz Türkiye sürecini başarıyla yürüttük. Gerekirse riske girerek süreci kazasız belasız bugüne getirdik. Terörsüz Türkiye sürecini başarıya ulaştıracamız” dedi.

18 ŞUBAT 2026

Erdoğan, Beştepe’de düzenlenen “Valiler Buluşması”nda konuştu: “Süreci sabote etmek isteyen karanlık odaklara rağmen 16 aydır müstesna bir başarıyla süreci yönetiyoruz. Suriye’nin kuzeyindeki sorunun suhuletle çözülmesiyle birlikte önümüz daha da açılacaktır. Milli Dayanışma Kardeşlik ve Demokrasi Komisyonumuz raporunu bugün tamamladı nihai raporu kabul etti. Tüm milletvekillerine teşekkür ediyorum.”

25 ŞUBAT 2026

Erdoğan, partisinin grup toplantısı çıkışı gazetecilerin sorularını yanıtladı. Bahçeli’nin İmralı’nın statü açığına ilişkin açıklamasına ilişkin “İmralı, Adalet Bakanlığımız tarafından gerekli şekilde işletiliyor” dedi.

ERDOĞAN

KRONOLOJİK
BAKİŞ

Devlet Bahçeli

Devlet Bahçeli, bu süreçte üstlendiği misyondan önce de siyasi hayatı boyunca kritik zamanlarda siyasetin akacağı rotayı hamleleriyle belirleyebilen ve bu özelliğinden dolayı da “devlet aklı” ile ilişkilendirilen bir lider olarak 1 Ekim 2024’ten bu yana yaptığı açıklamalarıyla Türkiye siyasetinde Kürt meselesini en önemli gündem başlığı haline getiren aktör oldu. Şüphesiz “paradigma değişimi” gibi kuvvetli bir ifadeyle açıklanan bu yeni dönemin en görünen aktörü Devlet Bahçeli’nin süreçten beklediği birçok siyasi çıktı olduğu öne sürülebilir. Fakat bu kısımda Bahçeli’nin beklediği siyasi çıktıları speküle etmekten çok attığı adımlara ve sürece dair pozisyonuna odaklanacağız.

Bahçeli, sürecin tanımını en başında yapan, sınırlarını ve aktörlerini belirleyen ana aktör oldu. 22 Ekim 2024’te yaptığı konuşmaya bakılınca görülüyor ki, başından itibaren bu sürece hangi unsurların dahil edilmeyeceğini netleştiriyordu: "Kürt sorunu" kavramını reddediyor, "kolektif kimlik ve etnik temelde çözüm" ihtimalini kapatıyor, "yeni bir çözüm süreci" çerçevesini açıkça dışlıyordu. Süreç yalnızca terörün tasfiyesi ve milli birliğin pekiştirilmesi olarak tanımlandı. Bahçeli bu hedefe ulaşmak için de bir rota belirliyor: 22 Ekim 2024 tarihinde henüz “terörist başı” olarak bahsettiği Öcalan, terörün bittiğini ve örgütün lağvedildiğini ilan edecek. Karşılığında "umut hakkı" yasal düzlemde tartışılabilir hale gelecek. Yani süreç belirlenmiş bir sonuca götüren tek yönlü bir yol olarak tasarlanıyordu. Sürece kimin dahil edilip edilmeyeceği de şöyle açıklanıyor: “Ne Kandil, ne de Edirne; adres İmralı’dan DEM’e uzansın” diyerek Kürt hareketinin çok merkezli yapısını baypas edip doğrudan Öcalan’ı muhatap olarak belirliyor; Selahattin Demirtaş ve PKK dışarıda bırakılıyor. Böylelikle katmanlı bir müzakere sürecini değil, hızlı bir şekilde Öcalan üzerinden yürütülecek bir tasarımla, yani devletle doğrudan temasla kapalı bir sürecin de işaretini veriyordu.

Şu parantezi açmakta da fayda var: Bahçeli zaman içerisinde ilk başta kurduğu bu çerçeveyi aşacak politik esnekliği de gösterebiliyor. Birkaç başlıkta bunu yapmış olsa da

YENİ SÜREÇ *GELİŞMELER, AKTÖRLER, TUTUMLAR*

en dikkat çeken kendi kurgusundaki sürecin aktör haritasına sonradan Selahattin Demirtaş'ı dahil etmesi. Hem 1 Mart 2024 günü eşi Başak Demirtaş'ın rahatsızlığı sebebiyle Selahattin Demirtaş'a telefon açıp geçmiş olsun dileklerinde bulunması ve sürece desteği sebebiyle teşekkür etmesi hem de Demirtaş'ın tahliyesi için grup konuşmasında çağrı yapması ve bunu yinelemesi bahsedilen esnekliği gösterir nitelikte hamleler oldu.

Bahçeli, çizdiği çerçevenin işlemesi için diğer aktörleri, öncelikle Erdoğan'ı, harekete geçirmek için hamleleri de bizzat üstlendi. 22 Ekim konuşmasında sürecin sınırlarını, aktör haritasını ve gidişatını belirleyen Bahçeli'nin, diğer aktörleri bu çerçeveye uymaya zorladığı görülebilir. Bu rolün en belirgin biçimde tezahür ettiği ilişki, Erdoğan ile olanı. Bahçeli 1 Ekim tokalaşması ve 22 Ekim konuşmasıyla süreci yüksek bir hız ve radikal bir çıkışla başlatırken Erdoğan başlangıçta ketum ve mesafeli bir tutum sergiledi. İnisiyatifi büyük oranda Bahçeli'ye bırakan Erdoğan, "Bahçeli cesur bir teklif ortaya koydu" gibi mesafeli onay cümleleriyle süreci takdir ettiğini ima etti ama sahiplenmedi. İlerleyen zamanda da sürecin en tartışmalı başlıklarına Erdoğan'ın verdiği "komisyon karar verir", "yargı ne derse ona uyarız", "MİT yürütüyor" gibi cevaplarla sorumluluğu almadığını gösterdi. Bunun karşısında Bahçeli'nin Erdoğan'ı muhatap alarak onu süreç lehine hareketlendirmeye yönelik yaptığı birçok açıklaması oldu. Erdoğan'a yönelik söylemleri bununla sınırlanamayacak da olsa, birinci ağızdan yapılan bazı açıklamalara bakabiliriz:

- 5 Kasım 2024'te "Eğer terör hayatımızdan sökülüp atılırsa, (...) cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan'ın bir kez daha seçilmesi doğal ve doğru bir tercih değil midir?" cümlesiyle silahsızlanma süreci ve Erdoğan'ın yeniden seçilmesi ile doğrudan ilişki kurdu.
- Yine birçok kez bu sürecin seçim hesaplarıyla beraber düşünülmemesi gerektiğini vurguladı.

YENİ SÜREÇ **GELİŞMELER, AKTÖRLER, TUTUMLAR**

- İmralı ile DEM grubunun görüşmesinin gecikmemesi gerektiğini 26 Kasım 2024'te söyledi.
- Silahsızlanma sürecine gölge düşüren 19 Mart operasyonunun hızlıca tamamlanması için 14 Nisan 2025'te "Silivri Cezaevi'nde bulunan zanlı Ekrem İmamoğlu'yla ilgili mahkeme süreçlerinin ivedilikle görüşülüp karara bağlanması gerekmektedir. (...) kovuşturma etapları tamamlanmalı, şayet zanlı Ekrem İmamoğlu suçsuzca berati, değilse tecziyesi maşeri vicdana muvafık halde mutlaka ve olabilecek en kısa sürede temin edilmelidir" dedi.
- CHP'ye kayyum atanabilme ihtimallerinin konuşulduğu ortamda ön alıcı bir şekilde 17 Nisan 2025'te "CHP'ye kayyum atanacak tantanası koparanlar içimize kadar yuvalanmış şeytanlardır. Bir kaşık suda fırtına çıkaranların niyeti halis ve hakkaniyetli değildir. CHP'ye kayyum hem doğru değil hem de mümkün değildir" dedi.
- 17 Mayıs 2025'te Meral Daniş Beştaş'ın Habertürk yayınına mesaj göndererek "Barış tek kanatlı bir kuş değildir. Bir kanat 27 Şubat'ta Abdullah Öcalan'ın yaptığı çağrı ve gelinen fesih kararıyla kendisini gösterdi" dedi ve iktidar tarafının da adım atması gerektiğini ima etti.
- Ertesi gün, 18 Mayıs'ta süreç için TBMM bünyesinde komisyon kurulması gerekliliğini duyurdu.
- 12 Eylül 2025'te Ahmet Türk'ün görevine iadesini istemesi, Ahmet Özer'in tahliyesinin gerektiğini söylemesi ve Türkiye'deki siyasi partilerin de süreç için en az PKK kadar sorumluluk alma zorunluluğunda olduğunu ifade etmesi de bahsedilen bağlamda değerlendirilebilir.
- 7 Ekim'de yine hem aldığı inisiyatif gösteren hem de iktidara yön biçen bir açıklamayla, komisyondaki milletvekillerinin İmralı'ya gidip yüz yüze Öcalan ile görüşmesinde bir sorun olmayacağını söyledi.

YENİ SÜREÇ GELİŞMELER, AKTÖRLER, TUTUMLAR

- Yine 4 Kasım 2025'te Selahattin Demirtaş'ın tahliyesinin hayırlara vesile olacağını söyledi.
- 18 Kasım günü "kimse yanaşmayacaksa İmralı'ya gitmekten imtina etmem" sözleriyle ziyaretin gecikmesine sitem etti.
- Tahliye edilen Ahmet Özer'e "Kent Uzlaşısı" davasından 6 yıl 3 aylık hapis cezasının makul bir gerekçesi olmadığını ve 'Terörsüz Türkiye' gaye ve gayretiyle de taban tabana zıtlık taşıdığını ifade etti.
- Ve son olarak, 3 Şubat 2026 günü "Anadolu huzura, Öcalan umuda, Ahmet'ler makama, Demirtaş yuvasına dönünceye kadar kararımız nettir" dedi.

Çoğaltılabilecek birçok örnekle Bahçeli ve Erdoğan arasında daha çok süreç bağlamında görünür olan bu ilişkide, Bahçeli'nin Erdoğan'ı doğrudan ilgilendiren ya da muhatap alan açıklamalarıyla sürecin ilerlemesine yönelik adımlar atılmasını sağladığı görülüyor. Bu bariz durumu ikili arasında bir "rol paylaşımı" olarak açıklamaktansa aralarındaki hız, öncelik ve hatta yöntem (Demirtaş'ın tahliyesinin talebi bunun en net örneği) farklarının olduğunu söylemek daha makul görünüyor. Radikal çıkışlarla hızlı ilerletilen süreçte Bahçeli'nin beklediği adımlar, bazı durumlarda Erdoğan'ın takvimiyle uyuşmuyor. Örneklerden biri, Bahçeli'nin komisyon kurulması fikrinin (süreç bağlamında düşünüldüğünde) diğer gelişmelere kıyasla uzun bir süre rafta bekletildikten sonra yürürlüğe koyulması oldu. Bunun temel olarak dayandığı yerin ikili arasındaki öncelik sıralaması olduğu düşünülebilir. Yeniden seçilme isteğinde olan Erdoğan'ın düşünmek durumunda olduğu seçim takvimi, onu süreçle alakalı mütereddit kılıyorken Bahçeli'nin ivedilikle süreç için adım atılmasını talep ettiğini görüyoruz. Dolayısıyla ikilinin nihai hedefleri aynı olsa bile önceliklendirdiği hamleler farklı olabiliyor. Yöntem meselesinde ise Bahçeli, sembolik adımlarıyla DEM Parti'yi ve Kürtleri, sürecin kapalı mimarisini de koruyarak, sürece yakınlştırıyor; söylem değişiklikleri, kurulan ilişkiler ve radikal çıkışlarıyla DEM Parti'ye tabanını sürece inandırmak için alan açıyor. "Kürt kökenli"

YENİ SÜREÇ **GELİŞMELER, AKTÖRLER, TUTUMLAR**

ifadesini bırakıp doğrudan “Kürt” demesi, sürecin başında “teröristbaşı” olarak nitelediği Öcalan’dan artık “kurucu önder” olarak bahsetmesi, DEM Parti kadrolarıyla birçok kez doğrudan telefon görüşmesi yaparak ümitvar konuşması ve süreci görünür kılarak gündemi belirleyen, şok etkisi yaratan açıklamalarda bulunması Bahçeli’nin benimsediği yöntemin tezahürleri oldu. Diğer yandan Erdoğan’ın temkinli izleyici pozisyonuna ve taktiksel yaklaşımına bakınca, sürecin sessiz bir şekilde arka planda yürütülmesini, pazarlığa da kapı aralayabilecek bir yöntemi yeğlediği düşünülebilir.

Nihayetinde Devlet Bahçeli, 1 Ekim 2024'ten itibaren silahsızlanma sürecinin çerçevesini, aktör haritasını ve rotasını başından belirleyen ana aktör konumuna geçti; süreci Kürt meselesi veya demokratikleşme zeminine taşımak yerine yalnızca terörün tasfiyesi ve milli birlik ekseninde tanımladı. Öcalan'ı tek muhatap olarak belirleyip Kandil ve Demirtaş'ı başlangıçta dışarıda bırakan Bahçeli, zaman içinde Demirtaş'ın tahliyesi çağrısı ve Demirtaş ile telefonda görüşme gibi hamlelerle kendi kurguladığı çerçeveyi aşacak bir esneklik de gösterdi. Bahçeli'nin süreçteki en kritik işlevi, temkinli ve mesafeli bir tutum sergileyen Erdoğan'ı harekete geçirmeye yönelik açıklamalar, sembolik adımlar ve zaman zaman doğrudan baskı unsurları içeren çıkışlarla süreci ileriye taşımasıydı. İkili arasında nihai hedef ortaklığı bulunsa bile, Bahçeli'nin ivedilik talep ettiği birçok başlığın (komisyon kurulması, İmralı ziyaretleri, Demirtaş'ın tahliyesi...) Erdoğan'ın seçim takvimiyle şekillenen temkinli takviminde geciktiği görüldü. Sonuç olarak Bahçeli, radikal çıkışlar ve sembolik dil değişiklikleriyle hem DEM Parti'yi ve tabanını kapalı sürecin mimarisini koruyarak sürece yakınlığa hem de Erdoğan'ın hız ve öncelik sıralamasını zorlayan özgün bir misyon üstlendi.

Devlet Bahçeli

KRONOLOJİK BAKIŞ

MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli'nin süreç boyunca yaptığı açıklamalar, attığı adımlar ve sergilediği tutum kronolojik olarak aşağıda yer almaktadır.

1 EKİM 2024

Bahçeli TBMM Genel Kurulu'nda DEM Partili milletvekilleriyle tokalaştı. AK Parti Genel Başkan Vekili Efkan Âlâ da Bahçeli'ye eşlik ederek tokalaşmaya katıldı. Bahçeli, tokalaşmayla ilgili “Yeni bir döneme giriyoruz. Dünyada barış isterken kendi ülkemizde barışı sağlamak lazım” dedi.

8 EKİM 2024

Bahçeli grup toplantısında İsrail'i hedef aldı: “İsrail'in dünyaya meydan okuduğu artık netleşmiştir. İsrail üzerimize gelirse bu hain cüretinden dolayı bin pişman edileceğini yedi düvel hatırında tutmalıdır. DEM Parti'ye uzattığım el milli birlik ve kardeşliğimizin mesajıdır. Uzattığım el ilk Meclis'in ve cumhurbaşkanımızın meşale gibi yanan aydınlığıdır.”

15 EKİM 2024

Bahçeli grup toplantısında ilk defa PKK adını zikretti ve silah bırakmadan söz etti. Bahçeli, “Hem siyaset hem terör aynı kalıba giremez, aynı bedene sığamaz, aynı ağza sığmaz. Ya siyaset ya terör, ya siyaset ya silah; arası, ortası, şurası, burası yoktur. Terör çıkmazına saplanarak Türkiye'ye ihanet eden her kademedeki PKK militanları için yegâne çıkış yolu, terör eylemlerine koşulsuz olarak derhal son vermek, silahlarıyla dağdan inip Türkiye Cumhuriyeti devletine teslim olmak ve Türk adaletinin vereceği hükme razı olarak cezalarını çekmek olacaktır” dedi.

22 EKİM 2024

Bahçeli partisinin Meclis grup toplantısında, Öcalan'ı TBMM çatısı altında konuşmaya davet etti ve “umut hakkı”nı ilk defa telaffuz etti: “Bu çağrımın içyüzünü henüz anlamayan, anlasa bile işine gelmediğinden saptırmaya çalışanlar çok sayıdadır. Türk ve Türkiye Yüzyılında terörü sıfırlamak, milli birlik ve beraberliği çelikleştirmek amacına matuf ikinci hüküm cümlem şöyledir: Teröristbaşı işin içinde olmazsa bir şey çıkmaz diyenlere de sesleniyorum; şayet teröristbaşının tecridi kaldırılırsa, gelsin TBMM DEM Parti grup toplantısında konuşsun. Terörün tamamen bittiğini ve örgütün lağvedildiğini haykırsın. Bu dirayet ve kararlılığı gösterirse, “Umut Hakkı”nın kullanımıyla ilgili yasal düzenlemenin yapılması ve bundan yararlanmasının önü de ardına kadar açılsın.

KRONOLOJİK
BAKIŞ

YENİ SÜREÇ GELİŞMELER, AKTÖRLER, TUTUMLAR

Ne Kandil ne de Edirne; adres İmralı'dan DEM'e uzansın, bu ağır ve tarihi terör sorunu ülke gündeminden tamamen çıkarılsın."

12 KASIM 2024

Bahçeli, "Bölücü terör örgütü için son yaklaşmıştır. Silah varsa siyaset yoktur. Şiddet varsa sevgi ve barış dili kupkuru. MHP milli birlik ve kardeşliğin yanındadır. Yaptığımız ve söylediğimiz her şeyin arkasındayız. Biz gelecek seçimlerin hesabını değil, gelecek nesillerin hesabı içindeyiz. Torunlarımızın, aynı felaketlere muhatap olmasını asla, kata, bihakkın istemiyoruz. Günü kurtarmanın değil, geleceği kurmanın ve kurgulamanın istikametinde sağlam adımlarla ilerlemenin samimi düşüncesindeyiz. Terörün bitmesi milli ülküdür. Vatan tehdit altındayken oy düşünmeyiz. Kürt kardeşlerimizle kucaklaşarak milli birlik ve kardeşlik hukukunu Türkiye'nin düşmeyecek kudret ve kuvvet mevzii haline getirmek geleceğe ve geçmişe sadakat nişanemizdir" dedi.

26 KASIM 2024

Bahçeli, yerine kayyum atanan Mardin Büyükşehir Belediye Başkanı Ahmet Türk hakkında konuştu: "Ahmet Türk Bey değerli bir şahsiyet. Ağalık vasfına sahip bir insan. Görüşme talebi bize intikal etmedi ama görüşme arzusu olursa her zaman görüşebiliriz. Ağalığın bazı önemli vasıfları vardır. Ağaların kapısı her zaman açık olur, aşı da bol olur. Birileri ziyaret ettiğinde 42 davar kesmesinin sebebi de sofrasının bol olmasındandır."

9 ARALIK 2024

Bahçeli, DEM Parti Eş Genel Başkanı Tuncer Bakırhan'ın konuşmasını alkışladı. Bakırhan da Bahçeli'ye selam verdi.

1 MART 2025

Bahçeli yazılı açıklama yaptı: "27 Şubat 2025 tarihinde DEM heyeti tarafından kamuoyuna okunan ve İmralı'da kaleme alınan açıklama baştan sona değerli ve önemlidir."

Devlet Bahçeli, eşinin ameliyatı için İstanbul'da olan Selahattin Demirtaş'ı telefonla arayarak Başak Demirtaş için geçmiş olsun dileklerini ilettiler, başlatılan sürece katkılarından ve son açıklamasından dolayı Demirtaş'a teşekkür etti.

3 MART 2025

Pervin Buldan: "(Çağırılı okuduktan bir gün sonra Bahçeli aradı) Teşekkür etti. 'Verdiğiniz emekten dolayı teşekkür ediyorum. Ayrıca metni sizin okumanızdan büyük bir memnuniyet duydum. Elimden geleni yapacağım' dedi."

9 MART 2025

Bahçeli süreç ile ilgili yazılı açıklama paylaştı: "İmralı çağrısına YPG'nin istisna olduğunu iddia etmesi kurucu önderliğin doğasıyla çelişkili. DEM Parti'nin gayreti Türkiye partisi olmasının önünü açacak. PKK'nın ateşkes açıklaması doğru değil, ateşkes rejimi eşit güçler arasında olur."

**KRONOLOJİK
BAKİŞ**

YENİ SÜREÇ GELİŞMELER, AKTÖRLER, TUTUMLAR

20 MART 2025

Bahçeli MHP'nin X hesabından yazılı açıklama yaptı: “Bizim tasavvur ve teklifimiz Hıdırellez'in arifesinde, mesela 4 Mayıs 2025 Pazar günü Muş'un Malazgirt ilçesinde DEM Partili belediye başkanının destek, katkı ve yardımıyla PKK'nın kongresini toplayarak fesih tartışmalarına son noktayı koyması ve bu işi bitirmesidir.”

11 NİSAN 2025

Bahçeli MHP'nin resmi X hesabından yaptığı açıklamada "27 Şubat İmralı çağrısı karşılık bulmalıdır. Cumhur İttifakı olarak samimi, sabırlı, duyarlı, dürüst, yapıcı mahiyetli siyasi ve milli duruşumuzun son etabı ülkemizin terör kamburundan tamamen kurtulmasıdır. Sayın cumhurbaşkanımızın dün Cumhurbaşkanlığı Külliyesi'nde DEM Parti heyetiyle yaptığı görüşme hem içerik hem ilerleyiş hem de simgesel ifade bakımından takdire şayandır. Elbette PKK terör örgütünün kongresini toplayarak siyonist ve emperyalist komploların devreye girmesine fırsat vermeden silah bırakması ve örgütsel feshi sonuçlandırması kısa süre içinde temin edilmelidir" dedi.

14 NİSAN 2025

Bahçeli X hesabından İmamoğlu soruşturmasıyla ilgili paylaşım yaptı: "Silivri Cezaevi'nde bulunan zanlı Ekrem İmamoğlu'yla ilgili mahkeme süreçlerinin ivedilikle görüşülüp karara bağlanması gerekmektedir. Tanık ifadeleri, sarih ve sahici delillerle birlikte diğer sair bilgi, belge ve bulguların dava dosyasına eksiksiz ilavesinin yapılması suretiyle kovuşturma etapları tamamlanmalı, şayet zanlı Ekrem İmamoğlu suçsuzca berati, değilse tecziyesi maşeri vicdana muvafık halde mutlaka ve olabilecek en kısa sürede temin edilmelidir."

17 NİSAN 2025

MHP lideri Bahçeli CHP'ye kayyum atanacak iddialarıyla ilgili paylaşım yaptı: “CHP'ye kayyum atanacak tantanası koparanlar içimize kadar yuvalanmış şeytanlardır. Bir kaşık suda fırtına çıkaranların niyeti halis ve hakkaniyetli değildir. CHP'ye kayyum hem doğru değil hem de mümkün değildir.”

9 MAYIS 2025

Bahçeli, PKK'nın fesih kararı almak için yaptığı kongreyi duyuran açıklamasından sonra Pervin Buldan'ı telefonla aradı: "Size özel teşekkür etmek istedim. Süreçte katkınız çok büyük. Süreç sizin sayenizde bu noktalara kadar geldi. Bundan sonra da sürecin tamamlanması için elimden ne gelirse yapacağım.”

17 MAYIS 2025

DEM Parti Erzurum Milletvekili Meral Danış Beştaş, Habertürk'te Enine Boyuna programına konuk oldu. PKK'nın fesih ve silah bırakma açıklamasının değerlendirildiği programa MHP Genel Başkanı Bahçeli mesaj yolladı. Bahçeli'nin canlı yayına gönderdiği mesaj şöyle: “Barış tek kanatlı bir kuş

**KRONOLOJİK
BAKİŞ**

YENİ SÜREÇ GELİŞMELER, AKTÖRLER, TUTUMLAR

değildir. Bir kanat 27 Şubat'ta Abdullah Öcalan'ın yaptığı çağrı ve geline fesih kararıyla kendisini gösterdi. İki kanadı millet olarak hep birlikte gövdeye getirmeliyiz. Sabırla bekleyip barışın hakim olması ve Terörsüz Türkiye hedefine erişmemiz için bazı konuların gereksiz yere tartışılmasına mahal yoktur.”

18 MAYIS 2025

Bahçeli MHP'nin X hesabından yaptığı paylaşımda süreç için mecliste bir komisyon kurulmasını önerdi: “PKK'nın silahları bırakma ve örgütsel fesih kararını ilan etmesiyle hassas, nazik, kırılğan ve bir o kadar da sabır gerektiren yeni bir aşamaya geçilmiştir. Provokasyon ortamının tahrik ve tahkimine, sudan sebeplerden dolayı yeşerecek alınganlıklara ve yanlış anlamalara fırsat verilmemelidir. (...) Gazi Meclis'te temsil edilen 16 siyasi parti temsilcilerinin bulunacağı komisyon 100 üyeden oluşmalı, çalışma şartlarına göre komisyonlar kurulmalıdır.”

8 TEMMUZ 2025

Bahçeli partisinin grup toplantısında konuştu: “CHP Genel Başkanı duruşmaların TV'den canlı yayınlanmasını talep etmişti. O halde biz de bu beklentinin makul ve meşru değerlendirilmesini temenni ediyoruz. Türk milleti gerçekleri görsün.”

11 TEMMUZ 2025

Bahçeli, silah bırakma sonrası yaptığı ilk açıklamada “PKK'nın kurucu önderliği sözünü tutmuş, taahhüdünün ardında durmuş, küresel ve bölgesel tehditleri zamanında görmüştür. Hakikaten hem Türkiyemiz hem de bölgemiz açısından fevkalade önemde günler yaşanmaktadır. Pozitif ve yüreklere su serpen gelişmeler bir milattır ve bu kapsamda maşeri vicdan memnuniyet duymaktadır” dedi.

11 TEMMUZ 2025

Bahçeli, PKK'nın Süleymaniye'deki silah bırakma töreninin ardından, Selahattin Demirtaş'ın avukatını telefonla aradı. Bahçeli, Demirtaş'a iletmek üzere şöyle dedi:

“Bu sonucun ortaya çıkmasında katkıları çok değerli ve etkili oldu, bu vesileyle teşekkürlerimi, selam ve saygılarımı kendisine iletirseniz sevinirim.”

18 TEMMUZ 2025

Bahçeli, İsrail'in Suriye saldırısı ve Suriye'deki çatışmalarla ilgili yazılı açıklama yaptı: “Bir grup PKK'nın 11 Temmuz'da silahları yakmasının üzerinden çok geçmeden İsrail'in komşu ülke Suriye Arap Cumhuriyeti'nin pamuk ipliğine bağlı halde bulunan huzur ve barış ortamına doğrudan saldırması asla tesadüf değildir. PYD/YPG terör örgütünün Siyonist tuzağa kapılmadan, maksimalist heveslere aldanmadan 27 Şubat İmralı çağrısına müzahir hareket etmesi de en azından kendi hayrına olacaktır.”

BAHÇELİ

KRONOLOJİK
BAKİŞ

YENİ SÜREÇ GELİŞMELER, AKTÖRLER, TUTUMLAR

21 TEMMUZ 2025

Bahçeli, "Terörsüz Türkiye'nin adım adım ilerlediği bir dönemde, iki Cumhurbaşkanı Yardımcısından birisinin Alevi, diğerinin de Kürt olabileceği değerlendirilmiştir. Bu fikri ve siyasi teklifi Lübnan'la ilişkilendirmek bir defa çarpıtma ve samimi bir düşünceyi kasten saptırmadır. Beyrut gecelerine özlem duyan bohem ve buhranlı siyaset düşüklerinin tarih ve kültür esasına dayanarak paylaşılan bir teklifi karalama ve terörize etme çabası acınası bir fırsatçılıktır" dedi.

26 TEMMUZ 2025

Bahçeli, "Suriye'de SDG kisvesine bürünen YPG/PYD'nin 10 Mart 2025 mutabakatına hala riayet etmemesi, hem Şam yönetiminin hem de ülkemizin güvenliğini tehdit eden temas ve faaliyetlerini ara vermeden sürdürmesi tarihi bir yanıhtır. Ve bu yanıhtan derhal dönülmeli, Paris'te yapılan görüşmelerde gündeme geldiği üzere 10 Mart mutabakatına harfiyen uyulmalıdır. Ardı arkasına patlayan skandallarla çalkalanan ABD yönetimi ise tavşana kaç tazıya tut politikasından vazgeçmeli, el altından sürdürdüğü İsrail havariliğini sonlandırmalı, YPG/PYD'nin tasfiyesine dürüstçe destek olmalıdır. Terörsüz Türkiye'nin menziline adım adım yaklaşılırken YPG/PYD'nin süreci ağırdan alması, gelişmeleri sakatlama arayışı kabul edilemez bir çirkeftir. PKK'nın kurucu önderliği tarafından 27 Şubat'ta yapılan "Barış ve Demokratik Toplum Çağrısı" örgütün tüm bileşen ve yapıları için bağlayıcı ve geçerlidir. Milliyetçi Hareket Partisi için dikkate alınması gereken asıl çağrı bahse konu İmralı çağrısıdır" dedi.

4 AĞUSTOS 2025

Bahçeli, "Komisyona CHP'nin üye vermesi değerli bir adım iken süreci yokuşa süreceklek önşartlar dayatması da bir o kadar anlamsız ve mantıksızdır. Komisyon çalışmalarını peşinen baltalama arayışları taktik mahiyetli bir yıldırma ve yıpratma kampanyasıdır. Komisyona üye veren partilerin bu kurnaz ve kirli kampanyaya direniş göstereceğine inancım ve itimadım ise tamdır" dedi.

8 EYLÜL 2025

Bahçeli, Hürriyet Gazetesi'nden Nedim Şener'e verdiği röportajda "dağdan gelen 15'i erkek 15'i kadın teröristlerin silah yakmasını televizyondan izlerken bir tek şeyin eksik olduğunu düşündüm. Silahları yakılması için kazana bırakan ve tekrar geldikleri gibi dağa dönen grup içindeki kadınları ayırmalı ve ailelerine kavuşmaları sağlanmalıydı. Çünkü eğer silah bırakacaklarsa, elbette hiçbir teröristin dağda yapacağı bir şey yoktur, ama silah bıraktıktan sonra kadınlar dağda ne yapacak? Onların mutlaka ailelerine kavuşması lazım, bu konuya özel önem vermek gerekir. Ben bunu DEM heyetine de anlattım, çok şaşırdılar ve etkilendiler" dedi.

12 EYLÜL 2025

Bahçeli, "Ahmet Türk, Mardin Belediye Başkanı'ydı ama görevden alındı. Türkiye'de barışın ve huzurun sağlanabilmesi için PKK ile diyalogların

**KRONOLOJİK
BAKİŞ**

YENİ SÜREÇ GELİŞMELER, AKTÖRLER, TUTUMLAR

kurulması konusuna katkı sağlayan biri. Böyle bir durum karşısında Ahmet Türk görevine iade edilmeli. Belediyesiyle kavuşması gerekir. Kardeşlik ve barış duygusunun gelişmesine katkı sağlayacaktır. Aynı şekilde Ahmet Özer de öyle. Eğer belediyede bir yolsuzluk ya da yasadışı davranışlar var ise bu ayrı bir konudur. Ama geçmişte PKK ilgili bazı düşüncelerini kamuoyu ile paylaşması ayrı bir konudur. Eğer Türkiye barış sürecine girdiyse Ahmet Özer'in tahliye edilmesi gerekiyor. Yolsuzluk gibi bir durum varsa gerekli cezayı da almalı. Bu iki konuyu birbirinden ayırmalıyız" dedi.

Süreç hakkında konuşan Bahçeli, "Türkiye'nin meselesi huzurdur, barıştır. Herkese sorumluluk düşüyor. PKK bu sorumluluğu üstlenmiştir; Türkiye'deki yasal partiler de en az PKK kadar sorumluluk almak zorundadır" ifadelerini kullandı. Meclis'teki komisyonda her şeyin değerlendirildiğini belirten MHP Lideri Bahçeli "Barış tek kanatlı bir kuş değildir. Barışı uçurabilmek için ikinci kanadının da olması gerekiyor. Barışın tek kanadı Öcalan tarafından gerçekleştirilmiştir; PKK feshedilmiş ve silahlar bırakılmıştır. Şimdi beraberce yaşayabilmenin şartlarının neler olması gerektiği aşamasına gelinmiştir. Meclis'teki komisyon verimli çalışmasına devam ediyor" dedi.

7 EKİM 2025

Bahçeli grup toplantısında konuştu: "PKK'nın kurucu önderliği SDG/YPG'ye direkt aynı mahiyet ve muhtevada bir çağrıda bulunarak, Şam yönetimiyle imzalanan 10 Mart tarihli mutabakata uyulmasını istemelidir. Gerekirse Milli Dayanışma, Kardeşlik ve Demokrasi Komisyonu'nda görev yapan milletvekillerinden bir grup İmralı'ya giderek yüz yüze görüşme sağlamalı, mesajlar ilk ağızdan alınmalı ve kamuoyuyla paylaşılmalıdır. Bunda çekinilecek bir husus görmüyorum."

14 EKİM 2025

Bahçeli, MHP grup toplantısında konuştu: "Herkes ve hepimiz 'terörsüz Türkiye' hedefinin sekteye uğramamasına özenle dikkat etmeliyiz. Maksimalist taleplerin gündeme gelmesinden kaçınmalıyız. Sorumsuz ve suçlayıcı üsluptan uzak durmalıyız. Denizi geçtikten sonra derede bocalamanın hiç kimseye faydası olmayacaktır. 27 Şubat İmralı açıklaması dışında hiçbir söz, tez, teklif ve değerlendirmenin hükmü yoktur. Kurucu önderin 27 Şubat açıklaması bize göre esastır. O esas üzerinde yürüyen her insan, akıllı insan demektir. 27 Şubat İmralı açıklaması dışında hiçbir söz, tez, teklif ve değerlendirmenin hükmü yoktur. Kurucu önderin 27 Şubat açıklaması bize göre esastır. O esas üzerinde yürüyen her insan, akıllı insan demektir."

4 KASIM 2025

Bahçeli, grup toplantısında konuştu: "Demirtaş, hukuki yollardan sonuca ulaşmıştır. Tahliyesi Türkiye için hayırlara vesile olacaktır. Komisyon'un İmralı'ya gitmesi süreci güçlendirir. MHP bu heyete katılmaya hazırdır."

18 KASIM 2025

KRONOLOJİK
BAKİŞ

YENİ SÜREÇ GELİŞMELER, AKTÖRLER, TUTUMLAR

Bahçeli, "kimse yanaşmayacaksa İmralı'ya gitmekten imtina etmem" dedi.

2 ARALIK 2025

Bahçeli, Türkgün Gazetesi'ne konuştu. Bese Hozat'ın açıklamaları için "Bayramlık ağzımızı açtırmassınlar, herkes haddini ve hududunu bilsin" dedi. Mesut Barzani'nin Şırnak'ta katıldığı sempozyum için "Vatan topraklarımızda yabancı üniformalı askerlerin uzun namlulu silahla ortalıkta dolaşmaları tek kelimeyle rezalettir" diye konuştu. Süreç için kararlılık mesajları verdi: "Ok yaydan çıkmıştır. Gemiler yakılmıştır. Kararlığımız aşınmaz ve tartışılmaz düzeydedir."

6 ARALIK 2025

Bahçeli, partisinin Siyaset ve Liderlik Okulu'nda konuştu: "PKK'nın kurucu önderliğinin mesajları makul, müspet, muteber ve muayyendir. Bu mesajın hilafına kamuoyuna maksatlı açıklamalar yapmanın, süreci çarpıtmanın ve berrak suyu bulandırmanın hiçbir mana ve ehemmiyeti yoktur. Cizre provokasyonu, Kandil'den yapılan bazı sorumsuz ve sakat açıklamalar bizi yıldıramayacaktır. Bozkurtluğuma gelince, ben elbette bir Bozkurtum, ecel aman verdiği müddetçe Bozkurt olacağım, öyle de göçüp gideceğim."

12 ARALIK 2025

DEM İmralı Heyeti, Bahçeli'yi TBMM'de ziyaret etti. Bahçeli, heyeti kapıda karşıladı. Buldan: "Çok kıymetli ve değerli bir görüşmeydi. Yeni bir aşamaya geçildi. İkinci aşamada yasal ve hukuki bir düzenlemeye ihtiyaç var, bu barış yasası olmalıdır." Bahçeli: "Her cümlesine imzamı atıyorum."

18 ARALIK 2025

Bahçeli'den "DEM Parti'nin Öcalan'a özgürlük mitingi" açıklaması: "DEM Parti'nin Türkiye partisi olma yönündeki kararlı adımlarını görüyor, değerli buluyorum. Ancak şunun da unutulmamasını ümit ediyorum; PKK'nın kurucu önderliğinin 27 Şubat 2025 tarihli çağrısında cezaevinden çıkma ve özgürlüğüne kavuşma talebinin bulunmadığı ortadadır."

13 OCAK 2026

Bahçeli, Halep'in Kürt mahalleleri Şeyh Maksud ve Eşrefiye'de Suriye ordusu ile SDG güçleri arasında yaşanan çatışmalarla ilgili şöyle konuştu:

"Halep'in Eşrefiye ve Şeyh Maksud mahallelerini içine alan çatışmalar her açıdan düşündürücüdür. SDG/YPG yanlış üstüne yanlış yapmıştır. Halep oradaysa arşının Şam'da olduğu anlaşılmıştır. Mazlum Abdi isimli terörist Siyonizm'in yandaşıdır, İsrail'in kuklasıdır. PKK'nın kurucu önderliğine saygısız ve sadakatsizdir."

18 OCAK 2026

Devlet Bahçeli, "Mevcut bölgesel konjonktür ve sahadaki güç dengeleri ile yaşanan gelişmeler SDG/PKK'nın iddia ettiği ölçüde güçlü, vazgeçilmez ve

KRONOLOJİK
BAKİŞ

YENİ SÜREÇ GELİŞMELER, AKTÖRLER, TUTUMLAR

alternatifsiz bir aktör olmadığını; aksine, merkezi devlet otoritesi, bölgesel aktörlerin tutumu ve yerel sosyolojik dinamikler karşısında giderek sıkıştığını göstermektedir. Dolayısıyla tek ve makul seçenek: Suriye'nin birlik ve bütünlüğünde karar kılmak ve 10 Mart mutabakatının gereklerini tam manasıyla yerine getirmektir" dedi.

20 OCAK 2026

Bahçeli grup toplantısında konuştu: "SDG/YPG'nin provokasyonlarını 'barış sürecini baltalama' olarak gören bizzat PKK'nın kurucu önderliğidir. SDG ve YPG'nin, ateşkes ve tam entegrasyon anlaşmasını imzalamak durumunda kalması hayırlı bir sonuçtur."

21 OCAK 2026

Bahçeli, "DEM Parti bir karar vermek durumundadır: PKK'nın kurucu önderinin yanında mı yoksa karşısında mıdır? Terörün yedeğinde mi duracak, yoksa terörsüz bir geleceğe hizmet mi edecektir?" dedi.

23 OCAK 2026

Bahçeli'den Ahmet Özer'e hapis cezası verilmesine tepki: "Evrensel hukuk ilkeleriyle çeliştiği gibi 'Terörsüz Türkiye' gaye ve gayretiyle de taban tabana zıtlık taşımaktadır. Bu kararın maşeri vicdanda hiçbir karşılığı ve makul bir gerekçesi de yoktur."

Abdullah Öcalan'ın Şanlıurfa'da özel olarak dokuttuğu kilimi DEM İmralı Heyeti Devlet Bahçeli'ye hediye ettiği haberi yapıldı. Bahçeli, "Kendisine Türk ve Kürt birliği ile kardeşliği konusundaki samimiyeti için teşekkür ediyorum. Bunu memnuniyetle karşıladım ve bizi ziyaret eden heyete şunu söyledim; 'Kültürümüzde her kilimin bir ismi vardır, bu kilime 27 Şubat 2025 Barış ve Demokrasi Kilimi adını veriyorum.'" dedi.

3 ŞUBAT 2026

Bahçeli, "PKK'nın kurucu önderliği tüm sözlerinin ardında durdu. Bize düşen PKK'nın kurucu önderliğine, DEM Parti'den tüm örgüt uzantılarına kadar saygı gösterilmesini beklemektir. Öcalan umuda, Demirtaş yuvasına dönünceye kadar kararımız nettir" dedi.

24 ŞUBAT 2026

Bahçeli partisinin grup toplantısında "Planlanan adımların gerçekleşmesi için PKK'nın kurucu önderliğinin statü sorunu nasıl ele alınacaktır. Eğer böyle bir sorun varsa -ki bize göre vardır- bunun çözümü nasıl ele alınacaktır? Terörsüz Türkiye'ye hizmet eden İmralı'nın statüsü açığı nasıl kapatılacaktır? Samimiyetle bu tartışmanın yapılıp akla ve vicdana müzahir sonucuna kısa sürede ulaşılmalıdır. Kayyum meselesi, demokrasi sınırları içinde tekrar değerlendirilmeli. İki Ahmet'in makamlarına dönmesi sağlanmalıdır" dedi.

KRONOLOJİK
BAKİŞ

Abdullah Öcalan

Abdullah Öcalan, Kürt taraflarından gelen açıklamalar da dikkate alındığında, önceki müzakere deneyimlerine kıyasla bu süreçte daha merkezi bir konumda yer aldı ve devletin açıktan da muhatap aldığı başat figür hâline geldi. Bu tercihin, bir ölçüde Öcalan'ın uzun yıllara yayılan siyasal pratiğinde sergilediği politik esneklikle ilişkili olduğu söylenebilir. 1988 yılında Mehmet Ali Birand'a verdiği mülakatta siyasal çözüm vurgusunu dile getirmesinden, 1993'te ateşkesi silahlı bir örgütün lideri olarak takım elbise ile kamuoyuna duyurmasına kadar uzanan çizgi; taktik, stratejik ve programatik düzeylerde uyum sağlayabilen bir siyasal akla işaret ediyordu. Benzer biçimde, reel-sosyalizm etkisi altındaki birleşik Kürdistan hedefinden demokratik komünal bir hareket olarak Kürt siyasetini yeniden örgütleme arayışına, “demokratik özerklik” önerisinden bugün “demokratik entegrasyon” başlığı altında şekillenen çerçeveye uzanan fikrinsel evrim, kullandığı kavramsal repertuarın zaman içinde çeşitlendiğini ve dönüştüğünü gösteriyor. Bu teorik ve pratik esnekliğin, Öcalan'ın devlet nezdinde muhatap alınabilir bir aktör olarak algılanmasına katkı sunduğu değerlendirilebilir.

Öcalan'ın Kürt siyaseti içindeki konumu da bu merkezi rolün kurulmasında etkili olan bir diğer unsur olarak öne çıkıyor. Kuruluşundan bu yana PKK içindeki liderliğini sürdüren bir figür olarak Öcalan; Türkiye, Kandil, Avrupa ve Suriye'deki PKK ile ilişkili Kürt yapılanmalar tarafından “önderlik” pozisyonu ile tanımlanmaya devam etti. Bu konum, karar alma ve yön tayini açısından belirli eşiklerin aşılmasını mümkün kılan özgün bir otorite alanı yaratıyor. Bu sayede Öcalan, hem örgütsel yapı hem de daha geniş Kürt toplumsal tabanı üzerinde etkisi bulunan sınırlı sayıdaki aktörden biri olarak öne çıkabildi.

Devlet açısından bakıldığında ise Öcalan'ın başat aktör olarak öne çıkmasının, sürecin temel öncelikleriyle yakından bağlantılı olduğu söylenebilir. Güvenlikçi bir paradigma içinde yürütülen bu süreçte, devletin kısa vadede hızlı biçimde gerçekleştirmek istediği

YENİ SÜREÇ **GELİŞMELER, AKTÖRLER, TUTUMLAR**

temel hedefin PKK'nın silahsızlanması olduğu anlaşıyor. Demokratikleşme başlığında kapsamlı ve eş zamanlı adımlar atmadan da bu hedefe ulaşılabileceğini öngören devlet yaklaşımı, bunu en yüksek etkiyle mümkün kılacak aktörle temas kurmayı öncelikle görünüyor. Öcalan'ın hem örgüt üzerindeki belirleyici etkisi hem de müzakereye açık bir siyasal dil kullanması, bu hedef doğrultusunda onunla doğrudan temas kurulmasını rasyonel bir seçenek hâline getirmiş olabilir. Bu özgün konum sayesinde, sürecin ilerleyişinde ve özellikle silahsızlanma başlığında bazı kritik eşiklerin görece hızlı aşılabildiği söylenebilir.

Abdullah Öcalan, PKK'nın silah bırakması gerektiği noktasına gelişini ise öncelikle örgütün ortaya çıktığı tarihsel ve ideolojik koşulların büyük ölçüde ortadan kalktığı varsayımı üzerinden temellendiriyor. Soğuk savaşın yarattığı zemin ve Türkiye'deki mutlak inkâr politikaları içinde anlam kazanan silahlı mücadelenin, 1990'lardan itibaren bu bağlamını yitirdiğini ifade ediyor. Reel-sosyalizmin çözülmesi, kimlik inkârının mutlak olmaktan çıkması ve sınırlı da olsa ifade alanlarının açılmasıyla birlikte, PKK'nın aynı teori, strateji ve taktiklerle varlığını sürdürmesinin “aşırı tekrar” ve “anlam yoksunluğu” ürettiğini savunuyor. Bu nedenle silah bırakma, tarihsel bir evrenin kapanışı olarak sunuluyor.

Bu çerçevede, Abdullah Öcalan'ın süreç boyunca çözümden ne anladığı ve ne talep ettiği, devletin güvenlikçi paradigma içinde ilerlettiği sürece paralel fakat onunla potansiyel gerilimler barındıran bir hat üzerinde şekilleniyor. Öcalan, ayrılıkçı bir devlet kurma, klasik federasyon ya da idari özerklik gibi modelleri açık biçimde dışarıda bırakırken, çözümü “demokratik entegrasyon” kavramı etrafında tanımlıyor. Bu kavramı, toplumun demokratik temelde kendini örgütlemesi ve bu örgütlülüğün mevcut devlet yapısıyla uyumlu hâle gelmesi şeklinde açıklıyor. Entegrasyonu asimilasyonun karşısı olarak konumlandırması, önerdiği modelin kültürel ve siyasal farklılıkların erimesine değil, demokratik yöntemlerle birlikte yaşamasına dayandığını vurgulama çabası olarak okunabilir. Bu yönüyle Öcalan'ın çözüm anlayışı; siyasal katılım, örgütlenme ve birlikte

YENİ SÜREÇ GELİŞMELER, AKTÖRLER, TUTUMLAR

yaşam eksenine dayandırılıyor. Fakat Devlet Bahçeli'nin içi doldurulmaya muhtaç “kardeşlik hukuku” önerisi gibi, Öcalan'ın çözüm modeli olarak kavramsallaştırdığı “demokratik entegrasyon” da jenerik bir ifade olarak önümüzde duruyor.

Öcalan sürecin tüm inisiyatifini yürütme organına bırakmak istemiyor ve TBMM bünyesinde kurulacak bir komisyon aracılığıyla “demokratik entegrasyon yasaları” olarak adlandırılabilen düzenlemelerin yapılmasını öneriyor. Silahsızlanmanın, bu yasal ve siyasal çerçevenin gelişimine paralel olarak gerçekleşmesi, toplumun kendi demokratik örgütlenmelerini devletle uyumlu biçimde inşa etmesi bekleniyor. Bu yaklaşım, devletin güvenlikçi öncelikleriyle kısa vadede örtüşen bir işlevsellik sunsa da, sürecin ilerleyen aşamalarında demokratikleşme başlığında daha görünür ve kurumsal adımlar gerektiren bir gerilim alanı yaratabilecek bir perspektife işaret ediyor.

DEM Parti

DEM Parti, Kürt siyasal hareketinin çok merkezli yapısı içinde –İmralı, Kandil, Avrupa, Suriye ve Ankara gibi odaklar arasında – doğrudan belirleyici bir merkez olmasa da, bu geniş yapının Türkiye siyasetindeki kurumsal temsiliyetini ve demokratik meşruiyet zeminini sağlayan başlıca aktör konumunda yer aldı. Ankara merkezli ve yasal bir aktör olarak hem devletin sivil yapılarıyla hem de kamuoyuyla diyalog kurabilen yegâne Kürt siyasal kanal olması, onu süreç boyunca temasın kamusal taşıyıcısı haline getirdi. Bu çerçevede DEM Parti'nin süreçteki konumu, bir yandan temas ve iletişim kanallarını taşıyan, diğer yandan ise sınırlı bir siyasal alanda sürecin meşruiyetini ve toplumsal karşılığını üretmeye çalışan bir aktör olarak şekillendi.

Süreç ilerledikçe DEM Parti'nin rolünün yalnızca temas taşımakla sınırlı kalmadığı; sürecin inandırıcılığı ve toplumsallaşmasına dair yükü de önemli ölçüde üstlenmeye çalıştığı görüldü. İktidar kanadından somut ve açık bir siyasal çerçeve ya da eş zamanlı

YENİ SÜREÇ GELİŞMELER, AKTÖRLER, TUTUMLAR

güven artırıcı adımlar gelmezken, sürecin topluma anlatılması ve meşruiyetinin korunması görevi büyük ölçüde DEM Parti tarafından üstlenildi. Parti, kendi seçmenine ve Kürt kamuoyuna “zemin oluşuyor”, “hukuki çerçeve gündeme gelebilir” gibi ihtimaller üzerinden süreci anlatmak zorunda kaldı. Doğrudan Kürt toplumuna ve daha geniş anlamda da muhalif kamuoyuna konuşan DEM Partili siyasetçiler bir yandan devletle yürüttükleri sürecin hassasiyetleri gereği dar bir söylem alanında bir ton tutturmaya çalıştılar. Bu durum, açık bir pazarlık zemini olmaksızın, beklenti yönetimini DEM Parti’nin yürütmesi anlamına geldi. Üstüne üstlük çok daha alışkın oldukları, önceki dönemin sert politik ikliminden devrolan siyasi dili bir anda terk edip bu yeni dengeyi tutturmanın da ayrı zorlukları olduğu görülebilir. Bununla birlikte sürecin “toplumsallaşması” başlığında DEM Parti’nin yine de sınırlı bir hat izlediği görüldü. DEM Parti, kazanım talebini zaman zaman dile getirse de sürecin geniş toplumsal katmanlara açılmasını zorlayacak bir stratejiyi pek öne çıkarmadı. Toplumsallaşmanın sürece pozitif katkı üretilip üretmeyeceği konusunda ya ihtiyatlı davranıldı ya da masadaki güç dengeleri içinde bu öncelikler arasında giremedi. Sonuç olarak süreç, daha çok devlet ile Öcalan hattında dar bir temas düzeni içinde ilerledi.

Bu tablo DEM Parti’yi aynı anda iki farklı baskı eksenini arasında konumlandırdı. Bir yandan iktidar; kayyum atamaları, yargı operasyonları ve güvenlik söylemine rağmen sürecin varlığı gereği partinin hareket alanını daralttı. Bunun bir sonucu olarak muhalefet kamuoyunda ve CHP çevresinde “aldanmayın”, “iktidarın mühendisliğine eklemlenmeyin” uyarıları yükseldi. Böylece DEM Parti, hem iktidarın daralttığı alanda hareket etmek hem de muhalefet içindeki konumunu dengelemek zorunda kaldı. Bu çifte kısıp, partinin sert bir kopuş ya da yüksek perdeden bir itiraz geliştirmesini zorlaştırdığı gibi, süreci tüm çelişkileriyle sahiplenmesini de riskli hale getirdi.

1 Ekim 2024 öncesine bakıldığında Kürt siyasetinin genel olarak umut üretmekten ziyade mevcut kayıpları sınırlamaya odaklanan bir savunma pozisyonunda olduğu görülmüyordu. 2023 seçimlerinde ağır bir yenilgi almış, birçok belediyesine kayyum

YENİ SÜREÇ GELİŞMELER, AKTÖRLER, TUTUMLAR

atanmış (2019 yerel seçimlerinde 65 belediye kazanan HDP'nin ilerleyen süreçte elinde yalnızca 6 belediye kalmıştı) ve önemli siyasi kadroları siyasetin dışında kalmış DEM Parti; 1 Ekim 2024 öncesinde de geniş siyasi imkânlarla sahip olmaktan uzaktı. DEM Parti'nin silahsızlanma sürecinin yürütüldüğü zaman diliminde de bu imkânları tam anlamıyla geri kazanamadığı anlaşıyor.

Bununla birlikte, önemli kadroların siyaset dışı kalması ve belediyelere kayyum atanması gibi uygulamalar devam etse de süreçle beraber oluşan yeni durum, DEM Parti'ye özellikle Ankara'da daha görünür ve temas kurabilen bir aktör olma imkânı sundu. Süreç öncesinde hâkim olan sert muhalif dilin geri plana çekilmesi, ilk bakışta bir geri çekilme izlenimi yaratsa da bu durum doğrudan bir siyaset yapamama haline işaret etmiyor. Aksine, masada olup Ankara ile temasını güçlendirmesi ve müzakere yoluyla Kürt meselesini silahlardan arındırma çabalarına ortak olması, partinin temel siyasal misyonunu farklı bir araç seti üzerinden sürdürdüğünü gösteriyor.

Sonuç olarak DEM Parti'nin Kürt siyasetinde temsil rolünü oynamaya devam ettiği bu momentte manevra alanı süreçle birlikte genişlemediği görülse de, bu tespiti Kürt siyasetinin geleceğine doğrudan teşmil etmemeli. Silahlı aktörlerin geri çekildiği bir denklemde, demokratik siyasetin ağırlık kazanması, siyasal merkezin daha görünür biçimde DEM Parti etrafında yeniden şekillenmesi ve Kürt siyasetinin daha çoğulcu bir yapıya evrilmesi ihtimaller dahilinde. Bu nedenle mevcut tabloyu, kalıcı bir daralma halinden ziyade, daha farklı bir siyasal evreye geçişin sınırlı ve kontrollü bir momenti olarak okumak daha isabetli olabilir.

Kandil

PKK'nin süreç boyunca aldığı pozisyon, sürecin ilerleyişine paralel olarak evrilen ve belirli eşiklere bağlı olarak yeniden tanımlanan bir karakter gösterdi. Sürecin ilk sinyallerinin geldiği Ekim 2024 döneminde Kandil'den gelen açıklamalar belirgin biçimde mesafeli ve şüpheciydi. Murat Karayılan'ın 13 Ekim'de yaptığı değerlendirmede sürece dair

YENİ SÜREÇ **GELİŞMELER, AKTÖRLER, TUTUMLAR**

işaretlerin “büyütülmemesi gerektiği” vurgulanıyordu. Bu dönemde PKK, silahsızlanma süreci gündemine karşı kendi askeri kapasitesini ve alternatif imkanlarını hatırlatan bir pozisyon aldı. Nitekim Ocak 2025’te Cemil Bayık’ın “PKK’nin çok güçlü alternatifleri olduğu” yönündeki açıklamaları, bu ihtiyatlı ve temkinli yaklaşımın sürdüğünü gösterdi.

Ocak ayının sonundan itibaren ise söylemde kademeli bir değişim gözlemlendi. PKK, süreci tamamen reddetmek yerine Öcalan’ın rolüne bağlı koşullu bir açıklık geliştirmeye başladı. Bu dönemde yapılan açıklamalarda Öcalan’dan doğrudan mesaj beklentisi dile getirilirken, silah bırakma gibi stratejik kararların ancak Öcalan’ın sürece aktif katılımıyla mümkün olabileceği vurgulandı.

Bu temkinli açıklık, 12 Şubat 2025’te PKK Yürütme Konseyi tarafından yapılan açıklamayla birlikte yerini yeni bir sürece kapılarını aralayan ve süreci destekleyen bir pozisyona bıraktı. Söz konusu açıklamada hem PKK ve Kürtlerin değişeceği açıkça ifade edildi hem de Türkiye kamuoyuna ve devlete seslenildi: “Devlet korkmasın; Önder Apo ve Kürtler devleti yıkmayacak, demokrasiye duyarlı ve açık temelde yeniden yapılandırılacaklardır. Türkiye toplumu korkmasın; Önder Apo ve Kürtler Türkiye’yi bölmeyecek, Kürt özgürlüğü temelinde Türkiye’nin demokratikleşmesi için çalışacaktır.”

PKK’nin pozisyonu bu noktadan itibaren yalnızca Öcalan’dan gelecek mesajı bekleyen bir çizgiden çıkarak, olası bir dönüşümü önceden kabullenen ve buna hazırlık yapan bir tona evrilmeye başladı.

27 Şubat çağrısı sonrasında PKK’nin 12 Şubat’ta aldığı pozisyon tahkim edildi. 1 Mart’ta ilan edilen ateşkes ve çağrıya uyulacağı yönündeki açıklama, örgütün sürece resmen dahil olduğunu gösterdi. Bununla birlikte bu dahil oluş koşulsuz bir uyum anlamına gelmedi. PKK, sürecin ilerleyebilmesi için “demokratik siyaset ve hukuki zemin” vurgusunu sürekli öne çıkardı; kongre ve fesih gibi adımların atılabilmesi için güvenlik ve müzakere koşullarının sağlanması gerektiğini ifade etti. Mart ve Nisan ayı boyunca

YENİ SÜREÇ GELİŞMELER, AKTÖRLER, TUTUMLAR

yapılan açıklamalarda, sürecin tek taraflı adımlarla ilerleyemeyeceği ve devletin somut karşılık üretmesi gerektiği yönündeki söylem tekrarlandı.

Mayıs 2025’te gerçekleştirilen kongre ve ardından gelen fesih kararı ise PKK’nin pozisyonunda tarihsel bir dönüşüme işaret etti. Örgüt, silahlı mücadelenin “tarihi misyonunu tamamladığını” ilan ederek stratejik düzeyde bir yön değişikliğine gitti. Ancak bu dönüşüm de tek taraflı bir kapanış olarak sunulmadı. Fesih sonrası yapılan açıklamalarda, atılan adımların “iyi niyet” çerçevesinde olduğu ve sürecin bundan sonraki seyrinin devletin atacağı hukuki ve siyasi adımlara bağlı olduğu vurgulandı. Bu çerçevede PKK, silahlı mücadeleden çıkış kararını sürekli olarak demokratikleşme, hukuki düzenleme ve başmüzakereci olarak niteledikleri Abdullah Öcalan’ın İmralı’daki koşullarıyla birlikte anlamlandıran bir pozisyon aldı.

Genel olarak bakıldığında PKK’nin süreçteki tutumu, başlangıçtaki mesafeli ve güvensiz pozisyondan, Öcalan merkezli koşullu bir açıklığa; oradan kontrollü bir uyum ve karşılıklılık talebine; nihayetinde ise stratejik bir dönüşüm ve silahsızlanma kararına evrilen bir çizgi izledi. Yine de bu evrim her aşamada karşılıklılık ve güvence arayışının tekrar edildiği bir süreç olarak şekillendi.

SDG

SDG (Rojava) cephesi, süreç boyunca Türkiye’ye doğrudan zarar verecek açıklamalardan kaçındı; çatışmasızlık ortamını korumaya özen gösterdi ve olumlu mesajlar verdi. Ancak lafzi düzeydeki bu yapıcı tutum, Türkiye’nin SDG’ye dair stratejik beklentilerini karşılamaya yetmedi. Ankara, “Terörsüz Türkiye ve Terörsüz Bölge” yaklaşımı doğrultusunda SDG’nin Şam Yönetimi’ne entegre olmasını, yani “tek devlet, tek ordu ve tek bayrak” altında birleşmesini şart koştu. Türkiye açısından SDG, bu entegrasyonu tam anlamıyla gerçekleştirmediği sürece kendisi için tehdit oluşturmaya devam eden bir yapıydı. 10 Mart’ta Mazlum Abdi ve Ahmed Şara arasında imzalanan mutabakata rağmen, Ankara’da bu adımın hayata geçirilmediği ve SDG’nin fiilî özerkliğini

YENİ SÜREÇ **GELİŞMELER, AKTÖRLER, TUTUMLAR**

sürdürdüğü görüşü hâkimdi. Nitekim Öcalan'ın 27 Şubat'taki silahsızlanma çağrısı Ankara tarafından YPG/SDG'yi de kapsayacak şekilde okundu ve bu yapıdan da benzer bir adım beklendi. Ancak SDG, bu beklentiyi açıkça reddetti; kendisini Türkiye'deki silahsızlanma sürecinin bir parçası olarak görmediğini beyan etti. Türkiye tarafı da bu durumu, kendisine güvenlik riski oluşturan bir tehdit olarak değerlendirdi. Dolayısıyla SDG'nin çatışmasızlığı koruma çabası olumlu bir jest olarak kalsa da, Suriye'deki gelişmelere bağlanan sürecin geleceği belirsiz hale geldi. Süreç, Rojava dosyasıyla iç içe geçmiş biçimde ilerledi; Türkiye'de atılacak birçok adım, SDG'nin Suriye bağlamındaki konumuna ve Ankara'nın bu konumdan duyduğu memnuniyete endekslendi.

SDG/PYD hattı, Suriye iç savaşının başlamasından bu yana elde ettiği kazanımları yeni Suriye sistemine entegre edecek ademi merkeziyetçi bir model üzerinden “eşit müzakere” zemini ararken, zamanla bu zeminden uzaklaşarak büyük güçlerin patronaj ilişkileri içinde daralmış bir alana sıkıştı. Türkiye, Şam ve ABD arasındaki güç dengesi içinde SDG'nin bir aktör olarak kapasitesini gerilettili ve özerk bir model inşa etme iddiası yerini “varlığı koruma” önceliğine bıraktı.

Özellikle Ocak 2026'daki çatışmalı sürecin ardından SDG'nin saha üzerindeki manevra alanı ciddi ölçüde daraldı. Bununla birlikte ateşkesin yürürlüğe girdiği 30 Ocak itibarıyla SDG, Kobani ile Haseke ilinin Kürt nüfusun yoğun olduğu iki ayrı cebini (Haseke, Kamışlo ve Malikiye şehirleri dahil) kontrol etmeye devam ediyordu. Kobani'den çekilme ise ateşkesle değil, Şubat ayında yürütölen ayrı bir arabuluculuk süreciyle gerçekleşti. Dolayısıyla SDG, özerklik hedefinden önemli ölçüde geri adım atmak zorunda kalsa da tamamen tasfiye edilmedi; kuzey doğu Suriye'de ülkenin başka hiçbir bölgesinde görölmeyen, sınırlı ve tartışmalı da olsa özgün bir adem-i merkeziyetçilik modeli fiilen varlığını sürdürüyor.

Bu daralmada ABD belirleyici faktör olmaya devam etti. Suriye'deki Kürt hareketinin uzun süre dayandığı ABD desteğinin sarsılmazlığı varsayımı, Washington'ın koruyucu rolünü kurucu bir siyasi projeye dönüştürmemesiyle sarsıldı. ABD, SDG'yi bölgesel istikrar

YENİ SÜREÇ ***GELİŞMELER, AKTÖRLER, TUTUMLAR***

arayışlarında kullanılabilir bir enstrüman olarak konumlandırdı ve böylece SDG hem Türkiye'nin güvenlik baskısı hem de ABD'nin sınırlı taahhüdü arasında sıkışmış bir pozisyona itildi. 27 Şubat'ta Öcalan'dan gelen çağrının SDG'yi kapsamadığı yönündeki beyanlar verilse de bölgesel realite ve askeri baskı, SDG ile Şam yönetimini 30 Ocak 2026'da kapsamlı bir entegrasyon anlaşması imzalamaya itti.

Anlaşmanın hayata geçirilme süreci hem somut ilerlemeler hem de derin gerilimler barındırıyor. Bir yandan İç Güvenlik kuvvetleri ABD koalisyon devriyesi eşliğinde Şubat başında Haseke ve Kamışlo'ya girerken, vali ataması gerçekleştirildi ve sağlık ile eğitim gibi alanlarda teknik komite düzeyinde müzakereler ilerledi. Öte yandan Şam'ın stratejik pozisyonlara YPG/SDG karşıtı geçmişe sahip HTŞ bağlantılı isimleri ataması ciddi bir güvensizlik kaynağı olmaya devam ediyor.

Sonuç olarak SDG, süreç boyunca Türkiye'ye karşı doğrudan provokatif bir hat izlemedi. Fakat Ankara'nın beklentilerini karşılamadığı ölçüde güvenlik tehdidi olarak algılanmaya devam etti. Başlangıçta oyun kurucu bir özne olma iddiası taşıyan hareket, gelinen noktada büyük güçlerin bölgesel planlarında kendisine biçilen kısıtlı çerçeveye içinde sınırlı müzakere kapasitesini koruyarak varlığını sürdürmeye çalışan bir pozisyona geriledi. Bu nedenle önemli bir süre Türkiye'de atılacak birçok siyasi adım, SDG'nin Suriye bağlamındaki konumuna ve Ankara'nın bu konumdan duyduğu memnuniyet düzeyine endeksli biçimde ilerlemeye devam etti.

KÜRT TARAFI

KRONOLOJİK BAKIŞ

Kürt tarafının süreç boyunca yaptığı açıklamalar, attığı adımlar ve sergilediği tutum kronolojik olarak aşağıda yer almaktadır.

8 EKİM 2024

Meclis açılışındaki tokalaşma ile ilgili DEM Parti Eş Genel Başkanı Tülay Hatimoğulları DEM Parti'nin bir Türkiye partisi olduğunu, müzakereye de hazır olduklarını söyledi. Parti sözcüsü Ayşegül Doğan ise aynı gün “*selamı aldık, yorum yapmak için henüz erken*” dedi.

13 EKİM 2024

ANF’ye konuşan Murat Karayılan selamlaşmaya “*anlam yüklememek, büyütmemek gerektiğini*” ve yeni bir sürecin söz konusu olmadığını söyledi.

23 EKİM 2024

PKK, TUSAŞ tesislerine saldırı gerçekleştirdi. Selahattin Demirtaş sosyal medya hesabı üzerinden saldırıyı “*sorunlarımızın siyaset yoluyla çözülmesi arayışlarını kanla kesmeye çalışan anlayış bilmeli ki eğer Öcalan bir inisiyatif alır ve siyasetin önünü açmak isterse tüm gücümüzle arkasında olacağız*” sözleriyle kınadı. Aynı gün, DEM Parti Urfa milletvekili Ömer Öcalan İmralı’ya giderek Abdullah Öcalan ile görüştü. Görüşmeden sonra Abdullah Öcalan’ın şu mesajını kamuoyuyla paylaştı: “*Tecrit hala devam ediyor. Koşullar oluşursa bu süreci çatışma ve şiddet zemininden hukuki ve siyasi zemine çekecek teorik ve pratik güce sahibim*”

30 EKİM 2024:

DEM Parti Sözcüsü Ayşegül Doğan Esenyurt Belediye Başkanı’nın tutuklanıp yerine kayyum atanmasına şu sözlerle tepki gösterdi “*Son gelişmeleri “önyargısız değerlendirmek” için bu yöntemlerden vazgeçilmesi gerekir. Halkların iradesiyle seçilen Ahmet Özer’in hedef alınmasıyla verilmek istenen mesaj açıktır. Belli ki, Esenyurt Belediye Başkanı’nın kapsayıcı belediyecilik anlayışından, Kürt kimliğine ve kültürüne dönük çalışmalarından rahatsız olanlar yine iş başında. Toplumsal barış bu yöntemlerle sağlanamaz*”

5 KASIM 2024:

DEM Parti Eş Genel Başkanları Mardin Büyükşehir Belediyesi önünde, DEM Parti belediyelerine atanan kayyumlarla ilgili konuştu. Tülay Hatimoğulları

KRONOLOJİK
BAKIŞ

YENİ SÜREÇ GELİŞMELER, AKTÖRLER, TUTUMLAR

"Kayyım darbesini geri püskürteceğiz", Tuncer Bakırhan ise Bahçeli'ye "Uzattığın eli ortağın baltaladı" diye seslendi.

9 KASIM 2024:

DEM Parti MYK toplantısı sonucu açıklamada bulundu: "Siyasal ve toplumsal muhalefetin bütün çevrelerine de açık çağrıda bulunuyoruz. Kürt meselesi sadece iktidara bırakılmayacak bir meseledir."

23 KASIM 2024:

Tuncer Bakırhan verdiği bir röportajda "İsrail'in, ABD'nin, bir başkasının Kürtlerle ilişkilenmesini istemiyorsan ya da ilişkilenme durumunu kendin için bir tehdit olarak sayıyorsan buyur senin yurttaşındır. En büyük Kürt nüfusu Türkiye'de yaşıyor. Buyur, sen iyi ilişkiler geliştir" dedi.

27 KASIM 2024:

SDG'nin Dışilişkiler Dairesi Başkanı İlham Ahmed Al-Monitor'dan Amberin Zaman'a verdiği demeçte "Türkiye ile aramızda arabulucular var. Daha fazla bilgi vermem doğru olmaz. Durumu yatıştırmak için çalışan birçok taraf var ve bunu önemsiyoruz" ve "Öcalan'ın söylediği her şey hayati önemdedir ve onun söylediklerinin tamamının Rojava'nın ve tüm Kürtlerin yararına olacağına inanıyoruz" dedi.

3 ARALIK 2024:

Tülay Hatimoğulları, partisinin grup toplantısında Suriye'de HTŞ güçlerinin Şam'a yönelik başlattığı operasyonlarla ilgili iktidara seslendi: "Yeni maceraların peşinden koşmayın. Neo-Osmanlıcı hayallerinizden vazgeçin. Orta Doğu'da şiddetin her yayılışı hem Türkiye için hem bölge için bir felakettir. Gelin içeride barış, bölgede barış ilkesini hayata geçirelim. Rojava'da yaşayan Kürtlere mızrak, Türkiye'de Kürtlere zeytin dalı bir arada olmaz"

28 ARALIK 2024:

Sırrı Süreyya Önder ve Pervin Buldan'ın dahil olduğu heyet İmralı'da Abdullah Öcalan ile görüştü. Ertesi gün heyet adına yapılan açıklamada Abdullah Öcalan'ın şu mesajları öne çıktı: "Sayın Bahçeli'nin ve Sayın Erdoğan'ın güç verdiği yeni paradigmaya, ben de pozitif anlamda gerekli katkıyı sunacak ehil ve kararlılığa sahibim. Sürecin başarısı için Türkiye'deki tüm siyasi çevrelerin dar ve dönemsel hesaplara takılmadan inisiyatif alması, yapıcı davranması ve pozitif katkı sunması elzemdir. Bu katkıların en önemli zeminlerinden biri de şüphesiz TBMM olacaktır". Öte yandan Pervin Buldan, Öcalan'ın mesajını anlatmak üzere siyasi partilere ziyaretlerde bulunacaklarını söyledi.

17 OCAK 2025:

SDG Genel Komutanı Mazlum Abdi Alman ZDF gazetesine verdiği söyleşide "Biz ademi merkezîyetçi bir Suriye istiyoruz. Suriye'nin birleşik bir ordusu

KÜRT TARAFI

KRONOLOJİK
BAKIŞ

YENİ SÜREÇ GELİŞMELER, AKTÖRLER, TUTUMLAR

olmalı. Biz SDG olarak Suriye ordusuna katılmak istiyoruz. Onlarca yıldır mücadele eden bir ordumuz var. Bu kadar çabuk silahsızlanamazlar” dedi.

18 OCAK 2025:

PKK yöneticilerinden Cemil Bayık verdiği bir röportajda “Türk devletinin adım atmaması herkeste şüphe yaratıyor. Bazıları Reber Apo’dan (Abdullah Öcalan) PKK’ye bir mesaj ya da bir mektup ulaşmıştır diye düşünüyor ama öyle bir şey yok. Herkes gibi biz de basından takip ediyoruz. PKK’ye geçmişte kapalı olan yollar da artık açık. Hem Kürtler için hem de PKK için eskisinden daha büyük imkanlar var. PKK ile ilişki kuracak birçok güç var. Hatta PKK’ye daha önce vermedikleri imkanları vermek istiyorlar. Herkes bunu bilsin. Eğer Türk devleti sorunu çözmezse PKK’nin çok güçlü alternatifleri var” dedi.

21 OCAK 2025:

İlham Ahmed Suriye Dışişleri Bakanı Şeybani'nin Kürtçe paylaşımıyla ilgili “bir onurdur” dedi: “Kürtler Suriye toplumuna temel hakları garanti altına alındığında renklerini verebilecekler. Çok çeşitli ve ademi merkezîyetçi yeni Suriye’yi birlikte kuracağız”.

24 OCAK 2025:

PYD’li Salih Müslim Şam’la yürüttükleri müzakereleri Türkiye’nin olumsuz etkilediğini öne sürdü. “Şam ile ilişkilerimiz oldu ve birlikte ortak komisyonlar kurmaya karar vermiştik. Ama Şam’dan yetkililer Türkiye’ye gidince dilleri değişiyor. SDG teslim olmuyor gibi olgun olmayan ifadeler kullanıyorlar. Eğer hem anayasal olarak hem gerçekte güvende hissedeceğimiz bir yapı olursa [silah bırakmamız için] bir engel yok” dedi. DBP Eş Genel Başkanı Keskin Bayındır’ı aynı gün Tısrin Barajı etrafında gelişen çatışmalarla ilgili bir açıklamasında “Bütün dünyanın gözü kulağı Rojava’da. Türkiye dışında kimse Rojava’ya düşmanlık yapmıyor. Bu halk çözüm iradesini sahiplendiğini söylüyor. Sorumluluk şimdi sizin omuzlarınızda. Bu halk kendi özgürlük ve birlikte yaşam sorumluluğunu yerine getiriyor. Bu halk barış için de hazır. Ama bilin ki, mücadele için de hazırız” dedi.

28 OCAK 2025:

PKK yöneticilerinden Bese Hozat, Medya Haber TV’ye kanalına konuştu: “Şu ana kadar bize önderlikten bir mektup veya doğrudan bir mesaj gelmiş değil. Fakat geleceğini düşünüyoruz. Geldiğinde de elbette değerlendireceğiz, ona göre de hareket edeceğiz. Kürt sorunu demokratik çözüm yoluna girerse devlet ortaya iyi niyet koyar, önder Apo’yla oturur bu sorunun demokratik çözümü temelinde müzakere ederse elbette silah konusu tartışılır” dedi.

29 OCAK 2025:

Tuncer Bakırhan DEM Partili Siirt Belediyesi’ne kayyum atanmasına şu sözlerle tepki gösterdi: “Badem bıyıklı hırsız daha mesai başlamadan cebinden isimliğini çıkarıyor. Sayın Bahçeli’ye sesleniyorum: Türkiye barışını böyle mi sağlayacaksınız bu zulüm düzeniyle, bu gaspçı iktidarla birlikte?”

KRONOLOJİK
BAKİŞ

YENİ SÜREÇ GELİŞMELER, AKTÖRLER, TUTUMLAR

30 OCAK 2025:

DEM Parti Sözcüsü Ayşegül Doğan iktidara “aylardır konuşuyoruz, konuşmanın ötesine geçmek gerekiyor artık” diyerek seslendi: “Kaldırın tecridi de Türkiye’de merak eden gazeteciler gitsin Sayın Öcalan’ı görsün, sorularını sorsun. Bunun bir süreç olup olmadığını merak eden herkes gitsin. Koşulları oluşturun artık.”

2 ŞUBAT 2025:

Mazlum Abdi AP'ye yaptığı açıklamada Ahmed Şara'nın Cumhurbaşkanı ilan edilmesiyle ilgili “Bu konu bizimle tartışılmadı. Bizim tavrımız devam eden müzakerelerin sonucuna göre şekillenecek. Müzakerelerde ABD öncülüğündeki koalisyon devletleri rol oynuyor. Bizim vizyonumuz seküler, ademi merkezîyetçi ve tüm bileşenlerin haklarını koruyan sivil demokratik bir Suriye. Ülkeden ayrılmak veya Irak Kürdistanı gibi kendi özerk hükümetimizi ve parlamentomuzu kurmak istemiyoruz. SDG'nin ilkesel olarak savunma bakanlığının bir parçası olmasını istiyoruz ve bu konuda Şam'a bir teklif gönderdik. Cevaplarını bekliyoruz” dedi.

5 ŞUBAT 2025:

İlham Ahmed El Arabiya gazetesine yaptığı açıklamalarda Suriye'ye yönelik yaptırımların devam etmesini savunduğuna dair önceki gün Jerusalem Post'a yayınlanan röportajıyla ilgili “sözlerim kasıtlı olarak çarpıtıldı” diyerek şunları söyledi: “Suriyelilerin hayatını olumsuz etkileyen ekonomik yaptırımları tamamen reddettiğimizi yineliyoruz. İsrail'in Suriye'ye müdahalesini talep etmedik ve Tel Aviv ile hiçbir ilişkimiz yok.”

6 ŞUBAT 2025:

PKK yöneticilerinden Murat Karayılan “Diyelim ki önderlik [Abdullah Öcalan] çağrıda bulundu. Peki, bir tek çağrıyla bu iş biter mi! Biz on binlerce silahlı gücü bulunan bir hareketiz. Ve bu güç öyle para için gelmiş, maaşını kesip ‘evine git’ denilince hemen onu yapacak bir güç değil. Bu güç ideolojik bir güçtür; inançlı insanlar topluluğudur. Fedaidirler. Şayet bu ideolojiyi yaratan kişi, Önder Apo'nun kendisi devreye girmedikçe, bu arkadaşlarla konuşmadıkça, öyle sadece bir videolu çağrıyla bir şey olmaz” dedi.

9 ŞUBAT 2025:

Tuncer Bakırhan DEM Parti'nin Çanakkale Kepez Sosyal Tesisleri'ndeki “Ekmek ve Adalet ve Barış” buluşmasında konuştu: “Bir çözüm olacaksa Çanakkale ruhuna uygun olmalıdır, kapsayıcı olmalıdır. Çanakkale'de bedel ödeyen herkesin sorunlarını eşit gören bir ruhta olmalıdır; bu çözüm süreci. Biz diyoruz ki Çanakkale'deki Türk ve Kürt ittifakını yeniden kuralım.”

12 ŞUBAT 2025:

PKK Yürütme Konseyi Öcalan'ın 1999'da yakalanmasının yıl dönümü için yaptığı açıklamada “PKK ve Kürtler değişecek, Türkiye Cumhuriyeti Devleti ve Türkiye ortamı değişecek, Ortadoğu ve tüm dünya değişecektir. Devlet

KÜRT TARAFI

KRONOLOJİK
BAKIŞ

YENİ SÜREÇ GELİŞMELER, AKTÖRLER, TUTUMLAR

yıkılmayacak, demokrasiye duyarlı ve açık temelde yeniden yapılandırılacaktır. Beklenen açıklamasıyla yeni bir süreç başlayacaktır. Kuşkusuz her şey bir açıklama ile gerçekleşmeyecektir. Sorun hepimizin olduğu gibi, görev de hepimizindir. Herkesin yeni süreçteki görev ve sorumluluklarını doğru anlaması ve sahip çıkıp pratikte yerine getirmesi gerekecektir" ifadelerine yer verdi.

13 ŞUBAT 2025:

PKK yöneticilerinden Cemil Bayık Abdullah Öcalan'dan kendilerine bir mektup ulaştırıldığını doğruladı.

15 ŞUBAT 2025:

DEM Parti Eş Başkanları Van Belediyesi'ne kayyum atanmasıyla ilgili açıklama yaptı. Tülay Hatimoğulları: "Bu sembolik günlere nasıl önem atfettiklerini çok iyi biliyoruz. Siz bugün Van'a kayyum atayarak var olan diyalog sürecini dinamitlemeyi mi hedefliyorsunuz? Barış sürecinin konuşulduğu ve toplumun umutlandığı bir dönemde bu diyalog sürecini darbelemeyi mi hedefliyorsunuz? Bu soruları Erdoğan'ın cevaplaması gerekiyor" dedi.

17 ŞUBAT 2025:

DEM Parti Sözcüsü Ayşegül Doğan Abdullah Öcalan'ın yazdığı bir mektubun Kandil dışında "Kuzey ve Doğu Suriye'de SDG'li yetkililere ve Avrupa'da da işte KCDK-E ve KNK" gibi muhataplara da iletilildiğini doğruladı.

22 ŞUBAT 2025:

Tuncer Bakırhan Adalet Bakanının Abdullah Öcalan'a dönük "videolu çağrı mevzuata aykırı" açıklamasına cevap verdi: "Hukuk mu, mevzuat mı bıraktınız. Orada gayri resmi hukuk uygulanıyor. Mevzuatın olmadığı bir yerde mevzuatı mı bize hatırlatıyorsunuz Sayın Bakan?.. Şimdi yapılacak bu çağrı karşısında sizi ciddiyete, samimiyete davet ediyorum. Sayın Öcalan'ın çağrısını anında paylaşacak bir yol ve yöntem bulmanız gerekiyor."

24 ŞUBAT 2025:

Bese Hozat Abdullah Öcalan'dan gelecek çağrının görüntülü olması gerektiğini aksi durumu kabul etmeyeceklerini söyledi.

27 ŞUBAT 2025:

Abdullah Öcalan'ın "Barış ve Demokratik Toplum Çağrısı" başlıklı çağrısı İmralı Heyeti tarafından okundu. Çağrıda şu mesajlar öne çıktı: "Demokratik toplum ihtiyacı kaçınılmazdır. [PKK'nin] Aşırı milliyetçi savruluşunun zorunlu sonucu olan; ayrı ulus-devlet, federasyon, idari özerklik ve kültüralist çözümler, tarihsel toplum sosyolojisine cevap olamamaktadır... Varlığı zorla sona erdirilmemiş her çağdaş cemiyet ve partinin gönüllü olarak yapacağı gibi devlet ve toplumla bütünleşme için kongrenizi toplayın ve karar alın; tüm gruplar silah bırakmalı ve PKK kendini feshetmelidir."

KÜRT TARAFI

KRONOLOJİK
BAKIŞ

YENİ SÜREÇ GELİŞMELER, AKTÖRLER, TUTUMLAR

28 ŞUBAT 2025:

Selahattin Demirtaş Gazete Duvar'a yazdı: "Erdoğan, Bahçeli ve Öcalan... Allah hepsine uzun ve sağlıklı ömür versin... Ben, Gabar'da nöbetteki asker kardeşimin de Kandil'deki öz kardeşimin de ölmesini istemiyorum. İkisi de birbirine kurşun atmayı bıraksınlar."

1 MART 2025:

PKK Yürütme Komitesi ateşkes ilan ederek şu açıklamayı yaptı: "Biz PKK olarak söz konusu Çağrının içeriğine olduğu gibi katılıyoruz ve kendi cephemizden çağrının gereklerine uyacağımızı ve uygulayacağımızı belirtiyoruz. Fakat başarı için demokratik siyaset ve hukuki zeminin de uygun olması gerektiğinin altını çizmek istiyoruz."

4 MART 2025:

DEM Parti eş başkanları düzenledikleri basın toplantısında Öcalan'ın çağrısının PKK'ye yönelik yapılmış olduğunu, Suriye'de ise farklı bir denklem olduğunu ve çağrının Suriye'yi olumlu etkileyecek olmakla beraber YPG'nin silah bırakmasına yönelik olmadığını söylediler.

12 MART 2025:

Tuncer Bakırhan: "Heyetimiz Sayın Erdoğan'la görüşecek, görüşmeli. Niye görüşmesin, yürütmenin başı. Meselenin çözümünün en önemli taraflarından birisidir. Heyetimiz başvuru hazırlıklarımızı bugün veya yarın yapacak"

13 MART 2025:

Cemil Bayık fesih kongresi tartışmalarıyla ilgili: "Türk devleti her gün keşif uçakları uçuruyor, saldırıyor. Bu koşullarda kongrenin toplanması mümkün değil ve tehlikeli. Koşullar sağlanırsa kongre toplanır ve o kararları alır" dedi.

18 MART 2025:

Murat Karayılan: "Kongre toplama, Parti'yi feshetme ve silah bırakma kararı almak sıradan bir durum değildir. Ancak bu partinin kurucusu ve tüm arkadaşların esas aldığı Önder Apo bu süreci sonuca götürebilir. Hiçbir grubun dışarıda kalmaması, herkesin ikna olması için böyle olmasını belirtiyoruz. Bazıları bunları şart olarak yorumluyor ve 'şart kabul etmiyoruz' diyor ancak bu, tekerin dönmesi için bir ihtiyaçtır" dedi. Duran Kalkan da ertesi gün yaptığı açıklamada "Şubat'ın başında bize Önder Apo'dan mektup ulaştı. 8 Şubat'ta cevap verdik mektuba. Onun dışında bir de 27 Şubat günü çağrı oldu. Bunun dışında bize ulaşan herhangi bir şey yok. İmralı heyeti çalışmalar yürüttü, takip ediyoruz. Belli bir tartışma var. Bunun ötesinde pratikleşmiş bir durum yok. Biz savaşın yönetimi olabiliriz, bir savaş yürütebiliriz ama barışın yönetimin olamayız. Barışı ancak Önder Apo sağlayabilir. Önder Apo barış sürecini yönetebilir. Dolayısıyla bu konuda bizden fazla bir şey beklenmemeli" dedi.

24 MART 2025:

KÜRT TARAFI

KRONOLOJİK
BAKIŞ

YENİ SÜREÇ GELİŞMELER, AKTÖRLER, TUTUMLAR

Ayşegül Doğan partisinin MYK toplantısı sırasında gazetecilerin sorularını yanıtladı: Milyonlarca İstanbul'un seçtiği belediye başkanı tutuklandı. İstanbul'a kayyum tecrübesi yaşatılmak istendiği gibi tüm bu yolların taşlarının nasıl döşendiğini, ortak mücadeleye ihtiyacımız olduğunu çokça anlatmaya çalıştık. Kime olursa olsun halk iradesinin gaspının hep karşısında olduk. Bugün de, dün olduğu gibi daha büyük bir kararlılıkla bu irade gaspının karşısında duracağız.

26 MART 2025:

Sırrı Süreyya Önder Bianet'e konuştu: Sayın Bahçeli bir fiskeyle birçok tabuyu yerle bir etti. Neler bunlar hatırlayalım. Bu cumhuriyet Kürdün de cumhuriyetidir dedi, ve 'Kürt kökenli' inkarını dil ve resmi söylem alanından defetti. Sayın Öcalan'ı Meclis'e davet etti. *"Kurucu Önder" kavramını kullandı. En önemlisi "Geleceği birlikte kuralım," dedi. Bunun yarısını söyleyen herkese teşekkürü bir borç bilirim.*

10 NİSAN 2025:

Sırrı Süreyya Önder ve Pervin Buldan'dan oluşan DEM Parti heyeti külliye Cumhurbaskanı Erdoğan ile görüşükten sonra *"Çok pozitif bir görüşme oldu. Çok daha umutluyuz. Bu konuda sayın cumhurbaskanı oldukça önemli bir yerde duruyor. Amacımız barışı sağlamak. Çok çok verimli bir görüşme oldu. Süreç güzel sürüyor" ve "Bugün geline nokta itibarıyla dünden daha umutlu olduğumuzu bütün ülkemizin bilgisine sunmakta onur duyuyoruz"* değerdendirmelerini yaptılar

26 NİSAN 2025:

Tüm Kürt tarafların katılımıyla Kamışlı'da Rojava Birlik ve Ortak Tutum Konferansı düzenlendi. Mazlum Abdi, İlham Ahmed, Salih Müslim, Mesud Barzani'nin temsilcisi Hamid Derbendi, ENKS başkanı Mihemed İsmail, KYB temsilcisi Emin Baba Şeyh ve DEM Partili bir heyet de katıldı. Toplantının sonuç bildirgesinde *"Tarihi sorumluluklarımız ve mevcut sürecin gereklilikleri, kolektif iradeyle ortak bir Kurdî görüş oluşturmak ve Suriye'deki Kürt sorununa demokratik ve ademi merkezîyetçilik gibi adil bir çözümü gerekli kılmaktadır" ifadeleri yer aldı. Konferansta konuşma yapan Mazlum Abdi: "Konferansın amacı Suriye'yi bölmek değil, Suriye topraklarının birliğidir. Suriye topraklarının birliğinden yana olduğumuzu bir kez daha vurguluyoruz. Kürt birliğinin Suriye'nin birliği olduğunu, Kürtlerin gücünün Suriye'nin gücü olduğunu vurguluyoruz."*

28 NİSAN 2025:

PKK Yürütme Konseyi 1 Mayıs gündemiyle bir açıklama yayınladı ve silah bırakma kongresine dair bir mesajlar paylaştı. ANF'de yayınlanan açıklamada *"Dem Parti İmralı Heyeti iyimser açıklamalar yapıyor. Önder Apo'nun umutlu olduğunu ve çalışmalarını sürdürdüğünü duyuyoruz. Fakat 27 Şubat tarihli Çağrı'da belirtilenlerin yapılabilmesi için bize ulaşan somut bir şey henüz yok. Bu durumun değişmesini, Önder Apo'nun özgür yaşar ve çalışır koşullara*

KRONOLOJİK
BAKİŞ

YENİ SÜREÇ GELİŞMELER, AKTÖRLER, TUTUMLAR

kavuşarak herkesin dört gözle beklediği parti kongresini yönetir hale gelmesini diliyoruz" dendi.

30 NİSAN 2025:

Mustafa Karasu MedyahaberTV'ye konuştu: *"Apo'nun katılımının çeşitli biçimlerde gerçekleşmesi gerekiyor. Doğrudan katılmayabilir ama şu anda katılma imkânları fazlasıyla vardır. Teknik imkanlar gelişti. Hareketin kongre yapmama gibi bir yaklaşımı yok. Burada bir sorun çıktıysa, gecikme oluyorsa bunun nedeni; böyle bir kongrenin gereklerini hükümetin zamanında yerine getirmemesidir."*

3 MAYIS 2025:

Sırrı Süreyya Önder tedavisinin 18. gününde çoklu organ yetmezliği nedeniyle hayatını kaybetti.

KCK Yürütme Konseyi Eşbaşkanlığı: Kendisi bu anlamda barış ve demokrasi şehididir. Keza Sırrı Süreyya Önder büyük bir mücadele insanıdır. Sosyalist, devrimci ve yurtseverdir. Yaşamı sosyalizm, demokrasi ve özgürlük mücadelesiyle geçmiştir. Değerli Sırrı Süreyya Önder çok önemli bir çalışma olan barış çalışmasını yürütüyor, buna öncülük ediyordu. Kendisinden hala büyük beklentiler vardı, ancak şimdiye kadar yürüttüğü çalışmalar da çok büyüktü ve diğer çalışma arkadaşlarıyla birlikte barış çalışmalarını önemli bir noktaya getirmeyi başarmıştır. Kendisini kaybetmenin büyük acısını yaşasak da, anısına layık olmanın en doğru yolu yürüttüğü barış ve demokrasi mücadelesini geliştirmek ve sonuca ulaştırmaktır. Kendisine olan saygı ve ideallerine olan bağlılığımız gereği böyle bir çaba içerisinde olacağımızı belirtiyoruz. Herkesi de Sırrı Süreyya Önder'in değerli anısına bağlılığın gereği olarak barış ve demokrasi mücadelesini bıraktığı yerden omuzlamak ve sonuca ulaştırmak amacıyla çabalarını arttırması çağrısında bulunuyoruz.

9 MAYIS 2025:

DEM Parti Sözcüsü Ayşegül Doğan partisinin MYK toplantısı esnasında gazetecilerin sorularını yanıtladı: *"PKK'nin kongreyi topladığını duyurması an meselesi. Her an kongreyi topladığını duyurabilir PKK. Biz de bu tarihi adımı büyük bir ciddiyetle bekliyoruz"*.

PKK Merkez Komitesi, Fırat Haber Ajansı'nda yayımlanan yazılı açıklamasında, kongresini 5-7 Mayıs tarihlerinde topladığını duyurdu. Kongrede, Öcalan'ın çağrısı temelinde *"tarihi öneme sahip kararlar alındığını"* belirtti. Açıklamada alınan kararlara ilişkin *"geniş ve ayrıntılı bilgi ve belgelerin, iki farklı alandaki sonuçlar birleştirildikten sonra çok yakın zamanda kamuoyu ile paylaşılacağı"* ifade edildi ve kongrenin *"bütün çalışma alanlarını temsil eden delegelerle iki farklı alanda birbirine paralel olarak gerçekleştirildiğini"* ve *"Önder Abdullah*

**KRONOLOJİK
BAKİŞ**

YENİ SÜREÇ GELİŞMELER, AKTÖRLER, TUTUMLAR

Öcalan'ın kongreye sunduğu perspektif ve önerileri" de değerlendirdikleri belirtildi.

Kürt siyasetçi Leyla Zana, X hesabından şöyle yazdı: "Yeni dönem, yeni umutlar, yeni mücadele biçimi hepimize yeni sorumluluklar yüklüyor. Demokratik, eşitlikçi, adil ve özgür yarınlara bu bilinç ve hassasiyetle yaklaşmalıyız. Bu duygu ve düşünceler ışığında coğrafyamıza hayırlı olmasını temenni ediyorum."

DEM Parti Milletvekili Saruhan Oluç İlke TV'de katıldığı yayında: "İlk aşamada yargı alanında reform adımlarına ihtiyaç var. Kurban Bayramı sonrasında, Haziran ayında Meclis gündemine gelecek yargı paketleriyle hukuk alanında bazı değişikliklerin yapılması söz konusu olabilir" dedi.

12 MAYIS 2025:

PKK 12. Kongre kararını açıkladı: "Önder Apo Kürt-Türk ilişkilerinin sorunsallaştığı Lozan Antlaşması'nın ve 1924 Anayasası'nın öncesini referans alarak, Ortak Vatan ve Kürt-Türk halklarının kurucu öge olduğu Demokratik Türkiye Cumhuriyeti perspektifini ve Demokratik Ulus anlayışını Kürt sorununun çözüm çerçevesi olarak benimsedi. Cumhuriyet tarihi boyunca gerçekleşen Kürt isyanları, 1000 yıllık tarihi Kürt-Türk ilişki diyalektiği ve 52 yıllık önderlik mücadelesi Kürt sorununun ancak Ortak Vatan ve Eşit Yurttaşlık temelinde çözülmesinin kazandıracağını göstermiştir. 3. Dünya Savaşı kapsamında Ortadoğu'da yaşanan güncel gelişmeler de Kürt-Türk ilişkilerini yeniden düzenlemeyi kaçınılmaz kılmaktadır...PKK'nin Olağanüstü 12. Kongresi PKK mücadelesinin, halkımız üzerindeki inkâr ve imha siyasetini parçaladığını, Kürt sorununu demokratik siyaset yoluyla çözüme noktasına getirdiğini, bu yönüyle PKK'nin tarihi misyonunu tamamladığını değerlendirdi. Bu temelde PKK 12. Kongresi, pratikleşme süreci Önder Apo tarafından yönetilmek ve yürütülmek üzere PKK'nin örgütsel yapısının feshedilmesi ve silahlı mücadele yöntemini sonlandırması kararlarını alarak PKK adıyla yürütülen çalışmaları sonlandırdı."

14 MAYIS 2025:

DEM Parti Sözcüsü Ayşegül Doğan, Öcalan'a 'umut hakkı'yla ilgili sorulan soruya, "Böyle bir durum söz konusu değil. Böyle bir görüşme de yok" yanıtını veren Adalet Bakanı Yılmaz Tunç'a tepki gösterdi: "Sayın Bakan, umut hakkı tartışmasından bağımsız; üslubunuz bu süreçte ihtiyacımız olan yapıcı dilden uzak, ne yazık ki zehirleyici bir etki yaratıyor. Polemiğe değil, hukuka ve demokratik uzlaşya ihtiyacımız var."

KCK Dışilişkiler Sözcüsü Sagros Hiwa BBC Farsça'ya verdiği röportajda "Şimdiye kadar yapılanlar, PKK tarafından iyi niyetin tek taraflı olarak ilan edilmesi ve Kürt sorununun demokratik çözümünün önünü açmak amacıyla PKK tarafından atılan tek taraflı adımlardır. Artık diğer ilgili tarafların, özellikle de Türk devletinin, Kürt sorununun barışçıl ve demokratik çözümüne yönelik gerekli

KÜRT TARAFI

KRONOLOJİK
BAKIŞ

YENİ SÜREÇ GELİŞMELER, AKTÖRLER, TUTUMLAR

siyasi ve hukuki adımları atma zamanı gelmiştir. Bundan sonra ne olacağı, tamamen devletin atacağı hukuki ve siyasi adımlara bağlıdır" dedi.

21 MAYIS 2025:

Karayılan'ın PKK'nın fesih kongresindeki konuşması yayımlandı: "Yeni süreci de hala anlamak istiyorum. Duygusalım çünkü çok bedel ödedik. Reber Apo'nun çok kararlı ve moralli bir şekilde hareket ettiğini görüyorum, ben de demek ki tamamdır diyorum. Biliyorum ki; Reber Apo bir şeyden emin değilse böyle ısrar etmez, demek ki emindir...Rêber Apo çizgisini yürüteceğiz. İnanıyorum ki bu kongre bunun kararını alacaktır. Fakat Türk devleti bütün bunlara rağmen yola gelmezse, şiddette ısrar ederse, o zaman anladıkları dilden gerekli cevabı vermesini de biliriz. Herkes bunu bilsin...Şu an tünel savaşında, tim savaşında ustayız. Arkadaşlar beş yıldır yürüttükleri bu savaşta ustalaştılar. Bunu tecrübe edene kadar çok kayıplar verdik..."

25 MAYIS 2025:

Diyarbakır'da Demokratik Yerel Yönetimler Ara Dönem Toplantısı'nda konuşan Tuncer Bakırhan iktidar medyasının diline ve Mehmet Uçum'un siyasi tutsak yoktur yorumlarına tepki gösterdi: "Allah aşkına akşam çocuklarınız ailelerinizle televizyon kanallarını, yorumları izlediğinizde bu ülkede gerçekten 100 yıllık bir mesele çözülüyor çıkabilir misiniz? Dile dikkat edilmesi gerekiyor. Siz de izliyorsunuz karactersiz karakteri küçük kimi insanlar yüzeysel irite edici rahatsız edici dil kullanıyor. Reddediyoruz. Küçük karakterli insanlarla Türkiye'nin yüz yıllık toplumsal barışı konuşulur tartışılır mı? Neymiş siyasi tutsak demeyecekmişiz! Ne diyeceğiz? Eşya adıyla çağırılır. Danışmana danışman diyoruz. Selahattin Demirtaş'a, Figen Yüksekdağ'a da siyasi tutsak diyoruz. Sanki hukuk var, sanki insanlar düşüncelerinden inançlarından dolayı içeride değil, sanki demokrasi var, siyasi tutsak demeyecekmişiz. Bir taraftan da haklı aslında siyasi rehine mi diyelim o zaman!"

26 MAYIS 2025:

Bese Hozat Medya Haber TV'ye konuştu: "Demistik ki; 'Önder Apo olmadan bu kongreyi toplayamayız. Bu kongreyi ancak Önder Apo toplayabilir, yürütebilir ve yönlendirebilir.' Bu çağrı karşılık buldu. Bu anlamda Önder Apo yeterli düzeyde kongreye katıldı, kongreyi yürüttü ve yönlendirdi diyebiliriz. Şu çok nettir, bunu açık ifade ediyoruz. Savaşçıların elinden silahı ancak Önder Apo alır. Bu süreci eleştirenler var. Bir kesim diyor; işte Kürtlerle AKP anlaştı, cumhuriyeti tasfiye edecekler, laikliği tasfiye edecekler. Gerçekten bu değerlendirmeler çok akıl dışıdır.Önder Apo, Kürdistan ve Türkiye yurtseveridir; O bu tabloda Türkiye ile birlikte olmayı seçti. Ve bu kararlar böyle alındı...Türkiye Suriye'de etkili olmak istiyorsa, bu etkinin de kalıcı olmasını istiyorsa Kürtlerle barışmak zorundadır."

27 MAYIS 2025:

Tuncer Bakırhan meclis grup konuşmasında konuştu: İktidar niye sahada yok? Seçimlerde ilçe ilçe, köy köy dolaşan iktidar, Türkiye'nin yüzyıllık meselesi tartışılırken, çözüm yolu aranırken, neden Siirt'in Şirvan ilçesine, Kars'ın Digor ilçesine gelmiyor? Neden anlatmıyor bu süreci?..Bu sürecin odağında olan adalet

KÜRT TARAFI

KRONOLOJİK
BAKIŞ

YENİ SÜREÇ GELİŞMELER, AKTÖRLER, TUTUMLAR

duygusunu zedeleyen infaz kanunu, artık demokratik standartlara göre yeniden düzenlenmelidir. Cezaevleri boşaltılmalı, cezaevlerinde bulunan tutsakların aileleri çifte bayram yapabilmelidir...Anayasa tartışması tabu değil; demokrasi, özgürlük, adalet ekseninde samimi müzakere alanı olmalıdır. Ne eski vesayete sığınırız, kabul ederiz ne de mevcut merkezileşmeyi kabul ederiz. Biz üçüncü yoluz, biz demokratik zeminiz. Biz 86 milyon insanın barış içerisinde, kardeşçe yaşamasını savunan bir yoluz ve öyle olmaya devam edeceğiz. Biz kimsenin yedeği ya da pazarlık unsuru *değiliz*."

28 MAYIS 2025:

PKK'nın fesih kararına MLKP'den (Marksist-Leninist Komünist Parti) tepki geldi: *"Temel hakları kapsamayan yazısız bir anlaşmayla silahlı mücadeleye son verilmesi; silahların resmen teslimi adil ve demokratik olmayan bir barışın kabulüdür. Sömürgeci barış gidişini durdurmak devrimci partilerin güncel görevidir. Ezilenler, namluların karşısında çıplak yumruklarıyla dövüşmeye mahkum edildikçe devrim imkansızdır. Kürdistan ve Türkiye işçi sınıfını, ezilenleri yasal-yasadışı, barışçı-kitle şiddetine dayalı, silahlı-silahsız tüm araç ve biçimlerle yürütülen mücadeleye omuz vermeye; bu doğrultuda birleşmeye, örgütlenmeye, savaşmaya çağırıyoruz."*

29 MAYIS 2025:

Duran Kalkan, PKK'nın fesih kararını eleştiren MLKP'ye ANF'ye yaptığı açıklamalarda tepki gösterdi: *"Bu kadar savaşıldıktan sonra niye savaşı bırakıyor diyorlar? Kürtlerin ömrü hep savaşla mı geçecek? Bazıları çok akıllı. Bu kadar savaş istiyorlarsa kendileri savaşsınlar. O kadar savaş aşığıysalar durmasınlar, savaşsınlar, ellerinden alan mı var? Devrimcilik ölçüsünü belirleyen şiddet değil ideolojik düzeydir."*

Kalkan ayrıca şunları söyledi: *"Hiçbir adım atmadan, hiçbir değişim yapmadan bunu istiyorlar. Mesela üç hafta geçti ama hâla hiçbir pratik gelişme yoktur. Ne bir yasa çıktı, ne de farklı bir şey. Devlet Bahçeli'nin umut vaat eden güzel sözleri var. Katılıyoruz gerçekten. Devlet Bahçeli gibi birinden bunların çıkmış olmasını da oldukça anlamlı da buluyoruz. Fakat söz düzeyinde kalıyor. Hiçbiri henüz uygulamaya geçmiş değil. Uygulama AKP'nin elinde ve hiçbir gelişme görmüyoruz. Tam tersine bu imkânları muhalefeti geriletmede, CHP'yi zayıflatmada, cumhurbaşkanı alternatifini ortadan kaldırmada kullanmak istiyor."*

31 MAYIS 2025:

DEM Parti MYK, CHP'li belediyelere yönelik gerçekleştirilen gözaltılar hakkında yazılı bir açıklama yaptı: *"İstanbul Büyükşehir Belediyesi başta olmak üzere muhalefet belediyelerine yönelik bir tür kuşatmaya dönüştürülmüştür. Çağrıldıklarında ifade verebilecek insanların, hukuki açıdan meşruiyeti olmayan bir yöntemle ve bir itirafçının beyanlarına dayanılarak bu şekilde gözaltı ve tutuklamaya maruz bırakılması, hukuk ve demokrasiye yönelik ağır bir ihlaldir."*

KRONOLOJİK
BAKIŞ

YENİ SÜREÇ GELİŞMELER, AKTÖRLER, TUTUMLAR

Atılan adımlar, içinden geçtiğimiz tarihi dönemin hassasiyetine aykırı bir şekilde, demokratik siyaset alanını da daraltmaktadır."

2 HAZİRAN 2025:

Rojava Özerk Yönetimi heyeti ile Şam hükümeti heyeti arasında gerçekleştirilen ilk resmi ve kamuoyuna açık toplantıda taraflar, dört ana başlıkta uzlaşmaya vardı:

10 Mart Mutabakatının takibi için alt komiteler kurulacak:

Demokratik Suriye Güçleri (DSG) Genel Komutanı Mazlum Abdi ile Geçiş Hükümeti Başkanı Ahmed El Şara arasında imzalanan mutabakatın uygulanmasını takip edecek uzman alt komiteler oluşturulacak. Eğitimde güvence ve uyum sağlanacak: Sınavlar ve sınav merkezleriyle ilgili sorunlar, öğrencilerin haklarını ve eğitim-öğretim sürecinin bütünlüğünü garanti altına alacak şekilde çözümlenecek. Yerinden edilenlerin dönüşü için mekanizmalar geliştirilecek: Göç ettirilen kişilerin geri dönüşlerini kolaylaştıracak yöntemler ele alınacak, bu dönüşleri engelleyen faktörlerin ortadan kaldırılması için birlikte çalışılacak. Eşrefiyê ve Şêxmeqsûd dosyası yeniden açılıyor: Halep'in Eşrefiyê ve Şêxmeqsûd mahallelerine ilişkin dosya tekrar aktif hale getirilecek ve bu konunun istikrar ile toplumsal barışa hizmet edecek biçimde ele alınması sağlanacak.

4 HAZİRAN 2025:

Öcalan'ın PKK'nın fesih kongresine gönderdiği Perspektif adlı değerlendirme örgütün dergisi Serxwebun'da yayınlandı. Öcalan, örgütü eleştirip "50 yıldır anlaşılmadım" dedi, Bahçeli'ye atıf yaptı: "52 yıl 1 ay 1 haftasının sonunda resmen tarihî bir dönemini geride bırakıyoruz. Silahlı mücadele; ulus-devlet amaçlı bir stratejiye dayalı olup bu amaçtan düşüş ve demokratik toplum programına geçiş vazgeçmeyi gerektirir. Burada bir anın tekrarı var, yaratım değeri fazla yok, bir sıçrama yapmak gerekiyor. Bir eşik atlamak gerekiyor. Tuhaftır, devletin en yetkili sesi ve eli olarak Devlet Bahçeli açtı bu yeni dönemi. Hem bir barış çağrısı hem tutarlı hem de demokratik çözüm içeriği olan bir barış çağrısı."

6 HAZİRAN 2025:

Tuncer Bakırhan, 11 Ağustos 2017'de Trabzon Maçka'da PKK ile girilen çatışmada hayatını kaybeden 15 yaşındaki Eren Bülbül'ün annesi Ayşe Bülbül'ü arayarak bayramını kutladı. DEM Parti'den yapılan açıklamada Bakırhan'ın "Barış Anneleri, Cumartesi Anneleri, Gezi Ailelerinden Berkin Elvan'ın ailesini ve Eren Bülbül'ün annesi Ayşe Bülbül'ü arayarak bayramlarını kutladığı" duyuruldu.

10 HAZİRAN 2025:

PKK yöneticisi Helin Ümit, PKK'ya yakın Medya Haber'e konuştu. Daha önce "PKK Merkez Komite Üyesi" unvanını kullanan Ümit, bu kez "Kürdistan Özgürlük Hareketi üyesi" titriyle konuştu: "CHP'ye dönük operasyonlar süreci olumsuz etkiliyor. Diyelim ki bir suç ya da yolsuzluk varsa elbette mücadele

KÜRT TARAFI

KRONOLOJİK
BAKIŞ

YENİ SÜREÇ GELİŞMELER, AKTÖRLER, TUTUMLAR

edilmeli ama ortadaki tablo bunun ötesindedir... Bu süreç akamete uğratılmak ya da kontrol altına alınmak mı isteniyor? CHP başta olmak üzere diğer partiler sürece dair tutumlar takındı. Daha güçlü bir ses çıkacaktı, belki de bu engellenmek isteniyor... Kürt Özgürlük Hareketi olarak tutumumuz nettir: Kim gerçekten demokratikleşme mücadelesi yürütüyorsa, biz onun arkasında oluruz. Biz bu iktidar kavgasının bir tarafı olamayız."

11 HAZİRAN 2025:

DEM Parti Sözcüsü Ayşegül Doğan düzenlediği basın toplantısında: *"Öcalan'ın önümüzdeki günlerde farklı siyasi partilerin temsilcileriyle buluşması kuvvetle muhtemel. Öcalan'ın Mesud Barzani, Neçirvan Barzani, Mazlum Abdi ve Talabani ile de görüşmesinin faydalı olacağını düşünüyoruz"* dedi.

13 HAZİRAN 2025:

KCK, İsrail'in İran'a saldırısı hakkında açıklama yaptı: *"Savaşın sorunlara çare olmadığı artık herkes tarafından anlaşılmalı ve savaş politikaları terk edilmelidir. Biz önder Apo'nun ortaya koyduğu demokratik siyaset ve demokratik müzakere yönetimiyle sorunların çözülmesi gerektiğine inanıyoruz. Herkesi bu anlayışla ve bu zeminde hareket etmeye ve savaşla değil, demokratik siyaset, diyalog ve müzakere yöntemiyle sorunları çözmeye çağırıyoruz."*

14 HAZİRAN 2025:

PJAK, İran-israil savaşı ile ilgili yaptığı açıklamada *"Kürt partilerinin işbirliğini ve Kürdistan'da parti egemenliği kavramından halk yönetimine geçişi, bu hassas ve kaderi belirleyici aşamada tarihi bir görev olarak görüyoruz. İranlı kadınların öncülüğünde tüm güçlerin, partilerin, sivil örgütlerin Jin, Jiyar, Azadi devriminin yeni bir aşamasını başlatmak için işbirliği yapmalarını istiyoruz ve bu yönde böyle bir başlangıç için hazırlığımızı ilan ediyoruz"* dedi.

17 HAZİRAN 2025:

Selahattin Demirtaş X hesabından İran-İsrail savaşı ve sürece ilişkin 4 maddelik bir mesaj paylaştı. Sürecin provokasyona yer verilmeden olabildiğince hızlı tamamlanması, iç cepheyi güçlendirmek için hukukun ve adaletin sağlanması, siyasi yargılamaların durdurulması, seçilmişlerin tutuksuz yargılanması ve TBMM'de bir çalışma grubunun oluşturulması gerektiğini söyledi. Tüm siyasi liderlerin bir masada toplanarak ortak bir dış politika toplantısı yapılması gerektiğini de önerdi.

PJAK Dış İlişkiler Sorumlusu Zegrus Enderyarî ANF'ye yaptığı açıklamada şunları söyledi: *"Biz Ortadoğu'da mevcut iktidarların, çatışmacı siyasetlerin dışında üçüncü yol siyasal anlayışını savunuyoruz. Halkların birlikte ve yerelden yönetim modelini savunuyoruz. Bu savaşta taraf değiliz, halklarımızı da bu çatışmaların parçası haline getirmek istemiyoruz."*

**KRONOLOJİK
BAKİŞ**

YENİ SÜREÇ GELİŞMELER, AKTÖRLER, TUTUMLAR

Bayramda Abdullah Öcalan'la görüşen yeğeni, DEM Parti milletvekili Ömer Öcalan, Öcalan'ın söylediklerini aktardı: “Kürtler ve Şam arasındaki görüşmeler ağır ilerliyor. Bu hızlandırılmalı. Ağır aksak yürüyen diplomasi kimseye faydası yok. DEM'in kapsayıcı siyaset yapması için birçok fırsat doğdu. Türkiye'de bir ekonomik kriz var, yoksulluk var. DEM Parti bu konulara eğilmeli ve her yerde gücünü arttırmalı. Artık Karadeniz'de de oy oranının artması gerek. Demokratik bir siyaset ile oyları %20'yi geçer. İktidarın ortağı olursunuz. Alevilerin bazı eleştirilerinin olduğunu belirtti. Onlar için 'Biz burada Alevilik için de çalışıyoruz. Yaşananları cesaretle bir şekilde yorumlamalıyız. Bu Şeyh Said için de geçerli. Yapıcı eleştirilere açığız' dedi. 'Herkes sağlığına dikkat etmeli. Kilo almamalı' dedi. Öcalan fazla kilolu olanlara ve sigara içenlere tepkiliydi.”

18 HAZİRAN 2025:

PKK'nın fesih kararı sonrası Medya HaberTv'ye ilk röportajını veren Duran Kalkan için, “PKK Yürütme Komitesi Üyesi” yerine “Abdullah Öcalan Sosyal Bilimler Akademisi üyesi” dendi. Kalkan: “PKK'nın feshinden geriye dönüş olmaz, biz ileriye bakıyoruz. Silahlı mücadele stratejisini sona erdirmeye kararlıyız.”

20 HAZİRAN 2025:

SDG Genel Komutanı Mazlum Abdi, Yeni Özgür Politika'ya konuştu: “[Kamışlı'daki] Konferansa Kürdistan'ın tüm parçalarından katılım oldu. Alınan kararlar tarihi önemdedir. Şam ile görüşmek üzere oluşturulan heyet, yakın zamanda çalışmaya başlayacak. Bu, Kürt ulusal birliği açısından da önemli bir başlangıç olacak.” [...] “Efrîn'de halkımıza büyük zulüm yapıldı. İnsanlarımız zorla yerinden edildi. Bu gruplar çıkarılmadan halkın geri dönüşü mümkün değil. İlk adım güvenliğin sağlanması ve el konulan mülklerin iade edilmesi olacak.” [...] “Savaşçılarımızın hakları, statüleri ve komuta yapısı yok sayılamaz; bu bizim kırmızı çizgimizdir.” [...] “Biz diyalog ve müzakereler yoluyla sorunların çözümünden yanayız. Çatışma ve savaş hiçbir zaman kalıcı çözüm ve barış için tek yol değildir.” [...] “Önder Apo ile görüşmek benim için bir onur olur. Bu görüşme dört parçada Kürt sorununa çözüm konusunda büyük katkı sunar.” [...] “Türkiye ile iletişimimiz var. Bu sürecin kalıcı barışa dönüşmesini istiyoruz.”

25 HAZİRAN 2025:

Bese Hozat MedyaHaberTV'ye konuştu: Yasal, anayasal düzenlemeler yapılmadan dağdaki gerilla nasıl ovaya inecek? Nasıl ovada siyaset yapacak? [...] Siyaset alanı açılacak ki, Türkiye'ye karşı silah kullanan bu insanlar gidip Türkiye'de siyaset yapabilsin.” [...] “Çözüm niyeti olan, çözüm zihniyeti ve politikası olan, PKK kendisini feshettikten, silahlı mücadeleyi durdurduktan hemen sonra ikinci gün hemen komisyon oluşturdu, meclisi topladı, meclis tartıştı, yasa çıkarırdı. PKK'ye özel bir yasa çıkartırdı, siyaset hakkı tanırdı.” [...] “PKK bu yaklaşımla, bu anlayış karşısında ne silah bırakır, ne gelip teslim olur.” [...] “Bölge şu anda cehenneme dönmüş durumda. Bu ateş Türkiye'ye sıçrar. Türkiye'nin bu durumdan kendisini kurtarmasının tek yolu, Kürtlerle kesinlikle stratejik ilişki ve ittifaktır.”

KÜRT TARAFI

KRONOLOJİK
BAKIŞ

YENİ SÜREÇ GELİŞMELER, AKTÖRLER, TUTUMLAR

30 HAZİRAN 2025:

Grup konuşması çıkışı gazetelecilerin sorularını yanıtlayan Sezai Temelli, PKK'nin silah bırakmasına ilişkin konuştu. Silah bırakmanın önümüzdeki hafta olabileceğini fakat bu meselelere takılmak yerine hukuki altaypıyı sağlayarak halkın beklentilerini karşılanmaya çalışılması gerektiğini söyledi. Sezai Temelli aynı zamanda DEM Partinin Cumhurbaşkanı Erdoğan ile Temmuz'un 8-9'u gibi görüşüp sonrasında da İmralı'yı ziyaret edeceğini bildirdi.

3 TEMMUZ 2025:

KCK yöneticisi Zagros Hiwa, Associated Press'e konuştu, PKK'dan ilk silah bırakacak grupla ilgili bilgiler paylaştı: *"Bir grup gerilla dağlardan inerek barış ve demokratik siyaset için iyi niyet göstergesi olarak silahlarına veda edecek. Silahlarını STK'lar ile ilgili tarafların gözetimi altında imha edecekler. Sayıları 20-30 arasında olabilir."* AP ajansı: *"Silah bırakma töreninin 10-12 Temmuz tarihleri arasında IKBY'nin Süleymaniye kentinde olması bekleniyor."* Aynı haberde sözlerine yer verilen bir IKBY yetkilisi ise *"Türklerle güven vermek üzere bazı hafif silahların sembolik olarak imha edilmesi üzerinde anlaşmaya varıldı"* dedi.

10 TEMMUZ 2025:

Öcalan'ın önceki günkü videolu mesajı sonrası KCK Yürütme Konseyi ANF'de bir açıklama yaptı: *"Önder Apo'nun bizden istediği somut adımı atacağımızı belirtiyoruz. Ancak sürecin tek taraflı ve sadece bizim atacağımız adımlarla ilerlemeyeceği bilinmelidir. Bu temelde Barış ve Demokratik Toplum sürecinin geliştireni olan önder Apo'nun esareti son bulmalıdır. Çünkü önder Apo özgür olursa, ancak bu süreç gelişebilir ve amacına ulaşabilir. İkinci olarak da demokratik siyaset ve bütüncül hukuk için gerekenler yapılmalıdır"*

14 TEMMUZ 2025:

DEM Parti Eş Genel Başkanı Tülay Hatimoğulları, Halk TV'de sürece dair soruları yanıtladı. Erdoğan'ın 12 Temmuz günü Terörsüz Türkiye adlı konuşmasında *"En azından biz bu yolu AKP, MHP ve DEM olarak üçlü yürümeye karar verdik"* sözlerinin yeni ittifak olarak anılmasına yanıt verdi: *"Hem sözcüleri Ömer Çelik'in hem de Cumhurbaşkanı'nın kendi ifadelerinde 'İttifakın kast edilmediği' açıklamaları geldi. Biz sürecin başladığı ilk günden bu yana sadece iktidar ile görüşmedik. Muhalefet partileri ile de görüştük. Dolayısıyla başından beri barış sürecinin muhalefetsiz olmayacağını vurguladık. Biz herhangi bir parti ile yürümüyoruz. Biz devletle bu yolu yürütüyoruz."* Hatimoğulları, Öcalan'ın İmralı'dan çıkması ile de ilgili konuştu: *"Bu süreci kamuoyuna daha güçlü anlatmak istiyor. Herkesle görüşebileceği kanal ama İmralı'da olacak diye anlıyoruz. Yani onun oradan çıkma gibi bir ısrarı yok. Ama örgütünün öyle bir talebi var. Kendisinin özgür olmasını istiyor. Bunu şart olarak sunuyorlar."*

18 TEMMUZ 2025:

KÜRT TARAFI
KRONOLOJİK
BAKIŞ

YENİ SÜREÇ GELİŞMELER, AKTÖRLER, TUTUMLAR

KCK Yürütme Konseyi Eşbaşkanı Cemil Bayık, PKK'nin televizyonuna konuştu. *"Silahlı mücadele bir sonuçtur, sebep değil. Bu altyapı değişmediği sürece PKK silah bırakır ama başkası silahlanır (...) Hâlâ terör yasalarını uyguluyorlar. Komisyon özgürlük yasalarını geliştirmedikçe, demokratik entegrasyon yasalarını oluşturmamakla çözüm olmaz.(...) Bir yandan komisyon kuracağız diyorlar, diğer yandan CHP'ye operasyon yapıyorlar. CHP lideri Özgür Özel bu yüzden komisyona katılımı durdurdu. CHP olmazsa bu komisyon hangi sorunları nasıl çözecek? Kürtçe konuşma hakkı dahi gündemlerinde yok. Sorunun adını koymadan nasıl çözecekler? Adı Kürt sorunudur."*

Tuncer Bakırhan T24'e röportaj verdi: Ben masaya oturmam, demokrasi yok' diyorlar. E dün var mıydı demokrasi? Dün İmamoğlu yoktu, Selahattin Demirtaş, Figen Yüksekdağ vardı. Dün Şişli Belediyesi yoktu, benim eş başkanı olduğum Siirt vardı. Bugün mü demokrasi rafa kalktı? Bugün mü demokrasi yok? Bugün mü demokrasi ihlal ediliyor? Bugün mü yargı taraflı davranıyor? Bunlar dün de vardı ama ilk defa sen yaşıyorsun. Sen daha dün yaşadın. Biz yıllardır bunu yaşıyoruz. Kimseye sitem etmedik. 'Niye Altılı Masa'dasın?' demedik. 'Niye hükümetle normalleşme süreci var' demedik. Aynı şeyleri biz de bekleriz...Bu anayasa günün sonunda bizim önümüze gelecek. Orada Kürt sorununun çözümü yoksa, demokratikleşme yoksa, kadın yoksa, gençlerin geleceğine dair umut vaat eden şeyler yoksa, Alevilerin eşit yurttaşlık hakkı yoksa, ekonomide adalet yoksa, doğa kırım devam ediyorsa kim buna 'evet' der? DEM Parti buna 'evet' der mi?

20 TEMMUZ 2025:

Cemil Bayık Sterk TV'ye konuştu: *"Biz yeniden silah kullanmak istemiyoruz. Türk devletinin hukuki bir zemin yaratması gerekir. Türkiye tecridi kaldırır, demokratik entegre yasaları geliştirirse o zaman zemin yaratılır ve biz de silahları bırakabiliriz. Silahlı mücadele bir sonuçtur, sebep değil. Bu altyapı değişmediği sürece PKK silah bırakır ama başkası silahlanır"*

22 TEMMUZ 2025:

DEM Parti Eş Genel Başkanı Tuncer Bakırhan, Parti Meclisi toplantısı öncesi gazetecilere konuştu: *"Tarihi anların yaşandığı ve karanlıkların teyit edildiği bir dönemde teslim olun bildirileri atılıp hâlâ operasyon görüntüleri geliyorsa; dil, kültür, kimlik için çözümü konuştuğumuz bu günlerde Kürtçe müzik dinlediği bir kadın karnındaki bebekle tekmeleniyorsa; bir savcı tam da sayın Erdoğan'ın beyaz Torosları eleştirdiği gün masasına beyaz Toros koyarak mesaj veriyorsa; yargı sopasıyla muhalifler, seçilmişler susturuluyorsa; sandıktan çıkan irade eziliyorsa; DEM Parti'ye dönük yapay gündemler ve karalama çabaları her gün geliştiriliyorsa; medyada iktidarın sözcüsü kabul edilen kalemlerden barış yerine fitne, fesat yayma ateşi çıkıyorsa; Anayasa Mahkemesi'nin aldığı kararlar uygulandığında bundan faydalanan Kürt halkına 'terörist' diye manşet atan savaşın ve inkarın sözcüleri halkları birbirine düşürmek istiyorsa kimse kusura bakmasın, biz bunlara eyvallah etmeyiz, sesimizi de, sözümüzü de yükselterek doğru bildiğimiz yolda yürümeye devam ederiz. (...) Neden Cumhurbaşkanı da Kürt olmasın? Biz yönetmeye adayız. Özellikle Kürt meselesinin demokratik çözümü konusunda kurucu parti kimliği ve tarihsel değerleriyle toplumun*

KÜRT TARAFI

KRONOLOJİK
BAKIŞ

YENİ SÜREÇ GELİŞMELER, AKTÖRLER, TUTUMLAR

Cumhuriyet Halk Partisi'nden beklentisi çok yüksek. Çünkü bu mesele Türkiye'nin demokratikleşmesinin ve toplumsal barışın en temel unsurudur. ”

26 TEMMUZ 2025:

Bir önceki günkü ziyaret sonrası İmralı Heyeti şu açıklamayı paylaştı: “11 Temmuz'da gerçekleşen silahların imha edilme töreniyle ilgili izlenimler ve törenin yansımaları hakkında bilgi aktarıldı. Sayın Öcalan da törenin gerçekleştirilme biçimini, sergilenen irade, inanç ve barış kararlılığını çok değerli bulduğunu belirtti. TBMM gündemindeki komisyon çalışmasının kapsamlı ve kapsayıcı bir yöntemle barış ve demokrasi adına önemli katkılar sunmasını beklediğini vurguladı. Halka ve tüm toplumsal kesimlere en içten selam ve iyi dileklerini iletti.”

27 TEMMUZ 2025:

İlham Ahmed, Rudaw'a konuştu: “(Türkiye ile) Alışveriş var, açık bir kanal var. Direkt görüşmeler... Yani buna ihtiyaç da var, biz bunu önemli de görüyoruz. Özellikle aramızda savaş ve kıyamet koparılırken, çok şiddetli saldırılar varken şimdi en azından doğrudan silah yerine sözlü bir görüşme var. Mesele nedir, bu nasıl çözülür, birbirimizi nasıl anlarız? Bu var. (...) (Türkiye ile ilişkilerin) Biz daha iyi olmasını ve bu ilişkilerin daha da gelişmesini istiyoruz. Birbirimizle tehdit diliyle konuşmak yerine, bir yerde oturup birbirimizi anlamak istiyoruz. Bu mesele nedir, ne istiyoruz? Çünkü onların Şam ile gerçekten çok derin ve iyi ilişkileri var, bunu biliyoruz. Hatta bir yere kadar, Şam'daki geçici yönetim yerine onlar daha fazla açıklama yapıyorlar, bunu da anlıyoruz. Ama bugün Suriye'nin bütünlüğünü düşünüyoruz, onlar da Suriye'nin bütünlüğünden bahsediyorlar. O zaman Kuzey ve Doğu Suriye de Suriye'nin bir parçasıdır, bu düzeyde ilişkilerimizin daha iyi hale getirebilmesi gerekiyor. (...) (Öcalan'dan) bilgi alıyoruz. Direkt veya dolaylı bilgiler diyelim. Bilgi alıyoruz

29 TEMMUZ 2025:

Mazlum Abdi, Suudi Al Arabiya'ya konuştu: “Türkiye ile sürekli iletişim kanallarımız var ve her şey olumlu gidiyor. ‘Tek Ordu, Tek Hükümet, Tek Devlet’ sloganını destekliyoruz. SDG bölgesindeki Rakka, Haseke ve Deyr ez Zor'daki devlet kurumlarının Şam'a iadesini resmen talep ettim. Paris toplantısına katılacağım. Adem-i merkezîyet ülkeyi bölmek değil. Kürt bölgelerinde Arapça'nın yanında Kürtçe'nin de resmi dil olmasını talep ediyoruz.”

6 AĞUSTOS 2025:

Mustafa Karasu Medya Haber TV'ye konuştu: “Kürt sorunu, demokratikleşme söz konusuysa, bunun adresi meclistir. Mecliste alınacak kararlarla çözülecektir. Bu açıdan mecliste bir komisyonun kurulması anlamlıdır. Önemli olan, bu komisyonun nasıl çalışacağı, hedeflerinin ne olacağıdır. Böyle bir komisyonun yasayla kurulması, hedeflerinin daha açık ve net ortaya konulması gerekiyordu. Yani Türkiye'nin demokratikleşmesi ve Kürt sorununun çözümüyle ilgili bir programının, bir hedefinin olması gerekiyordu. Bu komisyon doğru çalışacaksa... Önder Apo ile gidip konuşması gerekir. Önder Apo ile tartışması gerekir. İlk yapacakları konunun bu olması gerekir. Önder Apo ile tartışmadan, Önder Apo

KÜRT TARAFI

KRONOLOJİK
BAKİŞ

YENİ SÜREÇ GELİŞMELER, AKTÖRLER, TUTUMLAR

ile konuşmadan bu komisyonun çok işlevsel olması düşünülemez. Bu komisyon şimdi kuruldu. İki-üç aylık bir zamanlama ifade edilmiş. Böyle olmaz yani. 2-3 ayda ne çözecek? Anlaşıyor ki, sadece silahını bırakıp gelecek, gerillanın durumu ne olacak şeklinde... Ya bu sorunun kaynağı var; bu sorunu ortaya çıkaran nedenler var. Kürt sorunu var; Türkiye'nin demokratikleşme sorunu var. Komisyon bunlarla ilgili olmayacaksa ne anlamı olacak?"

9 AĞUSTOS 2025:

Murat Karayılan'ın SterkTV'de iki bölümlük röportajının ilk bölümü yayınlandı: "Kanaatimizce, şimdiye kadar Türk devleti, Kürt sorununa sürekli bir güvenlik aklı ile baktı ve hep 'güvenlik gücüyle çözeriz' mantığıyla yaklaştı. Umuyoruz ki bugün bu akıl değişmiştir; paradigmasal bir değişim yaşanmıştır. Yaşanmışsa eğer çözüm olabilir. Evet biz silahlı mücadele stratejisini sonlandırdık ve yeni bir sürece girdik. Mücadelemizin stratejisi demokratik siyaset olacak...HPG birkaç yıldır hazırlanıyor. Belli düzeyde taktik tarz yakaladı, savaş doktrinini yeniledi. Artık hava savunma sistemini elde etme ve oluşturma imkânına kavuştuk. En son Nisan ayında... Akıncı düşürüldü. Tam 9645 metre irtifada düşürüldü. Bu süreç yaşanmasaydı, 2025 yılı normal bir şekilde değil farklı bir şekilde geçerdi. Fakat... 27 Şubat'ta Önder Apo'nun tarihi çağrısı oldu ve her şey ona göre ayarlandı"

14 AĞUSTOS 2025:

Tuncer Bakırhan t24'e konuştu: "Hakan Fidan da gözlerini kapattığında her yeri gece sanıyor, gözlerini kapattığında Kürtlerin yok olduğunu sanıyor. 'Kürtler ve hakları yok' deyince sanki yok oluyormuş gibi davranıyor. Ama Hakan Bey yanılıyor. Umarız tez vakitte gözlerini açar, hakikati görür ve çözüme hizmet eden bir dil kullanır...Bildğim kadarıyla Hakan Bey Suriye'nin kabinesinde değil" diyen Bakırhan, "Fakat tüm mesaisi, sabah akşam Suriye ve oradaki Kürtlerin olası bir kazanımı üzerine. Dünya bunu görüyor. Bu çok üzücü bir durum"

21 AĞUSTOS 2025:

Duran Kalkan Medya Haber TV'ye konuştu. Abdullah Öcalan ile yaklaşık bir aydır görüşme olmadığına dikkati çeken Kalkan, "Halbuki sürecin gereği, İmralı kapılarının artık tümünden açılacağı yönündeydi. Beklentiler öyleydi, değerlendirmeler öyleydi. Artık İmralı sistemi ortadan kalkacaktı; hem de bu kadar uzamadan. Fakat, bazı görüşmeler olduysa da böyle bir durum gerçekleşmedi...Tabii komisyondan beklentiler çok. Talepler de çok. Şimdiye kadar belli bir çalışma da yürüttü. Yaptıklarını önemsiyoruz. Arkadaşlarımız da açıklamalarda bulundular. Anlam yüklüyoruz, değerli buluyoruz...Önder Apo bu komisyon talebinde bulunurken, komisyonun kendisini dinlemesi gerektiğini de ifade etti. Yani söyleyeceklerinin olduğunu, komisyon çalışmalarına aktif katılmak istediğini belirtti. Zaten işin gereği o. Böyle olması gerekiyor. Bütün bu süreçlerin bir tarafı, Kürt tarafının baş müzakerecisi. Dolayısıyla Önder Apo'nun da makul bir planlama ve zamanlamayla ve yeterli düzeyde dinlenmesi gerekiyor...“Karamsar bir tavır çizmek istemeyiz” diyen Kalkan, demokratikleşme ve Türk-Kürt kardeşliği için zihniyet ve politikaların değiştirilmesi gerektiğini vurguladı. Kalkan, AKP Sözcüsü Ömer Çelik'in açıklamalarını eleştirerek, “Onun zihniyetinde bir milim değişiklik yoktur. Tek

KRONOLOJİK
BAKİŞ

YENİ SÜREÇ GELİŞMELER, AKTÖRLER, TUTUMLAR

devlet, tek millet, tek dil... Tek, tek, tek, tek... Ulus-devletçilik faşizmdir. Ömer Çelik okusun, baksın faşizm nedir diye. Yani bu kadar faşizmi bu ortamda da dillendirmeye gerek yok. Onunla AKP ve MHP tabanını daha da fazla zehirliyor. Süreç karşıtı hale getiriyor. O zaman bu biçimde konuşan, propaganda yapan bir siyasetin barış getireceğini nasıl öngörebiliriz, değerlendirebiliriz? Bu gerçekten çok güven vermeyen bir durum. Yani şöyle diyebiliriz: 'Zamana ihtiyacım var, bu işler bir anda olmuyor, zordur. Biz ciddi yaklaşıyoruz, adım adım ilerleyeceğiz.' Böyle denirse biz de anlam veririz buna. Ciddi yaklaşırsınız, önemli buluruz. Ama böyle de *denmiyor*" dedi.

29 AĞUSTOS 2025:

DEM İmralı Heyeti, önceki günkü görüşmeden sonra Öcalan'ın mesajlarını açıkladı: *"Tercihim her zaman demokratik cumhuriyet ile demokratik toplum temelli bir entegrasyon. Bu tercihin, siyaset ve basın çevrelerinin bir kısmında basitleştirme ya da yok sayma gibi yaklaşımlarla ele alınmasının ise sürece zarar veriyor. Bunun için adımların ivedilikle atıldığı yeni bir aşama gerekiyor."*

3 EYLÜL 2025:

Pervin Buldan, Abdullah Öcalan'ın Kuzey ve Doğu Suriye ile Suriye'deki gelişmelere dair de değerlendirmelerde bulunduğunu söyledi. Buldan, Öcalan'ın bu gelişmeleri devlet heyeti ile görüştüğünü belirterek, şöyle devam etti:

"Bizimle, DEM heyetiyle sadece Türkiye siyasetini ama şunu dediğini birkaç sefer biliyorum. 'Suriye ve Rojava kırmızı çizgimizdir. Benim için orası ayrıdır.' Yani Suriye'ye dair birkaç sefer bu belirlemeyi yaptı. Ama onun dışında Suriye ve Rojava'ya ilişkin bizimle bir değerlendirme yapmadığını ifade etmek istiyorum. Bunu ağırlıklı olarak devlet heyetiyle görüştüğünü, sorunu orada tartıştığını ve hatta eğer fırsat olursa, imkan olursa, fırsat yaratılırsa, orayla da bir iletişim kurmayı önemseydiğini ifade ediyor. Onlarla konuşup, onlarla kendileriyle tartışıp bu meselede nasıl bir yol izlenmesi gerektiğini ve nasıl bir karar çıkması gerektiğini onlarla da konuşmak istediğini, tartmak istediğini ifade etti. Bu henüz gerçekleşmedi ama önümüzde yol alınırsa, süreç ilerlediği zaman içerisinde bu fırsat yaratılırsa, belki oraya dair, Rojava'daki yetkililerle görüşmeler, temaslar olursa, sanırım daha kolay çözülür diye tahmin ediyoruz."

4 EKİM 2025:

DEM Parti Basın Bürosu'nun aktardığına göre, Öcalan şöyle dedi:

Bunda [süreçte] rol oynayan herkes büyük ve onurlu bir emeğin sahibidir. Uygarlığın üç yüzyıl yıkıcı çatışmalardan ve dünya savaşlarındaki korkunç kayıplardan sonra geliştirdiği önemli çözüm modellerinden biri müzakereci demokrasidir. Bunun özünü oluşturan yöntem ve mekanizmalar, Türkiye'nin içeride ve dışarıda yaşadığı pek çok sorunun çözümü için esas alınmalıdır. 27 Şubat açıklamasında belirttiğimiz, sürecin gelişmesinin siyasi ve hukuki gerekliliklere bağlı olduğu cümlemizin arkasındayız.

26 EKİM 2025:

KÜRT TARAFI

KRONOLOJİK
BAKIŞ

YENİ SÜREÇ GELİŞMELER, AKTÖRLER, TUTUMLAR

PKK, Türkiye sınırları içindeki tüm güçlerini geri çekmeye başladığını duyurdu. PKK yönetimi, imzalı açıklamada bu kararın Abdullah Öcalan'ın onayı ile alındığı vurgulandı.

1 KASIM 2025:

Selahattin Demirtaş, "Sürecin muhasebesi: Neler yapabildik ya da yapabiliriz?" başlıklı yazısına gelen tepkilere yanıt verdi: "Siz sürekli ileriye bakın, hızla hedefe doğru ilerleyin. Ve merak etmeyin, kar makinesinin görevi budur. İşini yaptığı için zarar görmez. Ayrıca paniklemeyin, kar makinesinden makam aracı olmaz, limuzin yerine de kullanılamaz."

4 KASIM 2025:

DEM Parti'nin açıklamada bulundu:

"3 Kasım 2025 tarihinde İmralı'da Sayın Abdullah Öcalan ile yaklaşık üç saat süren son derece olumlu bir görüşme gerçekleştirdik. Sağlığı ve morali oldukça güçlüydü. Görüşmemizde özetle şu değerlendirmeleri yaptı: İçinde bulunduğumuz süreci ilerletebilmek, tarihi ve sosyolojiyi daha fazla ciddiye almayı gerektiriyor. Türk-Kürt ilişkisinin bin yıllık iki sütun olarak bugüne geldiğinin tespit edilmesi önemlidir. Bu sütunların görülmesi, anlaşılması ve onarılması suretiyle birlikteliğin güçlendirilmesi gerekir. Çizgiler çekerek değil, güncel sorunlarımızı da kapsayacak bir ufuk oluşturarak hareket etmeliyiz. Sınırlı şartlarda tarihi bir mesele için ciddi bir çaba sarf ediyoruz. Yıkıcı ve negatif değil, pozitif bir aşamayı geliştirmeye çalışıyoruz. Kürt olgusunun tüm boyutlarıyla Cumhuriyetin yasallığına dahil edilmesi ve bunun için güçlü bir geçiş süreci temel alınmalıdır. Bütünsel bir olgu olarak yasallığa geçiş, Demokratik Cumhuriyetin hukuksal temellerini sağlamlaştıracaktır. Bugün dönemsel olarak eşliğinde olduğumuz demokratik entegrasyon imkanı hem yerellik hem evrenseldir. Pozitif aşamaya geçebilmek için bu süreçte herkesin hassasiyet, ciddiyet ve sorumluluk bilinciyle hareket etmesi hayati önemdedir."

8 KASIM 2025:

Selahattin Demirtaş, liderlere ve milletvekillerine seslendi: "Lütfen somut adımlar atmaktan vazgeçmeyin, onun bunun ne dediğine bakmayın, kendinize güvenin ve 86 milyonun barışı hasretle beklediğine inanın. Değerli milletvekillerine de seslenmek istiyorum; gençlerimizi yıllarca dağlara, sınır ötesi operasyonlara gönderdiniz. En büyük riski onların omuzlarına yüklediniz ve ne yazık ki bazıları bunun bedelini canlarıyla, kanlarıyla ödediler. Şimdi risk alma ve bu çatışmayı kökten bitirme olanağı yakalanmışken lütfen siz de azıcık risk alın ve İmralı Adasına giderek bu meseleye noktayı koyun."

17 KASIM 2025:

PKK, 26 Ekim'de aldığı Türkiye'den güçlerini çekme kararından sonra Irak-Türkiye sınırındaki Zap bölgesinden tamamen çekildiğini duyurdu: "Mevcut haliyle söz konusu alanda çatışma riski tamamen ortadan kaldırılmıştır. Bu çekilme ve düzeltme de Öcalan'ın geliştirdiği Barış ve Demokratik Toplum Sürecinin gelişip başarıya ulaşması için önemli bir pratik katkı olmakta ve sürece ilişkin kararlılığımızı bir kez daha ortaya koymaktadır. Bu yeni adımımızın, Kürt

KRONOLOJİK
BAKIŞ

YENİ SÜREÇ GELİŞMELER, AKTÖRLER, TUTUMLAR

sorununun çözümüne ve Türkiye'nin barışı ve demokratikleşmesine hizmet edeceği inancındayız.”

28 KASIM 2025:

Komisyon'un İmralı ziyaretine katılan DEM'li Gülistan Koçyiğit görüşmede Öcalan'ın söylediklerini anlattı: “10 Mart mutabakatını önemseydiğini ve uygulanması gerektiğini söyledi. Belki Suriye bağlamında en temel, altı çizilmesi gereken vurgunun bu olduğunu söylemek gerekiyor.^[1] Oradaki sorunların diyalogla aşılabileceğine inanıyor Sayın Öcalan. Ve kendisinin de bu konuda çok etkili olacağını da açık ve net bir şekilde söyledi. Zaten bu soru kendisine de sorulduğunda ‘Evet, oradakiler de beni dinlerler’ dedi...”

2 ARALIK 2025:

DEM Eş Genel Başkanı Tuncer Bakırhan: “Biz Meclis'te barış için yasa konuşurken, siz neden bir halkı aşağılayıcı sözler kullanıyorsunuz Sayın Özgür Özel? Kürt halkına saygı duymak bu mudur sayın Özel? Herkes çok iyi bilsin ki cellat defterini açacaksak, geçmişti konuşacaksak hepimiz borçlu çıkarsınız.” Özel: “Bunu DEM Parti siyasetçilerinin üstlerine alınmasına ben üzıldüm. DEM Parti ne yapacaktı? MHP gelip elini uzattığında ya da ‘Gelin bir çözüm masası kuralım’ dendiğinde ‘Yok’ mu diyecekti?”

12 ARALIK 2025:

DEM İmralı Heyeti, Bahçeli'yi TBMM'de ziyaret etti. Bahçeli, heyeti kapıda karşıladı. Buldan: “Çok kıymetli ve değerli bir görüşmeydi. Yeni bir aşamaya geçildi. İkinci aşamada yasal ve hukuki bir düzenlemeye ihtiyaç var, bu barış yasası olmalıdır.” Bahçeli: “Her cümlesine imzamı atıyorum.”

13 ARALIK 2025:

Mazlum Abdi'den 10 Mart mesajları: “10 Mart anlaşması yeni Suriye'nin temeli olmalıdır. Biz, DSG ve askeri güçler olarak, Kuzey ve Doğu Suriye'deki 10 Mart anlaşmasına bağlıyız. Özellikle askeri ve güvenlik alanlarında ilerleme kaydettik.”

31 ARALIK 2025:

Bakırhan: “Bu komisyondan yüz yıllık bir meseleyi tümünden çözmesini beklemiyoruz. Komisyonun böyle bir iddiası da gücü de yoktur. Bu komisyon bir bahçıvan gibidir ama tek bir mevsimde o çınarı yetiştirmesi beklenemez. Bahçıvanın görevi toprağı hazırlamak, tohumu ekmek, ilk sulamayı yapmaktır. Komisyon Kürt meselesinin tümünü çözmeyecek ama çözümün filizleneceği toprağı hazırlayacak. Komisyon, bir köprü inşa ediyor ama bu köprü hedefin kendisi değil, bizi o tarafa ulaştıracak yoldur. Olmazlardan başlarsak yol alamayız. Bu nedenle ortak rapor sürecinde ilk etapta ‘olur’ları konuşmalıyız. Bu komisyon ilk etapta silahları devreden çıkma iradesini hukuk zeminiyle güçlendirmeli. PKK ve tüm sonuçlarına ilişkin müstakil ve özel bir yasa çıkarmalı. Demokratik siyasetin önündeki yasal ve idari engelleri ortadan kaldırmalı.”

KÜRT TARAFI

KRONOLOJİK
BAKIŞ

YENİ SÜREÇ GELİŞMELER, AKTÖRLER, TUTUMLAR

12 OCAK 2026:

SDG yöneticisi Hemo, Halep'teki çatışmalar öncesinde Suriye hükümeti ile SDG arasında sonuç çıkmayan görüşmenin olumlu bir şekilde sürdüğü sırada bir Suriye yetkilisinin içeri girerek toplantının bitmesine neden olduğunu iddia etti. Toplantı sırasında Suriye Dışişleri Bakanı Şeybani'nin içeri girerek toplantıyı sona erdirdiği iddia edilmişti.

13 OCAK 2026:

Bakırhan, partisinin grup toplantısında Halep'te yaşanan çatışmalarla ilgili konuştu: *"Şam'ın 50 kilometre ötesinde, Golan'da başka bayraklar dalgalanırken, İsrail Şam'ın göbeğinde başkanlık binanızı bombalarken 'görünmez' olan egemenliğiniz, neden söz konusu Kürtler olunca görünür oluyor? Halep'te hastaneler vuruldu, sivil yerleşimler ağır silahlarla dövüldü. Yüz binler aç susuz bırakıldı. İsrail'in Gazze'de uyguladıkları, dün Kürtlere karşı iki mahallede uygulandı."*

KCK, çözüm süreci ve Halep'teki çatışmalarla ilgili açıklama yayınladı: *"Öcalan, 10 Mart mutabakatının uygulanması açısından çatışmaların olmamasını, sorunların çözümü doğrultusunda adımlar atılmasını istemiş, Kuzey-Doğu Suriye Özerk Yönetimine petrol, sınır kapıları ve bazı konularda adım atılması yönünde mesajını iletmıştır. Bu yönlü girişim ve adımların atıldığı günlerde bu saldırının olması Suriye'de bir çözümün istenmediğini ortaya koymaktadır."* Fidan, *"SDG adım atmamakta direniyor. Ada'dan verilen talimatlara bile direnen bir akıl var"* demişti.

16 OCAK 2026:

Bakırhan, Halep'teki çatışmalar ve çözüm süreciyle ilgili konuştu: *"Hakan Fidan Suriye Dışişleri Bakanı gibi konuşuyor. Halep meselesi Türkiye'nin güç kullanımıyla çözülemez. Suriye'de sorunların kaynağı tekçi ve mezhepçi anlayış."*

18 OCAK 2026:

DEM İmralı Heyeti, Öcalan'la görüşme hakkında açıklama yayınladı: *"Suriye'deki çatışmalar ve artan gerilim nedeniyle son derece endişeli olduğunu belirten sayın Öcalan, bu durumu Barış ve Demokratik Toplum Sürecini baltalama girişimi olarak değerlendirdi. Suriye'deki tüm sorunların ancak diyalog, müzakere ve ortak akılla çözülebileceğini ve çözülmesi gerektiğini ısrarla vurguladı."* Öcalan'ın *"Suriye'deki sorunun konuşularak çatışma zemininden çıkarılması için üzerime düşen sorumluluğu yerine getirmeye hazırım"* dediği aktarıldı.

19 OCAK 2026:

Bakırhan, Suriye'deki gelişmeler hakkında konuştu: *"İktidarın elindeki tüm bahaneler artık tükendi. Yıllardır Suriye'deki durumu bahane ederek bu süreci erteledi, oyaladı. Şimdi orada entegrasyon görüşmeleri masaya oturmuş durumda. Zamana oynama lüksü kalmadı."*

KRONOLOJİK
BAKİŞ

YENİ SÜREÇ GELİŞMELER, AKTÖRLER, TUTUMLAR

20 OCAK 2026:

DEM Parti grup toplantısını Nusaybin-Kamışlı sınırında yaptı. Bakırhan, Bahçeli'ye seslendi: *"Sayın Devlet Bahçeli, 'PKK'nin kurucu önderi' diyor ama onun dediğini söylemiyor. 'Her karışı temizlenmeli, kurutulmalı' diyor. Sen kuru temizlemeci misin?"*

DEM Parti'nin Nusaybin'de Suriye sınırında düzenlediği grup toplantısının ardından bir grup sınırın Suriye tarafına geçti. Grup içinden bir kişi, sınır hattında bulunan Türk bayrağını indirdi. 5 kişi gözaltına alındı. DEM Parti Eş Genel Başkanları: *"Türkiye toplumunun ortak değeri ve ülkenin sembolü olan bayrağa saygısızlık asla kabul edilemez. Haklı bir protesto yürüyüşünü amacından saptıran bu davranışı kesinlikle tasvip etmediğimizi belirtiyoruz."*

22 OCAK 2026:

Kandil, sınır hattında bayrak indirilmesiyle ilgili açıklama yaptı: *"Türkiye-Suriye sınırındaki Türkiye Cumhuriyeti bayrağının indirilmesi bir provokasyondur. Kürt Özgürlük Hareketi olarak her zaman bayraklara ya da başka değerlere yönelik saldırıyı kınadık. Türkiye Cumhuriyeti bayrağının Kürt halkına, gençlerine ve DEM Parti'ye saldırıda bir araç olarak kullanılması Türkiye Cumhuriyeti bayrağına da yapılan bir hakarettir."*

27 OCAK 2026:

Murat Karayılan, Suriye'de yaşananlar hakkında konuştu: *"Şam, açıklamalarında Türk devletinin kullandığı dili kullanıyor; 'orada PKK var' diyor ve PKK'yi bahane ediyor. PKK'nin, Suriye ve Rojava'yla hiçbir alakası yok. PKK şimdi yeni bir dönem içerisine girmiştir; kendini feshetmiş, bir dönüşüm aşamasındadır. (...) Protestolarda şiddete, zora dayalı yöntemlere başvurulmamalı. Demokratik eylemlerle haklılığımızı göstermeliyiz. Bu hususta herkes sorumlu davranmalı. (...) SDG, 10 Mart Mutabakatı ile Arap bölgelerinden çekileceğini zaten kabul etmişti. Yoksa SDG'nin o bölgeler için hiçbir zaman, 'burası Kürdistan'dır, daima bizim olacaktır' gibi bir şey belirttiğini duymadık."*

29 OCAK 2026:

Tuncer Bakırhan'dan çözüm süreci değerlendirmesi: *"Süreç devam ediyor. Ama, süreçte bir kırılma ve güven krizi var. Ve bu kırılmanın sorumlusu bizatihi iktidarın tercihleridir."*

30 OCAK 2026:

Pervin Buldan, *"çözüm süreci tıkanı yorumları"*nı değerlendirdi: *"Küresel ve bölgesel gelişmelerin etkisiyle sürecin kısmen yavaşladığı bir dönemde olduğumuz gerçeği var. Fakat çatışma ve çözüm süreçlerinin olağan yönüdür. Bazen yavaşlar, bazen hızlanır."*

KRONOLOJİK
BAKİŞ

YENİ SÜREÇ GELİŞMELER, AKTÖRLER, TUTUMLAR

31 OCAK 2026:

Mazlum Abdi: *"Suriye ordusu, Kürt kentlerine girmeyecek. Haseke Valisi Kürt halkı tarafından belirlenecek. Hedeflerimiz bugün elde ettiklerimizden daha büyüktü Devlet içinde görev almam yönünde teklifler oldu, ancak ben arkadaşlarımızı önerdim."*

31 OCAK 2026:

CHP'nin İstanbul Kongre Merkezi'nde düzenlediği Toplumsal Barış ve Demokrasi Konferansı'nda İlke TV'den Dilek Odabaş'ın sorularını yanıtlayan Sancar *"Suriye'de geline nokta çatışmanın derinleşmesini önleyen bir uzlaşma var ve bu süreçte Abdullah Öcalan'ın ciddi bir rolü oldu. Diyalog ve müzakereyle bir yol bulunması için büyük çaba harcadı"* dedi.

1 ŞUBAT 2026:

PYD yöneticisi Aldar Xelil, Rudaw'a açıklamalarda bulundu. Xelil şunları söyledi:

"Türkiye süreç bozulmasın diye eski düşmanlıkla hareket etmiyor. (...) Biz ne kadar anlaşma yaparsak yasalım eğer Türkiye razı olmazsa bazı şeylerin yarım kalacağını biliyoruz. (...)

İki taraf da (Türkiye ve SDG) düşman tutumun ortadan kalkması için çaba sarfetti"

8 ŞUBAT 2026:

DEM İmralı Heyeti üyesi Faik Özgür Erol, Öcalan'ın sözlerini aktardı: *"Mevcut olguları doğru değerlendirebilirsek rasyonel olanı tercih edebiliriz. Bakın ideal olanı değil, mükemmel olanı değil, herkesin gönlündekini değil; rasyonel olanı."*

Cemil Bayık: *"Apo'nun başlattığı sürecin ilk olumlu yansıması Rojava'ya oldu. Rojava halkı bunu böyle değerlendiriyor. Sanal medya, dikkate alınmayacak marjinal kişilere konuşma imkanı veriyor. 'Çamur at izi kalsın' rolü üstleniyorlar."*

12 ŞUBAT 2026:

DEM Parti İmralı Heyeti, önceki gün (11 Şubat) Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'la görüşmüştü. İmralı Heyeti, görüşmeyle ilgili şu açıklamayı yayınladı. Açıklamada *"Yürütülen süreçle ilgili somut ve güven verici adımların atılması için TBMM'nin, ilgili bakanlıkların ve kamu kurumlarının çalışmalarını yoğunlaştırmalarına ihtiyaç duyulduğu dile getirildi"* denildi.

16 ŞUBAT 2026:

DEM Parti İmralı Heyeti Abdullah Öcalan ile İmralı'da görüşükten sonra Mithat Sancar İlke TV'deki yayında Öcalan'ın kendilerine *"Örgütsel varlığın feshi ve*

KÜRT TARAFI

KRONOLOJİK
BAKİŞ

YENİ SÜREÇ GELİŞMELER, AKTÖRLER, TUTUMLAR

silahlı mücadelenin bitmesiyle birinci aşama bitmiştir. İkinci aşamanın en önemli konusu olan entegrasyon boyutunu konuşacağız” dediğini aktardı.

17 ŞUBAT 2026:

Bakırhan partisinin grup toplantısında Dışişleri Bakanı Hakan Fidan’ın “Suriye ayağı bittikten sonra Irak ayağı var” sözlerine tepki gösterdi: “Sayın Fidan’a soruyoruz: Şengal’de, Mahmur’da, Federe Kürdistan Bölgesi’nde yeni hesaplar mı devreye sokmak istiyorsunuz? Eğer böyleyse bu yaklaşım hem barış sürecine hem 86 milyonun geleceğine en büyük yanlış olur” dedi.

18 ŞUBAT 2026:

DEM Parti, 16 Şubat 2026 tarihinde İmralı’da PKK lideri Abdullah Öcalan ile yapılan görüşmeye ilişkin paylaştığı açıklamaya göre Öcalan “Biz siyaset yapacağız. Silah ve şiddet terk edilmiştir. Müthiş bir demokratik siyaset yürüteceğiz. Toplumumuzun ekmek ve su kadar buna ihtiyacı var” dedi.

24 ŞUBAT 2026:

Bahçeli’den sonra Tülay Hatimoğulları da partisinin grup toplantısında çözüm süreciyle ilgili atılmasını talep ettikleri adımların ilk maddesi olarak “Abdullah Öcalan’ın statüsü”nü dile getirdi: “Kalıcı bir barış için Sayın Öcalan’ın statüsü yasal bir düzenleme ile tanınmalı ve hukuki güvence altına alınmalıdır” dedi.

KÜRT TARAFI

KRONOLOJİK
BAKIŞ

YENİ SÜREÇ GELİŞMELER, AKTÖRLER, TUTUMLAR

CHP

Ekim 2024'te süreç başlarken CHP, Özgür Özel liderliğinde dikkat çekici bir başlangıç yaptı. Özel, MHP lideri Devlet Bahçeli'nin Abdullah Öcalan'a yaptığı çağrıya cevaben "Ben de Kürtlere bir devlet teklif ediyorum" diyerek Kürt yurttaşların Türkiye Cumhuriyeti'ne tam aidiyetini vadeden bir çıkış yaptı. Bu açıklama, CHP'nin Kürt meselesini iktidarın tekeline bırakmama ve bu alanı siyasetin meşru konusu haline getirme iradesinin göstergesiydi. Aynı zamanda Kürt meselesini iktidarın kurduğu dar güvenlikçi çerçevenin dışına çıkarma iradesinin ilk işaretiydi. Kapalı toplantılarda dile getirilen "sürecin karşısında konumlanarak oy kazanabiliriz ama tarihin doğru tarafında yer almak istiyoruz" vurgusu, kısa vadeli siyasi kazanç hesabı yerine silahsızlanma girişimini destekleme tercihinin bilinçli bir tutum olduğunu ortaya koydu. Özel'in "TBMM sürecin en önemli platformu olacak" ve "Kürt sorunu vardır, Meclis'te çözülmelidir" açıklamaları, süreci demokratik ve kurumsal bir zemine çekme çabasının erken işaretleri oldu.

Bu aşamada altı çizilmesi gereken nokta, sürecin ilk eşiğinin aşılmasında CHP'nin pozitif ama temkinli tutumunun önemli bir katkı üretmiş olmasıdır. CHP erken bir sert muhalefet hattına yerleşmiş olsaydı, sürecin kırılğan başlangıç evresi daha zor bir meşruiyet zeminiyle karşılaşabilirdi. Dolayısıyla parti, süreci karşısında konumlanmadan ilerleyerek çatışmasızlık atmosferine destek sundu.

Pozitif Ama Zamanla Pasifleşen Tutum

2024 sonlarında Özel ve İmamoğlu'nun çıkışlarıyla CHP, Kürt meselesini "siyaset yapılabilir" bir alan olarak gördüğünü ortaya koydu. "Eşit yurttaşlık" söylemi üzerinden toplumsal barışa katkı sunan bir dil geliştirdi, iktidarın "Kürt sorunu yoktur" çerçevesiyle sunduğu çözüm perspektifini aşmaya çalışarak Kürt sorununun olduğunu çok kez vurguladı. Ancak bu pozitif yönelim, sürecin kapalı ve iktidar kontrollü ilerleyişi karşısında daha koşullu ve temkinli bir angajmana dönüştü. Süreçle eş zamanlı ilerleyen

YENİ SÜREÇ **GELİŞMELER, AKTÖRLER, TUTUMLAR**

otoriterleşme dalgası, belediyelere yönelik baskılar ve partiye dönük yargı süreçleri CHP'yi kendi varlık mücadelesine yoğunlaşmaya zorladı.

19 Mart Kırılması ve Siyaset Yapma Tarzındaki Değişim

Ekrem İmamoğlu ve belediyeler üzerindeki yargı baskısının arttığı 19 Mart süreci, CHP açısından önemli bir kırılma yarattı. Parti uzun süredir mesafeli durduğu “sokak” eşliğini aşarak toplumsal muhalefeti mobilize etti. Söylem düzeyinde daha halkçı ve eşitsizlik karşıtı bir çerçeve benimsendi. Parti demokratikleşme talebini güçlendirdi ve bu aşamada silahsızlanma sürecini sahiplenmekten ziyade, sürecin iktidar tarafından muhalefeti daraltma aracına dönüştürülmesine karşı direnç üretmeye odaklandı.

Komisyon ve Gündem Farkı

CHP, 2025 yazında TBMM’de kurulan Milli Dayanışma, Kardeşlik ve Demokrasi Komisyonu’na katılarak sürece kurumsal düzeyde destek verdi. Komisyonun karar alma usullerinden ismine kadar müdahil olması, pasif bir izleyici olmadığını gösterdi. CHP, pek çok muhalif kesimden “iktidara meşruiyet kazandırma” ve olumsuz çağrışımlarla anılan sürece destek olduğu şeklinde eleştirilse de komisyona katıldı ve sonuna kadar komisyonda kalmaya devam etti. Bu da sürecin tamamen iktidar blokunun kontrolüne girmesini engelleme çabasını yansıttı ve böylelikle sürecin kurumsal meşruiyetini de genişletti. CHP’li üyeler silahsızlanma başlığının ötesine geçerek ifade özgürlüğü, kayyum uygulamaları ve adil yargılanma gibi alanlara odaklandı. Böylece Kürt meselesini dar güvenlikçi çerçeveye indirgemeyen bir yaklaşım sundu fakat pozisyonu komisyonun gündemi dışına taşarak “kendi gündemini komisyona taşıma” olarak yorumlandı ve eleştirildi.

İmralı’ya Gitmeme Kararı

Komisyonundan oluşturulan ve İmralı’ya giden heyete CHP’nin üye vermeme kararı Kürt kamuoyunda hayal kırıklığı yarattı. Bu noktada CHP, sürecin demokratik çözümünü tek

YENİ SÜREÇ GELİŞMELER, AKTÖRLER, TUTUMLAR

bir isme indirgememe ve mevcut baskı ortamında Öcalan merkezli bir meşruiyet devri görüntüsünden kaçınma gerekçesi sundu. Aynı dönemde Erdoğan'ın da süreci ve İmralı'ya gidişi açık biçimde sahiplenmekten kaçınması dikkat çekiciydi. Seçim ufku sürekli gündemde olan bir lider açısından, sürecin olası başarısızlığı halinde geri çekilme alanı bırakmak önemliydi. CHP'nin mesafesi de bu belirsizlik ortamında risk paylaşımına zorlanmama stratejisi olarak okunabilir. Bu karar, aynı zamanda süreci tek aktörlü bir müzakere hattına indirgememe ve kapalı diplomasi görüntüsüne ortak olmama tercihi olarak da okunabilir. Yine de bu tercih CHP'nin süreci sembolik düzeyde daha görünür biçimde sahiplenmesini sınırladı.

Rojava ve Kürtler

Ocak 2026'da Suriye'de, özellikle Halep ve çevresinde SDG ve Suriye güçlerinin çatışmalarından gelen görüntülerle Kürtlerin duygusal bir kırılma yaşadığı dönemde CHP'nin tutumu, partinin Kürtlerle kurduğu ilişkinin ve iktidarın milliyetçi kuşatma stratejisine karşı konumunun bir testi niteliği taşıdı. Muhalefet içindeki birçok kesim hızla iktidarın “ezme ve tasfiye” söylemine eklemlenirken, Kürtlere yönelik sert ve dışlayıcı dilin yaygınlaştığı bir atmosferde CHP'nin Kürtlerle kurduğu pozitif ilişkiden taviz vermemesi ve çizgisinden geri adım atmaması dikkat çekiciydi. Kürt toplumunda moral bozukluğunun ve “kandırılma” hissini güçlendiği bir eşikte CHP'nin milliyetçi dalgaya kapılmaması, Kürtlerle kurulan zorlu ama canlı siyasal bağın kopmamasını sağladı ve partinin iktidarın çizdiği sınırların ötesine geçme kapasitesini koruduğunu gösterdi.

Ekrem İmamoğlu: Şüpheden Normatif Desteğe

Sürecin ilk aylarında İmamoğlu daha çok gözlemci ve sorgulayıcı bir tutum sergiledi. Bahçeli'nin çıkışlarını “seçim stratejisi mi, samimi bir adım mı?” sorusuyla karşıladı; kayyum uygulamalarını devletin çifte standardı üzerinden eleştirdi. Bu temkinli tutum Mart 2025'te Diyarbakır konuşmasıyla değişti. “Kürt sorunu vardır ve çözülmelidir” ifadesini açıkça kullanması, silahların susması çağrısı ve Selahattin Demirtaş'ın serbest

YENİ SÜREÇ GELİŞMELER, AKTÖRLER, TUTUMLAR

bırakılmasını talep etmesi İmamoğlu'nun süreçteki pozisyonunda önemli bir eşik oluşturdu. Kürtçe Nevruz kutlaması, Halepçe anması ve Amedspor'a destek mesajları, sembolik düzeyde güçlü bir açılım olarak kayda geçti.

Genişleme potansiyeli taşıyan bu siyasal hat, 19 Mart operasyonlarının yarattığı siyasal baskı nedeniyle CHP ve Ekrem İmamoğlu'nun söylemlerinin önceliklerini bu gündeme kaydırıldı. Buna rağmen İmamoğlu, silahsızlanma çerçevesinin dışına taşarak süreci demokratikleşme ve eşit yurttaşlık temelinde desteklemeye devam etti. TBMM merkezli ve şeffaf bir çözüm çağrısı yaptı fakat anayasal reform, yerel yönetim yetkileri ve dil hakları gibi somut başlıklarda ayrıntılı bir yol haritası ortaya koymadı. Desteği güçlü bir retorik düzeyde kaldı.

Genel Değerlendirme

Son tahlilde CHP ve Ekrem İmamoğlu sürece ilkesel düzeyde destek verme yönünde bir tutum aldı ve çatışmasızlık atmosferinin oluşmasına normatif açıdan önemli bir katkı sunduğu söylenebilir. Parti, inisiyatifin baştan iktidar tarafından belirlendiği, müzakere mimarisinin dar tutulduğu ve sürecin büyük ölçüde kapalı kanallar üzerinden ilerlediği bir zeminde hareket etmek durumunda kaldı. Bu nedenle CHP, süreci belirleyen kurucu bir aktör olmaktan ziyade; iktidarın çizdiği sınırları genişletmeye, süreci Meclis zeminine ve daha şeffaf bir çerçeveye taşımaya çalışan bir dengeleyici aktör olarak konumlandı.

Dolayısıyla CHP'nin sınırlı kalışı yalnızca kendi stratejik tercihlerinden kaynaklanmadı; sürecin tasarımının muhalefeti tali bir pozisyona iten yapısal niteliği de bu tabloyu etkiledi. Bu çerçevede partinin katkısı normatif ve meşruiyet üretici düzeyde güçlü görünürken; dönüştürücü kapasitesi, iktidarın kurduğu dar çerçeve içinde belirli sınırlar dahilinde kaldı.

Medya

İktidara Yakın Medya: Hürriyet, Sabah ve Yeni Şafak

İktidara yakın medyanın sürece yaklaşımı, açık bir destek ya da karşıtlıktan ziyade, iktidarın kurduğu süreç çerçevesine kontrollü katılım ve söylemsel sınırlarını sıkı biçimde koruma üzerinden şekillendi. Yeni Şafak ve Sabah başta olmak üzere iktidar medyasının ana gövdesi, süreci başından itibaren bir müzakere ya da barış meselesi olarak değil; PKK’nin tasfiyesi, devletin güvenlik kapasitesi ve Türkiye’nin bölgesel konumlanışı bağlamında okudu.

Yeni Şafak ve Sabah’ta süreç, neredeyse bütünüyle devletin iç ve dış tehditlere karşı yürüttüğü çok katmanlı bir güvenlik operasyonu olarak sunuldu. “Müzakere”, “çözüm” ya da “barış” gibi kavramlara süreçte kritik eşikler aşıldığında gündemde tartışılması vesilesiyle nadiren rastlandı. Sürecin güvenlikçi yorumunu tek meşru çerçeveye haline getirerek iktidarın anlatısının içine dahil oldular. Yani pozisyon, “karşı çıkmadan sınırı koruma” şeklinde kuruldu.

YENİ SÜREÇ *GELİŞMELER, AKTÖRLER, TUTUMLAR*

Yeni Şafak özelinde bu sınır, güçlü bir jeopolitik ve ideolojik anlatıyla tahkim edildi. İsrail’in saldırıları, bölgesel kuşatma söylemi ve Türkiye’nin yükselen bir güç olarak kendini güvenceye alma zorunluluğu, sürecin gerekçelendirilmesinde merkezi bir rol oynadı. Hamasi tonu yüksek, nutukvari ve yer yer komplocu anlatılar, Kürt meselesini iç politik bir sorun olmaktan çıkarıp Türkiye’nin bölgesel kaderiyle iç içe geçen bir güvenlik sorunu haline getirdi. Bu anlatı, sürecin varlığını meşrulaştırırken, içeriğini kontrol altında tutma işlevi gördü.

Mart ayı, iktidar medyasında söylemsel esnemenin ilk belirgin işaretlerini verdi. Abdullah Öcalan’ın 27 Şubat çağrısının devletin beklediği yönde olması, özellikle Yeni Şafak’ta daha önce marjinal tutulan bazı kavramların sınırlı da olsa görünür hale gelmesini sağladı. “Kürt meselesi”, “Kürtler”, “kardeşlik” ve yer yer “demokratikleşme” gibi ifadeler, hâlâ güvenlikçi çerçevenin içinde kalmak kaydıyla daha sık kullanılmaya başlandı. Bunun yanında Öcalan için kullanılan ifadelerde de benzer yönde değişim oldu, iktidar tarafının kullanımındaki değişikliğe paralel değişimler gözlemlendi. Bu açılımlar, süreçteki önemli gelişmelerin yaşanmasıyla mümkün olan bir genişleme olarak gerçekleşti.

Bu genel tablo içinde Hürriyet’in, iktidara yakın medya alanındaki diğer örneklerle göre daha yumuşak bir ton izlediği söylenebilir. Hürriyet, süreci örgütün silah bırakması koşuluna bağlayan devlet merkezli güvenlikçi yaklaşımı korurken, sürecin insani boyutunu da eksik bırakmayan daha dengeli bir yaklaşım benimsedi. “Barış” ve “demokratikleşme” gibi kavramlar, özellikle Mart ayından itibaren köşe yazılarında daha görünür hale geldi. “İç cepheyi güçlendirme” gibi geniş bir manevra alanını kullanarak sürece eşik atlattırabilecek yeni önerilere yer verildi. Örneğin Abdülkadir Selvi, Selahattin Demirtaş’ın ve Gezi dosyasında tutuklu olan isimlerin tahliyesinin de iç cepheyi kuvvetlendireceği yorumunu yapabildi. Ancak bu olumlu ton, çoğu zaman sürecin tek taraflı koşullara bağlı olduğu vurgusuyla ve tehditkar bir uyarı diliyle dengelendi.

YENİ SÜREÇ *GELİŞMELER, AKTÖRLER, TUTUMLAR*

İktidar medyası içindeki farklılaşmanın bir diğer önemli boyutu ise “yazar faktörü” oldu. Sabah ve Yeni Şafak’ta genel yayın çizgisinin dışına taşan, sürece dair yeni öneriler getiren ve söylemsel sınırları zorlayan çıkışlar, bireysel inisiyatifler üzerinden gerçekleşti. Bu girişimler sayesinde, gazetelerin genel eğiliminin aksine, sürecin siyasi ve toplumsal boyutlarına dair daha cesur tartışmalar açılabilirdi. Ancak bu çıkışların süreklilik kazanmaması, kurumsal sınırların hâlâ belirleyici olduğunu gösterdi.

Sonuç olarak iktidara yakın medya, süreci güvenlikçi bir çerçevede meşrulaştırırken; siyasal eşikler aşıldıkça kontrollü bir söylemsel genişlemeye izin vermiş, ancak bu genişlemeyi hiçbir zaman kendi başına politik bir açılıma dönüştürmemiştir. Bu yönüyle iktidar medyası, sürecin taşıyıcısı değil; dengeleyici ve sınırlayıcı bir anlatı üreticisi olarak konumlanmıştır.

Muhalefete Yakın Medya: Cumhuriyet, Sözcü ve Halk TV

Muhalefete yakın medyada sürece yönelik tutum, iktidar medyasından farklı olarak açık karşıtlık, alaycı küçümseme ve felaket senaryolarına dayalı bir dil üzerinden şekillendi. Cumhuriyet ve Sözcü’de hâkim olan ton, süreci iktidarın gizli ve tehlikeli ajandalarının parçası olarak kodlayan bir anlatıya yaslandı. Bu anlatıda, sürecin gerekçeleri ve olası sonuçları, somut gelişmelerden ziyade ideolojik senaryolar üzerinden okundu.

Cumhuriyet ve Sözcü’de sürecin başlatılma nedenine dair üç temel iddia sürekli olarak tekrarlandı. Birincisi, iktidarın seçim hesabıyla Kürt seçmeni ve DEM Parti’yi yanına çekmeye çalıştığı; ikincisi, anayasa değişikliği yoluyla hem Erdoğan’ın yeniden seçilme koşullarının yaratılacağı hem de cumhuriyetin kurucu ilkelerinin tasfiye edileceği; üçüncüsü ise sürecin ABD’nin tasarladığı “Büyük Ortadoğu Projesi”nin Türkiye ayağını oluşturduğu iddiasıydı. Bu üçlü çerçeve, sürece dair hemen her gelişmenin tehditkâr ve kuşatıcı bir komplo anlatısına eklemlenmesine imkân sağladı.

YENİ SÜREÇ **GELİŞMELER, AKTÖRLER, TUTUMLAR**

Bu yaklaşımın sonucu olarak, süreçte yaşanan her somut ilerleme ya da sembolik adım, Cumhuriyet ve Sözcü’de karşıtlığın sertleşmesine ve alaycı tonun yoğunlaşmasına yol açtı. İktidar tarafında zamanla daha itidalli biçimde tartışılmaya başlanan Kürt meselesi ve Kürt siyasi aktörleri, bu yayınlarda yeniden itibarsızlaştırılmaya çalışıldı. Kürt meselesi ısrarla “Kürtçülük sorunu” olarak adlandırıldı; Abdullah Öcalan ise “Apo”, “terörist başı”, “bebek katili” gibi ifadelerle tahkir edilerek anıldı. Böylece, sürecin siyasi içeriğiyle tartışılmasından ziyade, ahlaki ve duygusal bir reddiye ortaya koyuldu.

Cumhuriyet ve Sözcü’deki paranoyak ton, tali ve sembolik olaylara karşı da alarmist tepkiler üretti. Örneğin birkaç Kürt’ün bir araya gelerek İsviçre’nin Lozan kentinde “Lozan Kürt Enstitüsü” kurması, HÜDA-PAR’ın Kürt meselesine dair bir sempozyum düzenlemesi ya da yürütmeye aktif bir görevi bulunmayan Binali Yıldırım’ın anayasa tartışmalarına ilişkin bir açıklaması, bu gazetelerde Türkiye’nin bölünmeye sürüklendiği yönünde yazı patlamalarına yol açtı. Bu refleks, sürecin gerçek etkilerinden bağımsız biçimde, sürekli bir “yaklaşan felaket” hissi üretme işlevi gördü. Nitekim süreçle ilgili en fazla köşe yazısının yayımlandığı gazetelerin Cumhuriyet ve Sözcü olması da bu yüksek alarm halinin bir yansıması olarak okunabilir.

Muhalefete yakın medya içinde Halk TV ise bu genel çizgiden gözle görünür şekilde ayrıştı. Halk TV, sürecin başından itibaren şüpheli bir pozisyonda yer almakla birlikte, Cumhuriyet ve Sözcü’deki alaycı, kriminalize edici ve alarmist dile mesafeli durdu. Kanalda öne çıkan eleştiriler, sürecin ilkesel olarak reddinden ziyade, somut siyasi risklere ve güncel gelişmelere odaklandı.

Mayıs ayındaki yayınlar bu farkı daha da berraklaştırdı. Halk TV, silahların susmasının önemini teslim eden; ancak süreci Erdoğan’ın iktidar planlarının bir aracı olarak gören şüpheli yaklaşımını sürdürdü. Bu dönemde öne çıkan temalardan biri, sürecin Alevileri dışarda bırakabileceği endişesiydi. Numan Kurtulmuş’un tarihsel referansları üzerinden yürüyen tartışmalar, mezhepsel eşitsizliklerin derinleşebileceği kaygısıyla ele alındı. Aynı zamanda DEM Parti’ye, İmamoğlu ve muhalefet bloguna daha net destek vermesi

YENİ SÜREÇ *GELİŞMELER, AKTÖRLER, TUTUMLAR*

yönünde çağrılar yinelenildi. Halk TV, sürece karşıtlığını sürdürürken, bunu sistematik, gerekçelendirilmiş ve görece soğukkanlı bir muhalefet diliyle yaptı.

Bu ayrışma özellikle Temmuz ayında daha net biçimde görünür hale geldi. Halk TV, sürece dair bütün şerh ve uyarılarını korurken, TBMM’de kurulması planlanan komisyona katılmanın tartışılabilir olduğunu savunan yazılara da yer verdi. Böylece muhalefet medyası içinde iki farklı karşıtlık hattı belirginleşti. Cumhuriyet ve Sözcü, itirazlarını daha çok soyut ve geniş ideolojik çerçevelere dayandırdı. Halk TV ise eleştirilerini, DEM Parti’nin muhalefetten koparılması ihtimali, anayasa değişikliği olasılığı ve CHP’ye yönelik operasyonlarla sürecin birlikte yürütülemeyeceği gibi **aktüel** siyasette izlenebilir olgular üzerinden kurdu.

Sonuç olarak muhalefete yakın medyada ortak bir karşıtlık tonu varlığını korusa da, bu karşıtlığın dayandığı zeminler ayrıştı. Cumhuriyet ve Sözcü, süreci varoluşsal bir tehdit olarak kodlayan, alaycı ve komplo merkezli bir ideolojik anlatı üretirken; Halk TV, sürecin muhalefet dengeleri, anayasal riskler ve güncel siyasal pratikler üzerindeki etkilerine odaklanan daha analitik bir eleştiri hattı geliştirdi.

Sonuç

Özellikle son on yıldır Kürt meselesinin dış politika ve güvenlik bağlamında tartışılması, muhtemel çözüm imkanlarının da bu zaviyeden ortaya çıkabileceğine dair ipuçları veriyordu. Nitekim hem ortaya çıkış sebebi hem de hedefleri doğrultusunda mevcut silahsızlanma sürecine bakıldığında, 2013-2015 yılları arasında tecrübe ettiğimiz çözüm sürecinden farklı olarak bu sefer güvenlik odaklı bir perspektifin esas belirleyici olduğu görülüyor. Güvenlik kaygılarının ön planda olmasından kaynaklanıyor olacak ki; açılım anlarını, geri adımları, bölgesel kırılmaları ve fırsatları içeren yaklaşık 17 aylık tabloda bazı önemli eşikler başlangıçta beklenenden daha hızlı aşılabildi. İleriki dönemde sürecin karşılaşılabileceği riskleri hesaba katacak olsak bile silahlı mücadele döneminin kapandığının kesin bir dille en üst düzeyden ifade edilmesi ve örgütün bu yönde adımlar atması, silahsızlanma sürecinin hızlı aşılma eşikleri oldu.

Ne var ki, benzeri siyasal süreçlerde de görüldüğü üzere, bu tür müzakere ve dönüşüm dinamikleri başlangıçta kurgulandıkları çerçevenin dışına taşmaya ve aktörlerin

YENİ SÜREÇ **GELİŞMELER, AKTÖRLER, TUTUMLAR**

öngörmediği yeni başlıkları gündeme getirmeye açık bir seyir izleyebiliyor. Bir yandan güvenlik perspektifi belirleyici olmaya devam ederken, diğer yandan demokratikleşmeye dair başlıklar da gündeme geliyor. Bu başlıkların, sürecin başından itibaren bağımsız bir reform hattı olarak değil, daha çok “sürecin gereklilikleri” çerçevesinde ele alındığı görüyoruz. Örgütün varlığı gerekçe gösterilerek uygulanan kayyum atamaları, siyasetçilerin tutukluluğu ve terörle ilişkilendirilmiş yargı dosyaları; örgütün “münfesi” hale gelmesiyle birlikte anlamını yitirebilecek uygulamalar olarak yeniden tartışmaya açılıyor. Benzer şekilde, örgüt üyelerinin silah bırakmasının ardından ülkeye dönüşlerinin sağlanması ve buna uygun hukuki ve idari koşulların oluşturulması da aynı çerçevede içinde ele alınıyor. Bu çerçevede, sürecin ilerlemesi açısından elzem görülen bu adımların henüz atılmamış olması, önümüzdeki dönemde sürecin test edileceği başka bir kırılma alanı olarak karşımıza çıkabilir.

Özellikle de silahsızlanma sürecinin en hassas başlıklarından biri olan “eve dönüş” meselesinde, çıkarılacak yasal düzenlemenin içeriğinin örgütü dönüş için ikna edip edemeyeceği bir risk alanı olarak öne çıkıyor. Zira yasal düzenlemenin kapsamı ve iktidarın bu aşamada göstereceği siyasi irade, ideolojik adanmışlık ve kararlılıkla örgüte katılmış kişilerin geri dönüşünü belirleyecek asıl unsur olacak. Öte yandan, İran-İsrail fay hattı ve devam eden bölgesel gerilimler, PKK ile ilişkisi Suriye Kürtlerine göre örgütsel olarak daha ayrık bir çizgide olan İran Kürtlerinin akıbeti açısından da Türkiye'deki süreç için beklenmedik sonuçlar üretebilir.

İç siyaset düzeyinde ise sürecin seçim takvimi ya da anayasa tartışmalarıyla birlikte ilerlemesi, elde edilen siyasal desteğin korunmasını zorlaştırabilecek bir dinamik yaratıyor. Özellikle muhalefetin bu durumda sürece mesafelenmesi, sürecin toplumsal ve siyasal meşruiyetini daraltabilir. Buna ek olarak sürecin ağırlıklı olarak Öcalan üzerinden yürütülmesi, hem Kürt siyaseti içinde temsil tartışmalarını tetikleyebilecek hem de iktidar açısından belirli bir siyasal maliyet üretebilecek çift yönlü bir baskı alanı oluşturuyor. Tüm bu unsurlar birlikte değerlendirildiğinde, sürecin kırılma alanının güven

YENİ SÜREÇ ***GELİŞMELER, AKTÖRLER, TUTUMLAR***

üretim kapasitesinden, temsil dengelerinden ve siyasal aktörler arasındaki ilişki biçimlerinden kaynaklandığı daha açık hale geliyor.

Olası risklerin aşılması ve Kürt meselesinin silahlardan arındırılarak Türkiye açısından bir güvenlik tehdidi başlığı olmaktan çıkması durumunda, hem iç hem de dış politikada yeni dinamiklerin ortaya çıkması muhtemel görünüyor. Dış politika açısından bakıldığında, Türkiye'nin bölgedeki Kürt aktörlere yaklaşımının dönüşmesi, mevcut ilişkiler ağını da etkileyebilecek bir potansiyel taşıyor. Kürt aktörlerin belirli koşullar altında işbirliği yapılabilecek siyasi aktörler olarak görülmesi, Türkiye'nin bölgesel önceliklerini ve ittifak arayışlarını yeniden şekillendirebilir.

İç siyaset düzeyinde de uzun süredir Kürt meselesi etrafında kurulan güvenlikçi “terör” söyleminin ortadan kalkması hem otoriterleşme pratiklerini meşrulaştıran önemli bir gerekçenin ortadan kalkması hem de Kürt meselesinin daha açık biçimde siyasal ve toplumsal bir tartışma alanına taşınması anlamına gelebilir. Bu dönüşümün doğrudan yansımalarının ilk gözlemlenceği adres de yine DEM Parti olacaktır. Partinin siyasal kadrolarında bir değişim yaşanması, tahliye edilecek veya Türkiye dışından dönecek kadroların legal siyasette daha görünür hale gelmesi ve Abdullah Öcalan'ın Kürt siyaseti içindeki sembolik gücünün fiili ve doğrudan bir role evrilmesi, parti içi dengeleri yeniden şekillendirebilir.

Önümüzdeki dönemde sürecin hangi yöne evrileceği, burada sıralanan tüm bu başlıkların akıbetini belirleyecek. Nihayetinde söz konusu olan, yarım asırlık silahlı çatışmanın sona ermesinden öte, Türkiye'nin dış politika konumu ve demokratik seyri üzerinde etkili olabilecek kapsamlı bir dönüşümün, rejim konsolidasyonu dinamikleriyle birlikte nasıl şekilleneceğidir.